

Iesu Keriso Hari Manoga Mataio'a Mirihiro

*Iesu Keriso Vouga Nize
(Luka 3:23-38)*

¹ Iesu Keriso vouga nize'e 'ahi e'e. Ani'e kini Davida mariga ebu zuni Aberahamo mariga.

² Aberahamo'e Isako moga, Isako'e Iakobo moga, Iakobo'e Iuda zu ane negoga duguru moze.

³ Iuda'e Feresi zu Zera moze ebu Tamara'e zege vize. Feresi'e Esiromo moga, Esiromo'e Ramo moga.

⁴ Ramo'e Aminadabo moga, Aminadabo'e Nasona moga, Nasona'e Salemona moga.

⁵ Salemona'e Boaza moga ebu Rahabo'e Boaza vi'a. Boaza'e Obedi moga ebu Ruta'e Obedi vi'a. Obedi'e Iese moga.

⁶ Iese'e kini Davida moga. Davida'e Solomona moga ebu Baseba'e Solomona vi'a. Baseba'e ibite Urea inuga.

⁷ Solomona'e Rehoboamo moga, Rehoboamo'e Abia moga, Abia'e Asa moga.

⁸ Asa'e Iehosafate moga, Iehosafate'e Ioramo moga, Ioramo'e Uzia moga.

⁹ Uzia'e Iotamo moga, Iotamo'e Ahaza moga, Ahaza'e Hezekia moga.

¹⁰ Hezekia'e Manase moga, Manase'e Amono moga, Amono'e Iosia moga.

- 11 Iosia'e Iekonia* zu ani negoġa duġuru moze.
E'e madaġano Babilonia azaġani'a Isaraela
azaġa teite utitaduni, Isaraela azaġa Ba-
bilonia haba'a tutuze onamiro.
- 12 Babilonia haba'a tutuze onamirote'e
ġarugano,
Iekonia'e Sealatiela moga, Salatiela'e Zerubabela
moga.
- 13 Zerubabela'e Abiuda moga, Abiuda'e Eliakima
moga, Eliakima'e Azora moga.
- 14 Azora'e Zadoka moga, Zadoka'e Akima moga,
Akima'e Eluida moga.
- 15 Eliuda'e Eleazara moga, Eleazara'e Matana
moga, Matana'e Iakobo moga.
- 16 Iakobo'e Iosefa moga ebu Iosefa inuga'e Maria.
Maria'a Keriso rae hunirote'e vazegħa, Iesu
fureniro.

17 E'ano'o Aberahamo'ono'o onao Davida
madaġano, zegħe ega nidu'a'e 14, Davida'ono'o
onao Isaraela azaġa Babilonia haba'a tutuze
onamirote'e madaġano zegħe ega nidu'a'e
14 ebu Babilonia haba'a tutuze onamirote'e
madaġanono'o onao Keriso madaġano zegħe ega
nidu'a'e 14.

Iesu Keriso'a Fureraro
(Luka 2:1-7)

- 18 Iesu Keriso'e 'ahige fureraro. Ani vi'a
Maria'e Iosefa ira'auġa. Anianine izema
hahurogano, Vine Zaġoġaono'o Maria'e ahi'eta
reiro. 19 Maria i'a, Iosefa'e haġai duduġa vazegħa,

* 1:11 Ni 'ahoga'e Iehoiakina

e'ano'o hunihunio Maria mene mazagaronihi radu ani sifu tuḡune modi'uma rae zamariro.

²⁰ Ani 'ouge rae zamarirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a iḡunao fureraro. Ebu raena'a, "Iosefa, Davida mariga! Maria teite hahuroga ago rihano'i. Mazaḡa Maria'e Vine Zaḡoḡaono'o ene teha. ²¹ Ani'e ubuga 'ahoga fureno'idene, ani niḡa'e Iesu rae turaho'i. Mazaḡa ani'e ane vaze sau'azenono'o ḡabozi'uma. ²² A'e ibite peroveta vazeḡani'a Zuhi'a Boro ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

²³ 'Ġiano'i! Ohoze teite ize mene hidirote'e nogobaḡa 'ahogani'a ahi'eta re'uma, ebu ubuga 'ahoga fureni'uma. Vaze'a ubuga'e Emanuela rae huni'uma. E'e hugani'e, "Badi'a'e emeḡe teite" ra'ohe."

²⁴ Iosefa'a bazunano'o evatirotene, Zuhi'a Boro tuḡure viga'a ḡoere nirote'e idunaḡano haḡaadu inuga Maria zamaharo. ²⁵ Rehano Iosefa'a Maria teite tibano mene bazido, onamo ubuga fureniro. Ebu ubuga niḡa'e Iesu rae turahiro.

2

Edeḡa Azaḡani'a Iesu Vaḡe Onairo

¹ Heroda'e Iudea haba'a kiniḡa madaḡano Iesu'e Iudea haba'ano ne 'ahoga Betelehemao fureraro. E'e madaḡano, edeḡa azaḡa nu'a mada'a ite'ete'e moneono'o Ierusalem'a feuri onairo. Ze'e buzuva moneo edeḡa boro azaḡa.

Ebu ze vase ḡadiziro, raena'a, ² “Iuda azaḡa kini ra'ete'e vaseḡa'e mouma fureraneha? Mazaḡa eme mada'a ite'ete'e moneḡa haba'ano buzuva 'ahoga horoniro.* A'e kinigani'a fureranate'e tahiḡa radu ani mazao kuranoga veize areha.” ³ kini Heroda'a ḡoere e'e igirotene, zamaḡani'a adudaro. Ebu Ierusalem azaḡa nidu'a zuni zamaze'a adudaro. ⁴ E'ano'o Heroda'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa nidu'a zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nidu'a nu'ozadu ḡadiziro, raena'a, “Keriso ani'e noumao furera'uma?” ⁵ Zeḡe'a naenaenina'a, “Ani'e Iudea haba'ano Betelehema neḡano furera'uma. Mazaḡa peroveta vaseḡa'e 'ahige mirihiro, raena'a,

⁶ 'O Iudea haba'ano Betelehema neḡa, ḡa'e Iudea neḡa boroboro zamaḡano mene zuhu'a. Mazaḡa ḡae'ono'o ibitozini'ete'e vaseḡa 'ahogani'a onai'uma. Ani'e, mamoe taufe'ete'e teige, Isaraela azaḡa, Badi'a vase ibitozini'uma zu taufi'uma.”

⁷ Ebu Heroda'a edeḡa azaḡa sifu huzadu no'e madaḡa huneo buzuva'a furerarote'e ederiho. ⁸ Ebu edeḡa azaḡa Betelehema neḡano tuḡuze'ena'a, ziro, raena'a, “Onamadu tahi'a kome'a e'e faine vaḡo'i. Horono'idene, eḡe zuni onamadu ani mazao kurafine, ihoho'i.”

⁹⁻¹⁰ Ze Heroda ḡoere igi hauḡirotene, ibio onamiro. Ze ibio oname'enogano, ibite mada'a

* **2:2** 'Ahoga'e, 'eme buzuva 'ahogani'a itirote'e horoniro.' **2:6**
2:5 Mika 5:2

ite'ete'e monega haba'ano horonirota'a'e†, e'e buzuvagani'a bare fureraro. Zege'a horonadu matu'e rudaro. Ebu buzuva e'e'a ze ibitozenadu tahi'a kome'a'a radiu'ete'e haba'a ragano tue radiro. ¹¹ Zege'a ne zamağa diugiro ebu tahi'a kome'a'e vi'a Maria teite radiu'ete'e horoniro. Edega azağani'a guğuradu Iesu matu'o haro. Ebu 'umaze gau manomanogeta fuh'adu gahunu nu ani haro. A'e golo, 'uvahu hohoğa manoga ebu murava hohoğa manoga.

¹² Ebu Badi'a'a igunao edega azağa ihoziro, raena'a, "Heroda vage ago bare onamo'i." E'ano'o ze'e ibi 'ahoganono'o zege haba bare onamiro.

Izipi Haba'a ferau onamiro

¹³ Edega azağani'a igunirote'e enogano Zuhi'a Boro tugure vigani'a igunao Iosefa zamao fureraro, raena'a, "Iguno'i. Ene kome'a vi'eta zamazadu Izipi haba'a ferau onamo'i. Ebu e'ea rado'i, onamo ege'a iguno'i rae zi'uma. Mazağa kini Heroda'a ane uti azağa tuguzadu ene kome'a manoga veize vagi'uma." ¹⁴ E'ano'o Iosefa ani ene kome'a vi'eta zamazadu ohere zamağano Izipi haba'a onamiro. ¹⁵ Ebu e'ea radiro, onamo Heroda'a rudaro. A'e Zuhi'a Boro'a ibite peroveta vazega mazao reirote'e goe'ani'a hudaro, raena'a,

"Izipi haba'anono'o ege ubude hune ariro."

Heroda'a Tahi'a Kome'a Zimi Hauğiro

† 2:9-10 'Ahoga'e, 'buzuva 'ahogani'a itirote'e horonirota'a'e.'

16 Kini Heroda'e edegā azaḡani'a so'onirote'e vesu'u ederiotene, anī maḡune rudaro. Ani'e edegā azaḡani'a ihonirote'e madaḡa idunaḡano me'odadu ene'e muri 'aheu heuḡa rae zamariro. E'ano'o ane uti azaḡa tuḡuzadu Betelehema neḡa zu uhiḡa haba'a nidu'a zamaḡano ohoze kome'a muri 'aheuno'o oname guraḡa ḡonaga nidu'a zimi haugiro. 17 A'e peroveta vazegā Eremia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

18 “Rama neḡano roḡae 'ahogani'a zamaḡa are rudanadu kuau niarote'e igiro.
Rahela'a ubugaubuga rudarote'e u'ano niaro,
ebu anī vase'a naminoga hezahoziniro.”

Izipi'ono'o Nazareta Bare Onairo

19 Kini Heroda'a rudarote'e enogano, Zuhi'a Boro tuḡure viga 'ahogani'a Izipi haba'ano Iosefa mazao iḡunao fureraro, nina'a, 20 “Iḡuno'i. Tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamo'i. Mazaḡa tahi'a kome'a matihi reirote'e azaḡa 'ai rudau hauḡeha.”

21 E'ano'o Iosefa'a iḡunadu tahi'a kome'a vi'eta Isaraela haba'a tutuze onamiro. 22 Rehano Akelao'e moga Heroda iḡuri madu Iudea haba'a kiniga reirote'e igirotene ani Iudea haba'a onamoga'e riharo. E'ano'o iḡunao nirote'e idunaḡano, ze Galilea haba'a onamiro. 23 Ze onamadu ne 'ahoga Nazaretao radiro. A'e peroveta vazegani'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“Iesu'e Nazareta vazegā rae re'uma.”

3

*Ioane Babatiso'a Iesu ibi Ruhiniro
(Mareko 1:1-8, Luka 3:1-18, Ioane 1:19-28)*

¹ E'e madaḡano Ioane Babatiso'a Iudea haba'ano haba boha'a onaadu haramiro, raena'a, ² “Sau'anono'o ḡihuro'i, mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ete'e madaḡa 'ai haniteha.”

³ Ibite peroveta vazegā Isaia'a Ioane Babatiso moneo 'ahige reiro, raena'a,

“Vaze 'ahogani'a haba boha'ano huau'ohe, raena'a,
'Zuhi'a Boro'a ona'iuma! Ani ibi ruhibo'i, zu ani veize ibi mae duduno'i.”

⁴ Ioane dabua'e kamelo ogaḡa hina haḡairo zu boromakau ogaḡa miniḡa hina gabaḡano utiro. Ebu fihore zu Avore godaga aro.

⁵ Ierusalemmono'o, Iudea haba'a nidu'anono'o zu Ioridana vuḡa ḡenaḡa neḡa nidu'anono'o vaze-vaze'a Ioane vaḡe onamiro. ⁶ Ebu ze'a sau'aze rae furenitotene Ioridana vuḡano bapatizoziro.

⁷ Farisea azaḡa zu Sadukea azaḡa ḡehaḡani'a bapatizo mouga radu Ioane vaḡe onairo. Ebu ani'a ze horozitotene ziro, raena'a, “Za'e Zarama ubugaubuga heuḡa! Vaze'a zae mazao, 'Badi'a'ono'o maḡunu'a onaine ferau muhino'i, rae reiro. Rehano feranoga'e mene idara'uma.

⁸ U ibite haḡai sau'aono'o ḡihurirote'e haḡaiḡa furenno'i. ⁹ Ebu ago 'ahige zamaro'i, 'Eme'e

Aberahamo mariga, e'ano'o Badi'a'a mene maḡunofi'uma.' Mazaḡa, e zi'ohe, Badia'a hadi 'adi hina Aberahamo mariga haḡaine zuni idaḡa. ¹⁰ Izidi Badi'a'a ḡiro 'ai ire taigano teha. E'ano'o huga manoḡa mene ini'ete'e ireḡa nidu'a'e udi higonadu ire rogao feuni'uma.

¹¹ Zae'a sau'anono'o ḡihurine, e'e tahiḡa veize, eḡe'a vu hina baptizoziohe. Rehano eḡe ḡaruna onaite'e vazēḡa ani ḡiḡi'ani'e ufeta ḡihi'a. Ani'e eḡe vitihoga. Eḡe'a ani tamaka odohe'ete'e tuḡureḡa vazēḡa rae rouga zuni mene idaḡa. Ani'e Vine Zaḡoḡa ebu ire roga hina baptizozio'uma. ¹² Maho hirive'ete'e madaḡano, vazē'a kari hina rouḡa tenadu maho hu'i'ohe, ebu iguḡa manone'ohe zu meba hare dehene'ohe.* Ebu huga'e nu'onadu suaba zamaḡano ti'ohe, rehano iguḡa'e mene vidau'ete'e ire rogaḡano hufi haone'ohe. E'e teige, Badi'a'a vazevaze rovozi'uma.”

¹³ E'e madaḡano Iesu'e Ioane'a baptizonoga radu Galilea haba'anono'o Ioane vaḡe Ioridana vuḡa onairo. ¹⁴ Rehano Ioane'a Iesu garariro, raena'a, “Ḡae'a eḡe baptizohifo. Nougā'ahi ḡa'e eḡe vaḡe onaeha?” ¹⁵ Iesu'a naenaeniro, raena'a, “Izidi'e 'ouge haḡao'i. Eme Badi'a'a urate'ete'e haḡaiḡa nidu'a haḡaifine, 'ougi'uma.” Ebu Ioane'a Iesu ḡoere mae ḡihinadu baptizoniro. ¹⁶ Iesu baptizonirote'e enogano ani vuono'o gaba tire onamiro. Tire onamirotene, adure'a bohatanadu Iesu'a Badi'a Vigani'a Tubugo niniḡa teige ane vaḡe ovairote'e horoniro. ¹⁷ Ebu ago

* **3:12** Girikio, Vuidi hirive'ete'e hariḡa idaidaḡa

'ahogani'a adure'ono'o goeriro, raena'a, "'Adi'e ege ubude. Ege'a zamare borofe'ohe. E ani mazao matu'e rudau'ohe."

4

*Diavolo'a Iesu Tuhune Nuriro
(Mareko 1:12-13, Luka 4:1-13)*

¹ E'e garugano, Diabolo'a Iesu tuhune nuroga veize, Vine Zağogani'a Iesu haba boha'a tutune onamiro. ² Iesu'e e'ea mada 40 zamağano ohere zu mada'i nidu'a ogomu mene aro. E'ano'o ani'e vinine runiro. ³ Ebu Diavolo'a tuhunoga radu ani vağe onairo, nina'a, "Ğa'e Badi'a Ubuga ro'idene, hadi 'adi nina'a, 'Beredio ġihuno'i,' rae no'i."

⁴ Rehano Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Mene! Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Vaze'e beredio da'o mene ġabode radi'uma,
rehano Badi'a hebe'ono'o buau'ete'e ġoe'a
nidu'ao ġabode radi'uma."

⁵ Ebu Diabolo'a Iesu Ierusalem neğa boro zağoga tutune onamadu kuru neğa hitaga huneno ohoniro. ⁶ Ebu ani'a niro, raena'a, "Ğa'e Badi'a Ubuga ro'idene, rafato'i! Mazağa Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a dana'oga veize ane tuğure viga ġae vağe
tuğuzi'uma.
Ze'a 'evoreze hina mae ġihi'i'uma 'ahine,
ğae oda'e hadio mene tutuha'uma."

⁷ Iesu'a naenaenina'a, “Mene! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a ago tuhuno'i.”

⁸ Ebu Diabolo'a Iesu maḡa hitaga hune tune itadu kini'a ibitohau'ete'e haba'a boroboro nidu'a zu zeḡe ḡau manomano nidu'a ihoniho.

⁹ Ebu nina'a, “Ḡae'a eḡe zamao ḡuḡuradu kuraune, de'e nidu'a ḡae ḡani'uma.”

¹⁰ Iesu'a nina'a, “Mene! Eḡe mazaono'o vaḡino'i! Buka Zaḡoḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Zuhi'a Boro ḡae Badi'a mazao da'o kuranohano'i, zu ane veize da'o gauo'i.”

¹¹ 'Ougadu Diabolo'a Iesu mazaono'o vaḡine onamiro. Ebu tuḡure vigani'a onaadu dananiro.

*Galilea Haba'ano Gadahe Haramiro
(Mareko 1:14-15, Luka 4:14-15)*

¹² Iesu'a Ioane Babatiso ḡu'a neḡano ohonirote'e egadu Iudea haba'aono'o Galilea haba'a bare onamiro. ¹³ Galilea haba'ano ani Nazareta neḡano radiro. Ebu neḡa e'e modadu Kaperanauma neḡa boro onamirotene e'ea radiunu. Kaperanauma neḡa boro'e Zebuloni zu Nafatali haba'ano ebu Galilea du'ura genaḡano.

¹⁴ Ibite peroveta vazega Isaia'a Badi'a ḡoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁵ “Zebuloni zu Nafatali haba'a'e

Galilea du'ura genaḡano zu Ioridana vuḡa
moneafao.
A'e Galilea haba'a ra'ohe,
ebu e'e haba'ano Iuda mene azaḡani'a zuni
radiu'ohe.

¹⁶ Uzabo zamaḡano radiu'ete'e azaḡani'a agaḡa
boro horoneha.
Rune zauhaḡa haba'ano radiu'ete'e azaḡa
rana agaḡani'a agazeha.”

¹⁷ E'e madaḡanono'o Iesu'a haramoḡa
ḡadaheniro, raena'a, “Sau'anono'o ḡihuro'i,
mazaḡa Badi'a'a ibitohau'ete'e madaḡa 'ai
haniteha.”

Ane Tahi'atahi'a Zamaziro
(Mareko 1:16-20, Luka 5:1-11)

¹⁸ Mada 'ahogano Iesu'a Galilea du'uraḡa
genaḡano oname'enogano, vaze 'aheu horoziro.
Ze'e ḡozone mau'ete'e azaḡa. Vaze tiba'e Si-
mona, niḡa 'ahoga'e Petero, ebu negoḡa An-
derea. Ze du'urao re'eva feune radiunu. ¹⁹ Ebu
Iesu'a ziro, raena'a, “Eḡe ḡaruna hegoto'i. Vaze
re'evazi'ete'e vazeḡa rouga veize ihozi'uma.”
²⁰ 'Ougirotene ze'e zogone re'eva modadu ane
hegote onamiro.

²¹ Iesu'a Galilea du'ura genaḡano bare on-
amiro ebu vaze 'aheu negoḡeta horoziro. Ani-
anine'e Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane. Ze'e
moze teite ḡasi zamaḡano re'eva zigoga faine
radiunu. Ebu Iesu'a zeḡe 'aheu huziro. “Eḡe
hegoto'i.” ²² 'Ougirotene ze'e zogone ḡasize zu
moze modadu ane hegote onamiro.

Ugi Azağa Faiziro

(Luka 6:17-19)

²³ Iesu'a Galilea haba'a nidu'a zamaḡano ra-gave'ena'a, Iuda azaḡa zeḡe nu'onu'o neḡano ihoziro zu Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo hari manoga haramiro. Ebu ugi nunu nidu'a faiziro.

²⁴ Ebu Iesu hariḡani'a bororanadu Siria haba'a nidu'a igiro. Ze'a ugi azaḡa nidu'a tutuze ani vaḡe ariro. Ugi nunu u'ano ahirize'a gigize ruze'ete'e azaḡa, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa, ketokete'ete'e azaḡa zu ahirize haganoga mene idaḡa azaḡa tutuze onairotene, Iesu'a ze faiziro. ²⁵ Galilea haba'a, Dekapolisi* neḡa boro, Iudea haba'a, Ierusalem'a zu Ioridana vuḡa mon-eafa haba'anono'o vaze ḡuḡuvaḡani'a onaadu Iesu hegotiro.

5

Maḡano Haramiro

(Luka 6:20-23)

¹ Iesu'a vaze ḡuḡuvaḡa horozitene, ani maḡa 'ahoga itadu e'ea ehoriro. Ebu ane tahi'atahi'ani'a ane vaḡe onairo. ² Onairotene Iesu'a ihoziro, raena'a,

³ “Zamaze zaharaḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ibitozini'ohe.

⁴ Zamaze are'ena'a, niau'ete'e azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a namizi'uma.

* **4:25** Huga'e 'Neḡa boro gaubanana'

- ⁵ Zamaze roḡeḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa zeḡe 'evorao haba ri'ini'uma.
- ⁶ Badi'a'a urate'eta'a'e haḡaihi rae inare'ete'e
azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a danazadu ze'a 'ouge
haḡai'uma.
- ⁷ Vaze vetuḡazi'ete'e azaḡa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze vetuḡazi'uma.
- ⁸ Zamaze deheḡa azaḡa'e Badi'a manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a horoni'uma.
- ⁹ Vazevaze uniho mae manofe'ete'e azaḡa'e
Badi'a manohugazeta,
mazaḡa Badi'a'a ze'e ane ubuga rae
huzi'uma.
- ¹⁰ Badi'a ura haḡae'ete'e u'ano, vaze'a
sausauzi'ete'e azaḡa'e Badi'a
manohugazeta,
mazaḡa ze'e Badi'a'a ibitozini'ohe.

¹¹ Za'e eḡe hegote'ete'e u'ano, vaze'a rae
sausauzine, agirezine ga ḡurire'ena'a ḡoere
sau'a nunu nidu'a zae rana tine, Badi'a
manohuga hide'ohe. ¹² Za, matu'e rudano'i,
mazaḡa Badi'a'a adureo naeḡa'e boro bagaḡa
zini'uma. Vouḡaze'a peroveta ibi'a azaḡa zuni
de'uge sausauzido.

Dama zu Ihure Agaḡa

(Mareko 9:50, Luka 14:34-35)

¹³ Dama'e ḡau manoḡa ra'ete'e teige, za'e,
eḡe hegote'ete'e azaḡa, raha 'adao dama heuḡa.
Rehano dama inigani'a dauḡine, iniga bare

furenoga mene idaġa. Ġau 'ahoga veize mene manoġa. A'e mae modadu vase'a edene oname onae'ohe.

¹⁴ Za'e, eġe hegote'ete'e azaġa, raha 'ada agane'ete'e ihure agaġa heuġa. Maġa hitagano radiu'ete'e neġa boro'e 'u'uranoga mene idaġa.

¹⁵ Vaze'a ihure hofadu siuva 'u'uġano mene te'ohe, rehano ihure ti'ete'e haba'ano teadu ne zamaġano radiu'ete'e azaġa nidu'a agaze'ohe.

¹⁶ Ihure agaġani'a vase nidu'a agaze'ete'e teige, zae haġai manoġa vase mazao ago u'ure to'i, rehano fureno'i. 'Ougine, vase'a zae haġai manoġa horonadu Moze adureo niguni'uma.

Mose Goro Ġoe'a

¹⁷ Za'e, eġe'a Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġa ġoere fahoga radu onairo rae ago zamaro'i. E'e zeġe ġoere'a hudanoga veize onairo.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, adure zu raha izema dauġogano Mose goro ġoe'a mirihoġa kome'a fase zuni mene dauġi'uma, rehano goro ġoe'a nidu'a'e huda'uma. ¹⁹ E'ano'o iniu'a Mose goro ġoe'a kome'a 'ahoga zuni vari'ine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae ovoi'uma. U iniu'a goro ġoe'a tihitihinine ebu vase 'ouge ihozine, ani'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azaġa bo'aġano niġa mae iti'uma.

²⁰ E zi'ohe, za'a Badi'a ġoere hegote'eta'a'e, Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa haġaiġa mene vitizine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

Maġunu zu Gorugoru

²¹ Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Vaze ago mau runo'i. Iniu'a vaze 'ahoga maune, kotani'uma.' ²² Rehano e zi'ohe, iniu'a negoḡa mazao maḡunine, kotani'uma. Iniu'a negoḡa ḡoere sau'a nine, Iuda azaḡa nu'onu'o zamaḡano kotani'uma. Ebu iniu'a 'Ḡa hahizaḡa,' rae reine, ire roga zamaḡano mae feuni'uma.

²³ E'ano'o ḡae'a dibu'o fataḡano ḡahunogo hau'ete'e madaḡano negoḡo 'ahogani'a ḡae mazao maḡunirote'e zamaro'idene, ²⁴ ḡahunogo'e fata ḡenaḡano modo'i, ebu negoḡo vage onamadu ane teite uniho manof'o'i. E'e ḡaruganobu'u bare onaadu ḡahunogo hano'i.

²⁵ Ḡa'e vaze 'ahoga moni madu mene bare haune, ani'a ḡae kotao oho'ihiradu ani teite kota onami'uma. E'e madaḡano ḡanine ge ibio uniho manof'o'i. Mene 'ouḡine, ani'a ḡa kota vazeḡa 'evorao oho'i'uma, ebu ḡu'a neḡa taufe'ete'e vazeḡa 'evorao oho'adu ḡu'a neḡano oho'i'uma. ²⁶ E hube hune ḡa'ohe, ḡa mene bua'uma onamo ḡae'a ani moni nidu'a bare ha'uma.

Ubuma Ago Ḡezano'i

(Mataio 19:9, Mareko 10:11-12, Luka 16:18)

²⁷ Za'e edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ubuma ago ḡezano'i.' ²⁸ Rehano e zi'ohe, iniu'a roḡae ḡiaḡiane'ena'a, ane zamao roḡae omo teite bazihi rae zamarine, ani 'ai zamao ubuma ḡezaneha. ²⁹ Ḡae eda'e ubumaḡani'a haḡai sau'a haḡao'idene, e'e ubumaḡa ḡude modo'i. Mazaḡa ahiriḡo

tahiḡa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriḡo nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro. ³⁰ Ebu ḡae eda'e 'evo'ani'a haḡai sau'a haḡao'idene, e'e 'evo'a'e vari'e modo'i. Mazaḡa ahiriḡo tahiḡa mode'eta'a'e aduga kome'a, u ahiriḡo nidu'a ire roga zamaḡano mae feu'e'eta'a'e ufeta aduga boro.

Inuga Mode'ete'e Moneo

³¹ Za edeḡa, Mose goro ḡoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Iniu'a inuga modo'idene, ani'a ihore so'aḡa mirihadu inuga hano'i.' ³² Rehano e zi'ohe, iniu'a inuga'e mene ubuma ḡezaro rehano, inuga modine, i'ani'a ubuma ḡezo ibiḡano inuga tuḡune'ete'e heuḡa. Ebu iniu'e i'ani'a modirote'e roḡaeḡa teite hahurine, ani zuni ubuma ḡezau'ete'e heuḡa.

Ago Ḡoitoro'i

³³ Ibi'a azaḡa mazao reirote'e goro ḡoe'a 'adi zae'a igiro, raena'a, 'Nagni ḡoitoro'idene, ago vari'o'i. Badi'a mazao ḡoitoro'idene huga haḡao'i!' ³⁴ Rehano e zi'ohe, ḡoere nagiga 'ahoga ago ḡoitoro'i. Adure niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa adure'e Badi'a'a ehore'ete'e haba'a. ³⁵ Raha niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa raha'e Badi'a'a odaḡa ti'ete'e haba'a. Ierusalem a niḡano ago ḡoitoro'i, mazaḡa Ierusalem'a Kini Boro, Badi'a neḡa boro. ³⁶ Ḡoitorirote'e mene haḡaine ruda'uma rae ago ḡoitoro'i, mazaḡa ḡaboneze zu zae'a mene haḡairo. Za'e iguze tibi zuni mae 'urunoga zu mae ḡunoga mene

idağa. ³⁷ Zae'a nagini 'ahoga hağai'uma ro'idene, 'O'e, e hağai'uma', ga 'Mene, e mene hağai'uma' da'o rae ro'i. Ğoere 'ahoga'ahoga ragatine, a'e Satani'ono'o fureru'ohe.

Hağai Sau'ano Ago Naenaetito'i

(Luka 6:29-30)

³⁸ Za'e edeğa Mose goro ğoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Vaze 'ahogani'a ğae ubuma sausauno'idene ga ğae ğonone vahego'idene, vazega e'e ubuma zu sausauno'i ebu ane ğonone zu vahego'i.' ³⁹ Rehano e zi'ohe, vase sau'a mazao ago naenaetito'i. Vaze 'ahogani'a zae eda'e ğaniga fa'o'no'idene, ani'a bare fa'o'noga veize zae kauri ğaniga zuni notonohano'i. ⁴⁰ Vaze'a dabu'aze mouga rae kotazihi ro'idene, raga dabu'ağa zuni hano'i. ⁴¹ Vaze 'ahogani'a riğa tuğuzena'a, zae'a ane ğau odohadu kilomita tiba onamoga urato'idene, kilometa 'aheu zuni onamo'i. ⁴² Iniu'a umizo'idene hau tauğoi, zu ğauze 'ahoga umizadu vesu baroni'uma rae ro'idene, ago hezahohano'i.

Agire Azağa Zamaro'i

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ Za'e edeğa Mose goro ğoe'ano 'ahige reiro, raena'a, 'Ğae nabudi zamaro'i, ebu ğae agire vazega he'ehe'eno'i' ⁴⁴ Rehano e zi'ohe, zae agire azağa zamaro'i, ebu zae sausauzi'ete'e azağa veize kurano'i. ⁴⁵ 'Ougine, za'e Moze adureo ani ubuga rae re'uma. Mazağa Moze'e vase manoga zu sau'a veize idane mada aganozini'ohe, ebu

vaze haḡai dudugā zu ve'oḡa veize idane irugu tuḡunadu ru'au'ohe. ⁴⁶ Za'e zae zamare'ete'e azaḡa da'o zamarine, Badi'a'a e'e naeḡa mene zini'uma. Takesi azaḡa'e haḡai sau'a azaḡa rehano, zeḡe zuni ze zamare'ete'e azaḡa zamare'ohe. ⁴⁷ Za'e zae nabudi mazao da'o manōḡa haḡaine, vaze mene vitizi'uma. Badi'a aḡu'a azaḡa zuni 'ouge haḡae'ohe. ⁴⁸ E'ano'o agire azaḡa zu zamare huno'i. Badi'a mazao'e ve'oḡa o'o'a teige, za zu ve'oḡa 'ahoga ago haḡao'i.”

6

Ġahugo'i

¹ Ġiano'i, za'e vaze'a ḡianoga veize vaze zamao haḡai manōḡa ago haḡao'i, mazaḡa zae Moze adureo naeḡa mene zini'uma. ² E'ano'o ḡau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zama guhi azaḡa teige ago hirihiro'i. Zama guhi azaḡa'e vaze'a niguzoga veize nu'onu'o neḡano zu ibio haḡae furene'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeze nidu'a mae hauḡeha. ³ Ġau 'ahoga zahara vazeḡa haune, zae nabudi uhiḡa vazeḡa zu ago ihono'i.* ⁴ Vaze 'ahogani'a mene ederoga veize sifu kaḡuso hano'i. 'Ougine, Moze'a za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

Zuhi'a Boro Kuru (Luke 11:2-4)

⁵ Za'e kurano'idene, zama guhi azaḡa teige ago kurano'i. Mazaḡa ze'e vaze'a horozoga

* **6:3** Girikio, edae evoreḡo'a haḡae'eta'a'e kauri evoreḡo'e aḡu'a teige, hano'i.

veize nu'onu'o neḡano zu ibi boro ḡenaḡano edau'ena'a, kuranoga urate'ohe. E hube hune zi'ohe, ze naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ⁶ Za'e kurano'idene, bazuni haba'a diuḡadu ibiheta haranadu Moze, za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, mazao kurano'i. 'Ougine, za'a sifu haḡate'e haḡaiḡa Moze'a horonadu naeḡa zini'uma. ⁷ Ebu za kurano'idene, Badi'a aḡu'a azaḡa teige, huga o'o'a ḡoe'a hina ago barebare kurano'i. Mazaḡa ze'e ḡoere ḡehaḡa hina ku-raune, Badi'a'a igi'uma rae zamare'ohe. ⁸ Ze ago hegoto'i, mazaḡa Moze'e zae'a izima umidogano nagini urate'eta'a'e edeḡa.

⁹ E'ano'o 'ahige kurano'i:

Emeḡe Mama adureo,
eme umi'e'ohe, vase'a ḡae guba'e'ena'a ḡa niḡo'e
zaḡoḡa re'uma,

¹⁰ ebu ḡa'a vase nidu'a ibitozi'uma,
ebu adureo ḡae ura'a hudau'ete'e teige, raha
adao zuni huda'uma.

¹¹ Izidi ogomuḡa rife'eno'i,

¹² ebu emeḡe'a eme sausaufe'ete'e azaḡa zeḡe
sau'a rae mode'ete'e teige, emeḡe sau'a zu
rae modofo'i.

¹³ Emeḡe'a haḡai sau'a haḡaihi rae reine, sau'ano
ago tutufo'i,
ebu Satani'ono'o mae vaḡifo'i.†

† **6:13** Fare mirihirote'e nu'e raena'a, 'Ḡa'a ibitozini'ete'e ebu ḡae gigi'a zu aḡaḡa'e mada tuḡutuḡu oname'ohe. Amen.'

¹⁴ Zae'a vase sau'a rae modine, zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, zae sau'a zuni rae modi'uma. ¹⁵ Rehano zae'a vase sau'a mene rae modine, zae Moze'a zuni zae sau'a mene rae modi'uma.

Zaḡozaḡe'ete'e Moneo

¹⁶ Zae'a zaḡozaḡo'idene, zama guhi azaḡa teige, ago vetuḡarau rado'i. Ze'e, vase'a horozadu zeḡe'a zaḡozaḡe'ete'e ederoga veize, mene vire'ohe zu iguze mene si'e'ohe. E hube hune zi'ohe, ze'e naeḡa nidu'a mae hauḡiro. ¹⁷ Rehano zae'a zaḡozaḡo'idene, viradu iguze si'o'i. ¹⁸ 'Ougine, vase'a za'e zaḡozaḡe'ete'e mene ederi'uma. U za'a horonoga mene idaḡa ra'eta'a'e, Moze da'o ederi'uma. Ebu Moze'a za'a sifu haḡaate'e haḡaiḡa horonadu naeḡa zini'uma.

*Ḡauze Adureo Mae Nu'one To'i
(Luke 11:34-36, 12:22-34, 16:13)*

¹⁹ Zae veize raha 'adao ḡau manomano ago nu'one to'i. De'ea'e zuhi'a sausaune'ohe zu atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu ḡonotu'ohe. ²⁰ Rehano zae veize ḡauze manomano'e adureo nu'one to'i. De'ea' zuhi'a mene sausaune'ohe zu mene atenarau'ohe ebu ḡonore'a varade diuḡadu mene ḡonotu'ohe. ²¹ Mazaḡa za'a ḡauze manomano nouma tine, zamaroneze zu de'ea ti'uma.

²² Zae ubuma'e ahirize ihureḡa heuḡa. Ubumaze manoḡa reine, zae ahiri nidu'a'e agaḡani'a iriva'i'uma. ²³ Rehano zae ubuma'e sautaune, zae ahiri nidu'a'e uzabo'a iriva'i'uma. E'ano'o zae ahiri zamaḡano agaḡa'e uzaboraane, ahirize nidu'a'e uzabo gigi'a re'uma!

²⁴ Vaze'e zuhi'a 'aheu veize gauoga mene idağa. 'Ougine ani 'ahoga'e zamari'uma, u 'ahoga'e he'ehe'eni'uma. Ebu 'ahoga veize faine gaui'uma, u 'ahoga'e turuni'uma. E'e teige, za'e Badi'a ebu moni, 'aheu veize gauoga mene idağa.

Ago Zamare Adudano'i
(Luka 12:22-31)

²⁵ E'ano'o e zi'ohe. Zae ġabone veize nagi ogomu a'uma ga nagini gagi'uma ebu ahirize veize nagi dabua vidi'uma rae ago zamare adudano'i. Mazağa ġabone zu ahiri'e ogomu zu dabua vitinoga. ²⁶ Hitanao rafi'ete'e niniğa ġiano'i. Ze ezone mene ġorau'ohe, mene hirive'ohe, zu ogomuze godogo neġano mene nu'one ti'ohe. Rehano zae Moze, adureo radiu'ete'e'a, ġubuze'ohe. Za'e nini vitize hune'ohe. ²⁷ Zae bo'aġano iniu'e zamare adudaune, ġabone'a tahiğa nu fara'umahe? Mene.

²⁸ Za nouga'ahi dabua u'ano zamare adudu'ohe? Butu kakağa'e nougenouge ġuhure'ete'e ġiano'i. Ze mene gaue'ohe zu dabuaze mene turine'ohe. ²⁹ Rehano e zi'ohe, butu kakağa 'ahoga'e ma'ora vazega kini Solomona'a haġairote'e dabuağa manomano vitinoga. ³⁰ Butu veğa'e izidi ġaboga, hena ohogore'e vase'a masinadu ireo hufi hauni'uma, rehano Badi'a'a faifaine manohuni'ohe. Za'e ve vitinoga 'ahine, Badi'a'a hube hune dabua vidauzini'uma. Rehano za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a.

³¹ E'ano'o ago zamare adudano'i, raena'a, 'Nagini a'uma?', 'Nagini gagi'uma?' ga 'Nagi dabua vida'uma?' ³² Badi'a aġu'a azaġani'a

'ahiguḡa nidu'a vāḡe'ohe. Zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, za'a e'e ḡauḡa urate'eta'a'e edeḡa.
³³ Badi'a'a ibitozini'ete'e zu urate'ete'e da'o gezo vaḡo'i. 'Ougine e'e ḡauga nidu'a zuni zini'uma.
³⁴ E'ano'o za ohogore veize ago zamare adu-dano'i. Mazaḡa ohogore gauḡa'e ohogoru'u zamari'uma. Izidi'e izidi aduga da'o zamari'uma.

7

Vaze Mazao Sau'a rae Ago No'i *(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ Badi'a'a za'e sau'a azaḡa rae mene zi'ete'e uratine, vaze mazao sau'a azaḡa rae ago zo'i.

² Mazaḡa zae'a ḡau 'ahoga moneo vaze mazao sau'a rae reine, e'e moneo Badi'a'a zuni za'e sau'a re'uma. Za'a vaze mazao nagini haḡaine, Badi'a'a zae mazao 'ouge haḡai'uma.

³ Ḡa'e nabugo ubumao be'a dinunuḡa ḡiane'ohe. Rehano nougadu ḡae ubumao be'a gado ireḡa mene ḡiane'ohe? ⁴ Ḡae ubumaḡo be'a gado ireḡa 'e'e rehano, ḡa'e negoḡo mazao 'ahige ra'ohe, raena'a, 'Negohe, ubumaḡo be'a dinunu e'e mae vaḡinihi.' ⁵ Ḡa, zama guhi vazēḡa, ibite geno ḡae ubumao gado ireḡa e'e mae vaḡino'i. Ebu ḡa'a faine ehamanadu negoḡo ubuma mazaono'o dinunuḡa mae vaḡini'uma.

⁶ Ḡau zaḡoḡa ḡuni ago hano'i. 'Ougine ze vaetadu zae vihozi'uma. Zae hadi manomano aba zamao ago feuno'i. 'Ougine, ze'e oda hina edene ḡuzuhi'uma.*

* **7:6** Huga'e, 'Badi'a ḡoere mene igi'ete'e azaḡa mazao ago barebare ihozo'i.'

Badi'a Mazao Umido'i
(Luka 11:9-13)

⁷ Za nagini urato'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE zini'uma. Za nagini vaġo'idene, Badi'a mazao umido'i, 'ouGINE hidi'uma. Badi'a'a danazoga uratine, ibihetao toketokero'i, 'ouGINE ibiheta vavaozini'uma. ⁸ Iniu'a umidine ha'uma, iniu'a vaġine hidi'uma ebu iniu'a toketokerine ibiheta vavaoha'uma.

⁹ Zae bo'aġano iniu'a ubuga'a beredi umidine hadi ha'umahe? ¹⁰ Ebu ane'a ġozone umidine, mohe ha'umahe? ¹¹ Za'e sau'a azaġa rehano, ġau manomano ubudeze zenoga urate'ohe. E'e teige, zae Moze, adureo radiu'eta'a'e, ane mazao umide'ete'e azaġa hube hune ġau manoga zini'uma. ¹² E'ano'o vase'a zae mazao haġai manoga haġae'ete'e urato'idene, zae zuni zeġe mazao haġai manoga haġao'i. 'Adi'e Mose goro ġoe'a zu peroveta azaġani'a ihozirote'e ġoe'a ra'ohe.

Ibiheta Kokosiġa
(Luka 13:24)

¹³ Ibiheta kokosiġano diuġo'i. Mazaġa ru-neo diuġite'e ibiġa ibihetaġa'e rafaġa zu boro, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e ġehaġa. ¹⁴ U ġabone tuġutuġu diuġe'ete'e ibiġa ibihetaġa'e kokosiġa zu e'e ibiġano onamoga'e riġa, e'ano'o e'e ibiġano diuġe'ete'e azaġa'e tahiġa.

Ire ebu Ire Maġa
(Luka 6:43-44, 13:25-27)

¹⁵ Ġuriro peroveta azaġa ġiano'i. Ze mamoe naminamiġa teige onai'uma, rehano zeġe zama'e

butu ġuniġa vihovihogā heuġa. ¹⁶ Ire'e maġa horonadu nagi ireġa ederi'uma. Vaini maġa'e ire renoga'ono'o mene ini'ohe zu figi maġa'e ġunu renoga'ono'o mene ini'ohe. ¹⁷ E'e teige, ire manogā nidu'a'e maġa manogā ini'ohe, u ire sau'a'e maġa sau'a ini'ohe. ¹⁸ Ire manogā'e maġa sau'a mene ini'ohe, u ire sau'a'e maġa manogā mene ini'ohe. ¹⁹ Maġa manogā mene ini'ete'e ireġa nidu'a'e udi mode'ohe ebu ire rogao hufi haone'ohe. ²⁰ E'ano'o zeġe haġai horonadu ze'e vazē nagiġa ederi'uma.

²¹ Eġe mazao, 'Zuhia Boro, Zuhia Boro,' rae huhe'ete'e azaġa mene nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'uma. Rehano eġe Mama, adureo radiu'ete'e'a urate'ete'e haġaiġa haġae'ete'e vazēġani'a da'o ibitoħa'uma. ²² Badi'a kota madaġano, vazē ġehaġani'a eġe ihi'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, Zuhi'a Boro, eme'e ġae nio Badi'a ġoere iħozido, zu ġae nio vine sau'a hegoze buzido zu ġae nio ġigi'a haġaiġa ġehaġa haġaido'. ²³ 'Ougine, eġe'a dehene zi'uma, raena'a, 'E za'e mene ederiro. Za, haġai sau'a azaġa, eġe mazaono'o vaġino'i.'

Egadu Haġae'ete'e Azaġa

(Luka 6:47-49)

²⁴ Eġe ġoere egadu haġae'ete'e vazēġa'e huhuzaġa. Ani'e vatava rana neġa ogorarote'e vazēġa heuġa. ²⁵ Irugu'a ru'anadu zobozobo'a bororarotene ebu zavara boro'a feuradu neġa beīrotene, e'e neġa'e mene higarō, mazaġa vatava rana ogoraro. ²⁶ U eġe ġoere egadu mene haġae'ete'e vazēġa'e hahizaġa. Ani'e ni'uri

rana neġa ogorarote'e vazegħa heuġa. ²⁷ Irugu'a ruanadu zobozobo'a bororarotene ebu zavaraboro'a feuradu neġa beirotene, e'e neġa higau bauradu fatariro."

²⁸ Iesu'a e'e ġoe'a nidu'a hauġirotene, vazegūguvaġani'a ane ihore u'ano zaguzagaro.

²⁹ Mazaġa Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa teige mene ihoziro, rehano Badi'a giġi'a hina ihoziro.

8

Lefera Vazegħa Fainiro

(Mareko 1:40-45, Luka 5:12-16)

¹ Iesu'a maġanono'o ovairotene, vazegūguvaġani'a ane hegote onamiro. ² Lefera vazegħa 'ahogani'a ani vaġe onairo, ebu ane zamao obena hina tuġadu niro, raena'a, "Zuhi'a Boro, ġa urato'idene faiho'i!" ³ Iesu'a 'evo'a einadu vazegħe e'e oboniro, ebu raena'a, "E urate'ohe. Ġae manoro'i!" 'Ougadu lefara e'e'a zogone dauġi. ⁴ Ebu Iesu'a nina'a, "Vazegħa 'ahoga ago no'i. Rehano dibu'o vazegħa vaġe onamadu ahi'o ihono'i!"* Ebu ġae'a manorate'e vazegħa ederifine, Mose'a reirote'e gahunoga mae onamadu Badi'a dibu'o hano'i."

Uti Azaġa Ġihi'ani'a Iesu mazao Firo

(Luka 7:1-10, Ioane 4:43-54)

⁵ Iesu'a Kaperanauma neġa boro diuġirotene, Roma uti azaġa ġihi'a 'ahogani'a onaadu dananoga uminiro, ⁶ raena'a, "Zuhi'a Boro, eġe tuġure vazegħa 'ahoga'e ahi'a haganoga mene

* **8:4** A'e, dibu'o vazegħani'a ahiri udahadu manoreha reifine

idağa radu neo baze'ohe. Ahi'ani'a giginadu ganiğanau radiu'ohe.” ⁷ Iesu'a nina'a, “Ege'a onamadu faini'uma.”

⁸ Rehano uti azağa gihi'ani'a naenaenina'a, “Zuhi'a Boro, e'e mene vase manoğa, e'ano'o gae'a ege ne diugoga'e mene manoğa. Rehano goere da'o ro'i, 'ougene ege tugure vazega'e manori'uma. ⁹ Mazağa e'e zuni vase 'ahoga 'u'ugano gaue'ohe, zu ege uti azağa'e ege 'u'ugano gaue'ohe. Ege'a vase 'ahi nina'a, 'Onamo'i' reine, ani'e oname'ohe, ebu 'ahoga omo nina'a, 'Aro'i' reine, ani'e are'ohe. Ege'a ege tugure vazega 'ahoga nina'a, 'Adi hağao'i' reine, ani'e hağae'ohe.”

¹⁰ Iesu'a e'e goe'a igirotene zaguzagaro, ebu ani hegotirote'e azağa ziro, raena'a, “Ege'a hube hune zi'ohe, Badi'a mazao 'ahige fie gigaru'ete'e vazega'e Isaraela azağa zamağano ize mene horoneha! ¹¹ E zi'ohe, Iuda mene azağa gehağani'a mada'a ite'ete'e moneono'o zu mada'a zubure'ete'e moneono'o onai'uma, ebu Badi'a'a ibitohau'ete'e zamağano Aberahamo, Isako zu Iakobo teite ehoradu ogau tibura'uma. ¹² Rehano Iuda azağa, Badi'a'a ibitozini'ohe rae zamarirota'a'e, enona mae feuzadu uzabo zamağano radi'uma. Ze e'ea nia'uma zu gononeze atiti'uma.”

¹³ Ebu Iesu'a uti azağa gihi'ağa niro, raena'a, “Onamo'i. Ga'e ege mazao fie'ete'e teige, gae tugure vazega'e manori'uma.” Ani'a 'ouge reirotene madağano tugure vazega e'e manoriro.

Vaze Ġehaġa Faiziro
(Mareko 1:29-34, Luka 4:38-41)

¹⁴ Ebu Iesu'a Petero ne diuġirotene Petero emoġa roġaeġa'e uginadu baze radoga horoniro. 'Ahi'a'e gigi'a bagaġa. ¹⁵ Iesu'a roġae 'evo'a obonadu ahi'a gigi'a 'ai dauġiro. Ebu ani iġunadu Iesu veize ogomu ġorohe haro.

¹⁶ Ġoravare'ete'e zamaġano, vine sau'ani'a ragano reirote'e azaġa ġehaġa Iesu vaġe tutuze onairo. Ani'e ġoere hina vine sau'a hegoze buziro ebu ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁷ A'e peroveta vazegħa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a ħudaro, raena'a,

“Ani emeġe gigi'a meiro ebu emeġe ugi mae vaġiniro.”

Iesu Hegote'ete'e Vazegħa
(Luka 9:57-62)

¹⁸ Iesu vaze ġuġuvaġani'a ane mazao nu'oru radoga horoziotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Du'ura moneafa fare onamihi.” ¹⁹ E'e madaġano Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e vazegħa 'ahogani'a Iesu vaġe onaadu niro, raena'a, “Thore vazegħa, ġae'a no'e onamine, e ġae hegoti'uma.” ²⁰ Iesu'a naenaenina'a, “Butu ġuniġa'e bazuni haba'azeta, ebu hitana niniġa'e nezeta. Rehano eġe, Vaze Ubuġa'e bazunihe haba'a'e o'o'a.”

²¹ Iesu tahi'a 'ahogani'a niro, raena'a, “Zuhi'a Boro, e geno mamahe guri onamihi.” ²² Rehano

Iesu'a nina'a, “Ġa'e eġe hegoto'i. Vine ruga azaġani'a rune azaġa ġuri'uma.”

Zavara 'Uiro

(Mareko 4:35-41, Luka 8:22-25)

²³ Ebu Iesu'a ġasio tirirotene, ane tahi'atahi'a'a ani hegote tiriro. ²⁴ E'e enogano, zavara boro'a du'urao feuriro ebu sa'u'a ġasio kafere diuġiro. Rehano Iesu baze radiro. ²⁵ E'ano'o ze'a ane vaġe onamadu evaniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, emeġe ġabofo'i! Eme nariga zubure'ohe!”

²⁶ Ebu ani'a naenaezina'a, “Za nougadu rihau'ohe? Za'e Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a!” Ebu ani iġunadu zavara zu sa'u roziro. 'Ougirotene, zavara zu sa'u'e roġeru hauġiro.

²⁷ Iesu tahi'atahi'a'a zaguzagaro, raena'a, “Vaze 'ahi'e nagi vaze? Zavara zu sa'u'a ane ġoere egohu'ohe.”

Vine Sau'aġeta Vazeġa Fainiro

(Mareko 5:1-20, Luka 8:26-39)

²⁸ Iesu'a du'ura moneafa, Gadara haba'ano feurirotene, vine sau'ani'a ragano reirote'e vazeġa 'aheu'a idu haba'anono'o onaadu Iesu hidiro. Zamaze ufeta ġugi'eta 'ahine, e'e ibiġano vaze'a onamoga mene idaġa reiro. ²⁹ Ebu ze ġihau багаġa ani ġoreniro, raena'a, “Badi'a ubuga! Ġa'e emeġe mazao nagini urate'ohe? Ġa'e, kota madaġa ġonaga 'izema mougano, aduga rifoga veize emeġe vaġe onahehe?”

³⁰ U tahiġa faġano aba ġehaġani'a ogau radi-unu. ³¹ Ebu vine sau'ani'a Iesu uminiro, raena'a, “Ġae'a eme hegofe bufo'idene, aba ġuġuvaġa 'omo mazao tuġufo'i.” ³² Ani vine sau'a zina'a,

“Onamo'i!” 'Ouge reirotene, ze vase 'aheu mazaono'o buanadu aba zamaḡano diuḡiro. Ebu aba e'e nidu'a maḡa gagaga'ono'o dure ovoadu du'urao diuḡiro ebu hunuhune rudaro. ³³ 'Ougadu aba taufe'ete'e azaḡa'e dure neze onamiro, ebu vine sau'ani'a ragano reirote'e azaḡa mazao nagini'a furerarote'e hariḡa nidu'a me'odoziniro. ³⁴ Ebu e'e neḡa azaḡa nidu'ani'a buanadu Iesu hidoga veize onairo. Ze Iesu hidirotene, ani'e zeḡe haba'anono'o vaḡinoga uminiro.

9

Ahi'a Mene Hagane'ete'e Vazeḡa Fainiro (Mareko 2:1-12, Luka 5:17-26)

¹ Iesu'a ḡasio tiradu du'ura moneafa fariro ebu ane'a radiunute'e neḡa boro Kaperanauma bare onamiro. ² Ebu vase nu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa faratao bazune teadu ani vaḡe herate onairo. Zeḡe'a Iesu mazao fie'ete'e Iesu'a horonirotene, ahi'a mene hagane'ete'e vazeḡa niro, raena'a, “Ubude, zamaḡo rinedo'i. Ḡae sau'a 'ai aḡutu modeha.” ³ 'Ougirotene, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa nu'e zeḡe'a bare zamariro, raena'a, “Vaze 'adi'e ane bare Badi'a rae rahehe? Badi'a ni rae sausaune'ohe!”

⁴ Iesu ani zeḡe'a nagini zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, “Nougadu za zamarone sau'a zamare'ohe?” ⁵ Ani mazao nougenouge nine, ufiḡa? 'Ḡae sau'a 'ai rae modeha' rae ni'ete'e ga 'Iḡunadu onamo'i' rae ni'ete'e? ⁶ Rehano e ani manoni'uma ebu ani sau'a zu rae modi'uma, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuḡa'e raha 'adao vase

sau'a rae mode'ete'e gigi'ağa meirote'e zuni za ihozi'uma.” Ebu Iesu'a ahi'a mene hagane'ete'e vazega e'e niro, raena'a, “Ege'a ga'ohe, iguno'i ebu faratago odohadu nego onamo'i” ⁷ Ebu vase 'ai igunadu nega onamiro. ⁸ Vaze guguvaga'e e'e horonirotene riharo ebu Badi'a'a 'uguğa gigi'ağa vase zinirote'e* u'ano Badi'a niguniro.

*Mataio Zamaharo
(Mareko 2:13-17, Luka 5:27-32)*

⁹ Iesu'a e'eano'o ibio onamiro. Ebu vase 'ahoga niga Mataio'a takesi haba'ano ehore'enogano horoniro. Ebu Iesu'a niro, raena'a, “Ege hegoto'i.” 'Ougirotene ani igunadu Iesu hegotiro.

¹⁰ Iesu'a Mataio neo ogarote'e madağano, takesi azağa zu hağai sau'a azağa gehağani'a Iesu zu ane tahi'atahi'a teite ogau tiburaro.

¹¹ Farisea azağani'a e'e horonirotene, Iesu tahi'atahi'a gadiziro, raena'a, “Nougadu zae ihore vazega'e takesi azağa zu hağai sau'a azağa teite ogau tiburuohe?”

¹² Iesu'a e'e egadu ziro, raena'a, “Ugi o'o'a azağa'e gohe vazega mene vage'ohe, rehano ugi azağani'a ani vage'ohe. ¹³ E'e teige, zege bare hağai duduğa rae zamare'ete'e azağa huzoga radu ege'a mene onairo. Rehano zege bare hağai sau'a rae zamare'ete'e azağa huzoga radu onairo. Badi'a'a 'ahige reiro, raena'a, 'E'e zae'a dibu'o inoga da'o mene urate'ohe, rehano vase vetugazoga ufeta urate'ohe.' Za onamadu goere huga e'e edero'i.”

* **9:8** Ga, vase harote'e **9:13** 9:13 Hosea 6:6

*Ihore Iziga**(Mareko 2:18-22, Luka 5:33-39)*

¹⁴ Ebu Ioane tahi'atahi'a'a Iesu vāge onaadu ḡadiniro, raena'a, “Emeḡe zu Farisea azaḡa'e ogomu moneo mada ḡehaḡa zaḡozaḡe'ohe. Rehano ḡae tahi'atahi'a'e nougadu mene zaḡozaḡe'ohe?” ¹⁵ Iesu'a ziro, raena'a,

“Hahure'ete'e madaḡano, ohoze hahu izigani'a huze'ete'e azaḡa'e ane teite ogau tiburaune, ze mene zaḡozaḡe'ohe. Rehano zeḡe mazaono'o ohoze hahu iziga'e mae vaḡini'uma madaḡani'a onaine, ze'e vetuḡa ranadu zaḡozaḡi'uma.

¹⁶ Vaze 'ahogani'a dabua iziga vari'e madu dabua amahiḡa mene banini'ohe, mazaḡa dabu'aḡa vuzuine, dabua si'iga iziga'e ḡuanadu amahiḡa hutubadu borofe ziga'uma. ¹⁷ Ebu

vaze 'ahogani'a vaini vuḡa fuse† amahiḡa zamaḡano vaini vuḡa iziga mene be'une ufi'ohe. Be'une ufine, vaini vuḡa iziga ane'a bare busure bororadu fuse amahiḡa'e ziga'uma. Ebu sore rururanadu fuse amahiḡa sausauni'uma. E'ano'o vaini vuḡa iziga'e fuse izigano be'une ufi'ohe ebu anianine'e manōḡa radiu'ohe.”

*Roḡae Tahi'aḡa ebu Ugi Roḡaeḡa**(Mareko 5:21-43, Luka 8:40-56)*

¹⁸ Iesu'a e'e ḡoe'a zinirote'e zamaḡano, nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa 'ahogani'a Iesu vāge onairo. Ebu ani zamao ḡuḡuradu niro, raena'a, “Eḡe aboe'e izidu'u rudaneha. Rehano ḡae'a onaadu ane rana 'evo'o tine, ani ḡabodi'uma.”

† **9:17** Gouti ogaḡa hina haḡairote'e fuseḡa

19 Ebu Iesu zu ane tahi'atahi'a'e iḡunadu ane teite onamiro.

20 Onamirote'e zamaḡano roḡae 'ahoga, roḡae ugi madu muri 12 radiunute'e'a, Iesu ḡarunio onairo ebu ani dabua 'ariḡa oboniro. 21 Mazaḡa ani'e zamare'ena'a, 'E'a dabuaḡa tahiḡa obonine manori'uma.' 22 Ebu Iesu'a tehadu roḡae e'e ḡianiro, raena'a, "Aboe, zamaḡo rinedo'i! Ḡae'a eḡe mazao fiate'e u'ano ugiḡo'a manoreha." 'Ouge reirote'e madaḡano roḡae 'ai manoriro.

23 Iesu'a nu'onu'o neḡa ḡihi'aḡa neo feurirotene, rune badaḡa haḡae'ete'e azaḡa zu vaze ḡuḡuvaḡani'a harae'ete'e horoziro. 24 Ebu ani'a ziro, raena'a, "Zae nidu'a buano'i! Roḡae tahi'aḡa'e mene rudaneha. Ani'e baze'ohe." Rehano ze'e Iesu eḡofoharo. 25 Vaze ḡuḡuvaḡa enoneo tuḡuze buzirote'e ḡarugano, Iesu'a ne zamaḡa diuḡadu roḡae tahi'aḡa 'evore oboniro. 'Ougadu ane'a iḡuniro! 26 Ebu e'e hariḡa'e e'e haba'a nidu'a zamaḡano ḡehararo.

Ubuma Kuru zu Mumutafa Vazeḡa Faiziro

27 Iesu'e de'ea mode onamirote'e madaḡano, ubuma kuru vazeḡa 'aheu'a ani hegotiro. Ze'a ḡihau huario, raena'a, "Davida mariga, eme vetuḡafo'i!" 28 Iesu'a ne diuḡirotene, ubuma kuru azaḡani'a ane vaḡe onairo. Iesu'a ḡadiziro, raena'a, "Za eḡe'a faizi'uma rae fie'ehe?" Ze'a naenaenina'a, "O'e, Zuhi'a Boro." 29 Ebu ani'a ubumaze obonadu ziro, raena'a, "Zae'a eḡe mazao fie'ete'e idunaḡano ubumaze'a manori'uma." 30 Ebu ubumaze'a ra'aro. 'Ougadu

Iesu'a riġa hune ziro, raena'a, “Zae mazao fureranate'e ġauġa vase 'ahoga ago no'i.” ³¹ Rehano ze onamadu e'e haba'a nidu'a zamaġano ani hari rae ġehaniro.

³² Ebu ze neonno'o buau onamirotene, vase nu'a vase 'ahoga Iesu vaġe tutune onairo. Vine sau'ani'a vase e'e ragano radu ani'e ġoeroga mene idararo. ³³ Ebu Iesu'a vine sau'a ane mazono'o hegone bunadu mumutafa vazeġani'a ġoeriro. Vaze ġuġuvaġani'a e'e horonadu zaguzagaro, ebu raena'a, “Ibite Isaraela haba'ano 'ahiguġa mene fureraro.” ³⁴ Rehano Farisea azaġani'a raena'a, “Ani'e vine sau'a zuhi'aġa gigi'aġano vine sau'a hegone buneha.”

Gau Azaġa'e Tahiga

³⁵ Iesu'a haba'ahaba'a zu ne nidu'a ra-gave'ena'a, zeġe nu'onu'o neġano ihozinu zu Badi'a'a ibitozini'ete'e hariġa manoġa haraminu ebu ugi nunu nidu'a faizinu. ³⁶ Iesu'a vase ġuġuvaġa horozitene, vetuġazi, mazaġa zamaze'e adudaro zu ze'e dana mene hidiro. Ze'e vase'a mene taufe'ete'e mamoeġa heuġa. ³⁷ Ebu ani ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Hirive'ete'e ġauġa'e ġehaġa, rehano gau azaġa'e tahiga. ³⁸ E'ano'o hirive'ete'e Zuhi'aġa, Badi'a mazao gau azaġa ane mebao tuġuzoga veize umino'i.”

10

Iesu'a Ane Tahi'atahi'a 12 Tuġuze Onamiro (Mareko 6:7-13, Luka 9:1-6)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a 12 huze nu'oziro ebu vine sau'a hegoze buze'ete'e zu ugi nunu nidu'a faize'ete'e gigi'aġa ziniro. ² Iesu tahi'a 12 nize'e

ahi e'e: Ibi'a'e Simona, niġa 'ahoga'e Petero zu ane negoġa Aniderea, Zebedeo ubuga 'aheu Iakobo zu ane negoġa Ioane, ³ Filipo, Batolomeo, Tomasi, takesi vazegħa Mataio, Alefeo ubuga Iakobo, Tadeo, ⁴ Roma gavamani utitozini'ete'e duġuruġa vazegħa* niġa Simona ebu Iesu revo-harota'a'e, Isakariota vazegħa niġa Iuda.

⁵ Iesu'a ane tahi'a 12 tuġuze'ena'a, 'ahige ihoziro, raena'a, "Iuda mene azaġa haba'a ago onamo'i ebu Samaria haba'ano neġa 'ahogani ago diuġo'i. ⁶ Rehano Isaraela haba'ano dauġirote'e mamoeġa 'u'a onamo'i. ⁷ Ebu neġaneġa diuġe onamo'idene 'Badi'a'a ibitozini'ete'e madaġa 'ai haniteha,' rae haramozeno'i. ⁸ Ugi azaġa faizo'i, rune azaġa ġabozo'i, lefera azaġa faizo'i ebu vine sau'a hegoze buzo'i. Zae'a hidirota'a'e naeġa mene haġairo, e'ano'o naeġa ago mae'ena'a ġahugo'i. ⁹ Moni niharazeo ago odoho'i. ¹⁰ Ragavo zamaġano nihara ga dabua 'ahoga ga tamaka ga tuġu ago odoho'i, mazaġa gau vazegħa'e nagini urate'ete'e ġauġa'e hidi'uma. ¹¹ Haba'ahaba'a zu neġaneġa diuġine, de'ea mae ġihizi'uma vazegħa vaġo'i ebu ane neo rado'i onamo e'e neġa mode iġuno'i. ¹² Ani ne diuġo'idene, 'Badi'a'a manohuga zini'uma,' rae zeno'i. ¹³ Ebu e'ea radiu'ete'e azaġa'e manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga zeġe rana radi'uma. U mene manoġa ro'idene, zae'a rate'e Badi'a manohuga'e zae bare vaġi'uma. ¹⁴ Haba'a ga neġa 'ahoga azaġani'a zae mene mae ġihizo'idene ga ġoereze

* **10:4** Duġuruġa niġa'e Zealota

mene egozeno'idene, odaze hu'uruḡa zauhe mode manahadu e'e haba'a ga neḡa mode iḡuno'i.† ¹⁵ E hube hune zi'ohe. Ibite Sodoma zu Gomora haba'a azaḡa'e sau'aze boro u'ano, Badi'a'a ruiziro. Rehano Badi'a kota madaḡano zae mene mae ḡihizirote'e neḡa azaḡa'e ufeta aduga boro hidi'uma.

Iesu Tah'i'atahi'a'a Aduga Hidi'uma
(Mareko 13:9-13, Luka 21:2-17, 12:2-9)

¹⁶ Butu ḡuniḡa bo'aḡano mamoe tuḡuze'ete'e teige, e za agire azaḡa bo'aḡano tuḡuze'ohe. E'ano'o mohe teige eda'e eda'o'i‡ zu Tubugo niniḡa teige sau'a ago haḡao'i. ¹⁷ Rehano vase ḡiazo'i, mazaḡa ze'a oboze teadu kotao ohozi'uma ebu zeḡe nu'onu'o neḡano masizi'uma. ¹⁸ Eḡe u'ano gavana azaḡa zu kini mazao ri'izi'uma, ebu zae'a eḡe hari zeḡe zu Iuda mene azaḡa rae fureni'uma. ¹⁹ Rehano no'e madaḡano ze'a kotao obozeto'idene, zae'a nagini re'uma ga nougenouge re'uma moneo ago zamare borofo'i. Mazaḡa e'e madaḡano za'a re'uma ḡoe'a'e ihozi'uma. ²⁰ Ḡoe'aze'e mene zae mazaono'o, rehano Moze vigani'a zae mazaono'o ḡoeri'uma.

²¹ Negoḡani'a negoḡa revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu mogani'a ubuga revohanadu runeo tuḡuni'uma. Ebu ubudeze'a vize moze agirezadu runeo tuḡuzi'uma. ²² Eḡe u'ano vase nidu'a'a zae he'ehe'ezi'uma. Rehano edau

† **10:14** A'e vase'a ze mene mae ḡihizadu aduga hidi'uma rae ihoze'ohe. ‡ **10:16** Zarama'a maniḡa veize eda'erau avotite'ohe.

gigaru onamo ḡonaga meite'e vazegā'e ḡabone hidi'uma. ²³ Haba 'ahogano za sausaizo'idene, feranadu haba 'ahoga onamo'i. E hube hune zi'ohe, za Isaraela haba'a nidu'a izema haramē oname hauḡogano, eḡe, Vaze Ubugani'a onai'uma.

²⁴ Tahī'a'e ane ihore vazegā mene vitini'uma ebu tuḡure vazegā'e ane zuhi'a mene vitini'uma.

²⁵ Tahī'a'e ane ihore vazegā teigi'uma reine idaḡa ebu tuḡure vazegā'e ane zuhi'a teigi'uma reine idaḡa. Vaze'a eḡe, zae Zuhi'a, Bezezebulo§ rae huhine, zae, eḡe tahi'atahi'a, ufeta sau'ano huzi'uma.

²⁶ E'ano'o vaze'a sausaizo'idene, ago ze rihozo'i, mazaḡa u'uruḡa ḡau'a nidu'a Badi'a'a furene hauḡi'uma. ²⁷ E'a zae da'o zi'eta'a'e zae'a vaze nidu'a zo'i. Ebu eḡe mazaono'o zae'a da'o igi'eta'a'e ne azaḡa nidu'a ḡihau rae fureno'i.*

²⁸ 'Ahiri da'o ma'ete'e u vine manoga mene idaḡa ra'ete'e azaḡa'e ago rihozo'i. Rehano Badi'a da'o rihono'i, mazaḡa ani'e vine zu ahiri'e ire rogao hufi haonoga idaḡa. ²⁹ Tiburi niniḡa 'aheu'e moni kome'a hina hoite'ohe. Ze'e mene ḡau boro rehano, Badi'a'a mene uratine, ze 'ahogani rahao mene uiti'uma. ³⁰ Badi'a'a zae vadini iguḡa nidu'a nugu zuni edeḡa. ³¹ E'ano'o ago rihano'i, mazaḡa za'e Badi'a ubumao Tiburi niniḡa vitine ḡihi'aḡa.

³² Iniu'a vaze ubumao eḡe moneo edaune, eḡe'a zuni adureo Mamahe ubumao ane moneo

§ 10:25 Niḡa 'ahoga'e Satani * 10:27 Girikio, E'a uzabo zamaḡano zi'eta'a'e aḡaḡa zamaḡano rae fureno'i, ebu tegazeo sifu zi'eta'a'e vinu'ono'o rae fureno'i

eda'uma. ³³ Rehano iniu'a vase ubumao e o'ohine, ege'a zuni adureo Mamahe ubumao ani o'oni'uma.

Mene Uniho Manoġa, Rehano Benisi

(Luka 12:51-53, 14:26-27)

³⁴ E'e uniho manoġa rahao 'ada mae ariro rae ago zamaro'i. E'e uniho manoġa mene mae ariro, rehano benisi mae ariro. ³⁵ E'a onairiota'a'e,

ubuga'e moga teite agiretitoga, avo'a'e vi'a teite agiretitoga, roġae'e ani hadoga roġaeġa teite agiretitoga veize ra'ohe.

³⁶ Agire azaġa'e zae ne tiba azaġa re'uma.

³⁷ Iniu'a moga ga vi'a ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma, ebu iniu'a ubuga ga aboġa ufeta zamarine, ani'e mene ege tahi'a re'uma. ³⁸ Iniu'a ane satauro odohadu ege ġaruna mene hegotine, ani'e mene ege tahi'a rae re'uma. ³⁹ Iniu'a ane ġabone obone giganine, ani ġabone tuġutuġu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ġabone ege 'uano modine, ġabone tuġutuġu hidi'uma.

Naegħa Hidi'ete'e Vazeġa

(Mareko 9:41)

⁴⁰ Iniu'a zae mae ġihizine ani'e ege mae ġihihe'ohe, zu iniu'a ege mae ġihihine ani'e ege tuġuhirote'e vazeġa mae ġihine'ohe.

⁴¹ Iniu'a peroveta vazeġa'e Badi'a ġoere ra'ete'e vazeġa rae mae ġihinine, ani'e peroveta vazeġa

hidi'ete'e naeġa hidi'uma. Iniu'a duduġa vase'e vase duduġa rae mae ġihinine, ani'a vase duduġa naeġa hidi'uma. ⁴² Ebu iniu'a eġe tahi'atahi'a, huga o'o'a azaġa ra'eta'a'e bo'aġano 'ahoga vu nahuga bioġa haune, e hube hune zina'a, ani'e Badi'a'a e'e naeġa ha'uma.

11

¹ Iesu'a ane tahi'a ¹² ihoze hauġirotene, de'eano'o iġunadu ne uhiġauhiġano ihozifine zu haramifine omamiro.

Iesu zu Ioane Babatiso (Luka 7:18-35)

² Ioane Babatiso'a ġu'a neġano radirote'e zamaġano, Keriso'a nagini haġairote'e hariġa igiro. Ebu ani Iesu ġadinoga veize tahi'aġa tuġuziro. ³ Ebu ze Iesu mazao feurirotene ġadiniro, raena'a "Ioane Babatiso'a 'ahige ġadi'e'ohe, 'Onai'uma reirote'e vazega'e ġahe ga eme vase 'ahoga guhini'uma?"

⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Bare onamadu zae'a egate'e zu horonate'e Ioane ihono'i:
⁵ Ubuma kuru azaġa'e ehamu'ohe, oda sau'a azaġa'e ragave'ohe, lefera azaġa'e manore'ohe, teġaze uhuġa azaġa'e igi'ohe zu rune azaġa'e bare ġaboze'ohe. Ebu zahara azaġa hari manoga haramozini'ohe. ⁶ Eġe mazao fie'eta'a'e mene mode'ete'e vazega'e manohugaġeta.

⁷ Ioane tahi'a'a iġunirotene, Iesu'a Ioane mo-neo vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za vase nagiġa horonoga veize haba boha'a onamiro? Zavara'a Imi veġa hudi naeninaeni'ete'e horonoga radu onamirohe? Mene. ⁸ 'Ougadu za vase nagiġa

horonoga veize onamiro? Dabua manomano vidau'ete'e vazegahe? Mene. Dabua manomano vidau'ete'e azağa'e kini neo radiu'ohe. ⁹ 'Ougadu vase nagiğa horonoga veize onamiro? Peroveta vazegahe? O'e. E zi'ohe, peroveta azağa nidu'a vitize'ete'e vazega'e Ioane. ¹⁰ Ioane moneo Buka Zağogano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Giano'i. Badi'a'a gae zamao vase 'ahoga ibite tuğuni'uma.

Ani'e gae zamao gae ibi ruhibi'uma.'

¹¹ E hube hune zi'ohe, Ioane'a Keriso ibi ruhibirote'e u'ano, ani'e rahao 'ada radiu'ete'e vazega bo'ağano vase nidu'a vitinoga. Rehano, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamağano gōnaga vazega zuni Ioane vitinoga ra'ohe. ¹² Ioane Babatiso'a haramirote'e madağano'o onao izidi, Badi'a'a ibitozini'e'eta'a'e riğa harame onae'ohe. Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e uratihi radu vase'a gigau edau'ena'a, inare'ohe. ¹³ Ioane Babatiso'a izema onairote'e madağano, peroveta azağa zu Mose goro gōe'a'e Badi'a'a ibitozini'eta'a'e ihoziro. ¹⁴ Ebu zae ege'a ra'ete'e gōe'a mae gihinine, ego'i. Ioane'e, vase anogani'a ari'uma rae reirota'a'e, Elia heuğa. ¹⁵ Teğageta vazega'e faifaine egadu huga edero'i.

¹⁶ Izidi ega'e naginio idazi'uma? Ze'e tahi'a kome'akome'ani'a ne hunio ehoradu arahe'ete'e heuğa. Ze rovonadu none tahi'ağani'a mone tahi'ağa mazao harae huhu'uhi'ohe, raena'a,

17 'Eme muio zavonoga radu sura'i hodeha,
rehano za mene zavoneha.
Ebu eme rune haba'ano niau ġoinaheha, rehana
za mene nianeha.'

18 Ioane Babatiso'a onaadu ogomu mene audio
zu vaini vuġa mene gagido. 'Ougadu za raena'a,
'Ioane'e vine sau'aġeta.' 19 U eġe, Vaze Ubuga'e
onaadu ogomu au'ohe ebu vaini vuġa gage'ohe.
Rehana za raena'a, 'Ani'e ogomu fu'a zu vaini
vuġa fu'a. Ebu ani takesi azaġa zu haġai
sau'a azaġa teite tiburu'ohe.' Rehana Badi'a
hegote'ete'e azaġa huhuzaġa'e eġe zu Ioane'e
duduġa rae re'uma.

Sau'anono'o Mene Ġihure'ete'e Haba'a
(Luka 10:13-15)

20 Ebu Iesu'e ane'a haġai gigi'aġa ġehaġa
haġairote'e haba'ahaba'ano roziro, mazaġa ze'e
sau'anono'o mene ġihuriro. 21 Ani'a zina'a,
"Korasini azaġa zu Betesaida azaġa, za fase
vetuġaġa, aduga boro hidi'uma. Zae mazao
haġai gigi'aġa haġainuta'a'e Turo zu Sidona*
azaġa mazao haġaro reifone, ze'e sau'aono'o
garihe zamare ġihurifo. Ze dabua ġu'a vidau
ehoradu vega vadinizeo rurube'ena'a, zeġe'a
zamare ġihurifo. 22 E zi'ohe, Badi'a kota
madaġano, za'e Turo zu Sodoma azaġa aduga vi-
tine hidi'uma. 23 Kaperanauma azaġa, za Badi'a
haba'ao gubazi'uma rae zamare'ehe? Mene!
Za'e rune haba'ano mae feuzi'uma. Zae mazao
haġairote'e haġai gigi'aġa Sodoma azaġa mazao

* 11:21 Turo zu Sidona'e mene Iuda haba'a

haḡaifo reifone, ze'e sau'a'ono'o ḡihuradu izidi ize radiu'efo. ²⁴ Rehano e zi'ohe, Badi'a kota madaḡano, za'e Sodoma azaḡa aduga vitine hidi'uma.

Eḡe Vaḡe Aradu Ahio Ohono'i

(Luka 10:21-22)

²⁵ E'e madaḡano Iesu'a kuraro, raena'a, “Mama, ḡa'e adure zu raha Zuhi'aḡa. E nigu'e'ohe, mazaḡa ḡae'a huhuzaḡa zu edeḡa boro azaḡa mazao huga 'ahi u'u'rutiro. Rehano tahi'a teiḡe, edeḡa o'o'a rae zamarete'e azaḡa mazao'e fureniro. ²⁶ Mama, a hube, 'ouge haḡairota'e ḡae'a urate'ete'e ḡauḡa.”

²⁷ Ebu ani'a vaze ziro, raena'a, “Eḡe Mama'a ḡau nidu'a eḡe iniro. Vaze 'ahoga'e e'e aḡu'a, rehano eḡe Mama da'o edeḡa. Ebu vaze 'ahoga'e eḡe Mama aḡu'a, rehano eḡe, Ane Ubuga da'o edeḡa. Ebu e eḡe Mama moneo ihozoga veize ohote'ete'e azaḡa da'o eḡe Mama edeḡa. ²⁸ Taoḡa zu aduga odohe'et'e azaḡa, eḡe vaḡe aro'i, 'ouGINE eḡe'a ahirize ohoni'uma. ²⁹⁻³⁰ Eḡe ihoroga'e mene riḡa zu e'e hegotoga'e mene aduga. E'ano'o eḡe ihore mae ḡihinadu eḡe'ono'o edero'i. 'Ougine vineze ohoni'uma, mazaḡa e'e namiḡa zu roḡeḡa.

12

Bana Madaḡa Zuhi'aḡa

(Mareko 2:23-28, Luka 6:1-5)

¹ E'e madaḡano, Iesu'e Bana Madaḡano vuidi mebaḡa zamaḡano onamiro. Ani tahi'atahi'a'e vinizirote'e u'ano, vuidi maḡa riri'e madu

aro. ² Farisea azaḡani'a e'e horonirotene a'e gaue'ohe radu Iesu niro, raena'a, "Ġiano'i, ḡa tahi'atahi'a'e Bana Madaḡa goroḡa varade'ena'a, vuidi hiriveha." ³ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za'e Buka Zaḡoḡa zamaḡano Davida'a nagini haḡairota'a'e me'odiro ga? Davida'a ane ḡatinirote'e azaḡa teite ogomuze hauḡadu vinize ruziro. ⁴ E'ano'o ani'e Badi'a ne diuḡadu dibu'o azaḡani'a da'o au'ete'e dibu'o berediḡa ane ḡatinirote'e azaḡa teite aro. Zeḡe'a Mose goro ḡoe'a varadiro. ⁵ Zu za'e Mose goro ḡoe'a me'odirohe? Ani raena'a, 'Bana Madaḡano dibu'o azaḡani'a kuru neḡao gaue'eta'a'e mene ve'oḡa.' ⁶ E zi'ohe, kuru neḡa vitine hune'ete'e vazēḡa ḡihi'aḡa'e 'ahi e'e. ⁷ Buka Zaḡoḡao Badi'a'a raena'a, 'E dibu'one da'o mene urate'ohe, rehano za'e vase vetuḡazoga urate'ohe.' Za ḡoe'a e'e huga ederifone, dudūḡa azaḡa mazao ve'oḡa rae mene zifo. ⁸ Eḡe, Vaze Ubuga'e, Bana Madaḡa Zuhi'aḡa."

*'Evo'a Rudanoga Vazeḡa Fainiro
(Mareko 3:1-6, Luka 6:6-11)*

⁹ Ebu Iesu'a e'e haba modadu zeḡe nu'onu'o neḡa diuḡiro. ¹⁰ E'ea 'evo'a rudanoga veze 'ahogani'a radiunu. Farisea azaḡa'e, Iesu'a vase e'e fainine zeḡe kotao ohonihi radu, ani ḡadiniro, raena'a, "Bana Madaḡano uḡi azaḡa faizine idaḡahe?" ¹¹ Ani'a ziro, raena'a, "Zae bo'aḡano iniu'a mamoe tibuhugaḡeta radu Bana Madaḡano mamoeḡani'a iduo uite ovoine, iduono'o mae vaḡini'uma. ¹² Vaze'e mamoe

ufeta vitizoga zu ġihi'aġa. E'ano'o Bana Madaġano manoga haġae'ete'e idaġa.” ¹³ Ebu ani'a vaze e'e niro, raena'a, “'Evo'o eino'i.” Ani'a 'evo'a einirotene naeġa 'evo'a teige 'evo'aġani'a manoriro. ¹⁴ Rehano Farisea azaġani'a buanadu Iesu manoga ibiġa ġoane vaġiro.

Iesu'e Badi'a Tuġure Vazeġa

¹⁵ Iesu'e Farisea azaġani'a manoga rae ġo'aninuta'a'e ederirotene, e'e haba'a mode vaġiniro. Vaze ġuġuvaġani'a ani hegotiro ebu ani'a ugi azaġa nidu'a faiziro. ¹⁶ Rehano ani riġa ġoeziro, raena'a, “E'e iniu rae vaze ago ihozo'i.” ¹⁷ A'e peroveta vazeġa Isaia'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

¹⁸ “'Ahi'e e'a ohotirota'a'e, eġe tuġure vazeġa.
Ani'e eġe zamarone, eġe matu'oni'ete'e vazeġa.

Eġe'a Vinehe ane rana ohoni'uma,
ebu ani'a haba'ahaba'ano Badi'a kota moneo harama fureni'uma.

¹⁹ Ani'e mene roteti'uma ga mene hounai'uma,
ebu ani'a ne hunio mene hounae ġoeri'uma.

²⁰ Roratihi ra'ete'e veġa mene mae vaġine'ete'e
ga vidatihi ra'ete'e ihure mene hudi vini'ete'e teige,

ani'a Badi'a mazao fie'et'a'a'e kome'a ra'ete'e
azaġa mene mae vaġizi'uma, onamo ġau ve'oġa nidu'a mae vaġinadu ibitozini'uma.

²¹ Ebu Badi'a aġu'a azaġa'e ani niġano ġabone hidi'uma rae re'uma.”

Iesu ebu Belezebulo
(Mareko 3:20-30, Luka 6:43-45, 11:14-23, 12:10)

²² Ebu vase'a vine sau'ani'a agatoharote'e vase 'ahoga Iesu vaḡe tutune ariro. Ani'e ubumaḡa kuruḡa zu mumutafa. Iesu'a ani fainadu ani'e ḡoeriro zu ehamaro. ²³ Vaze ḡuḡuvaḡa nidu'a za-guzaganadu raena'a, "Ahi'e kini Davida mariga, Keriso gaogil!"

²⁴ Rehano Farisea azaḡani'a ḡoereze igirotene, raena'a, "Ani'e vine sau'a zuhi'aḡa Belezebulo* inaraḡa hina vine sau'asau'a hegoze buze'ohe."

²⁵ Iesu'a ze nouge rae zamare'ete'e ederadu ziro, raena'a, "Haba tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, e'e haba'a'e ane'a bare ruini'uma. Ebu neḡa ga ne tiba zamaḡano zeḡe'a rovatadu utitifone, neḡa ga ne a'e mene edau gigara'uma.

²⁶ E'ano'o Satani'a Satani nabuga hegozine, zeḡe'a bare rovozadu utiti'uma. 'Ougadu zeḡe habao'e nougenouge edau gigara'uma? ²⁷ Eḡe'a Belezebulo inaraḡa hina vine sau'a hegoze buzifone, zae tahi'atahi'a'e iniu inara hina vine sau'a hegoze buze'ohe? Zae tahi'atahi'a'e zae mazao ve'oḡa rae re'uma. ²⁸ Rehano eḡe'a vine sau'a'e Badi'a Vine hina hegoze buzine, za edero'i, Badi'a'a amahi zae ibitozi radiu'ohe. ²⁹ Vaze'a ibite gezo inara vazega ogoru teadu ani ne diuḡi'uma, ebu ani tohe ḡonota'uma.†

³⁰ Iniu'e eḡe mene teite reine, ani'e eḡe agirehi'ete'e vazega. Ebu iniu'e Badi'a mazao vase nu'oze'ohe radu eḡe mene danahine,

* 12:24 Ni 'ahoga'e Satani † 12:29 Huga'e, Iesu'e Satani ogoru teadu vine sau'a hegoze'ohe.

ani'e Badi'a mazao'ono'o vase rovoze'ete'e vazega. ³¹ E zi'ohe, vase sau'a nidu'a ebu Badi'a rae sausaune'ete'e goe'a'e Badi'a'a rae modi'uma. Rehano Vine Zaḡoḡa rae sausaunine, e'e sau'aḡa'e mene aḡutu modi'uma. ³² Iniu'a eḡe, Vaze Ubuga agire ḡerehine sau'aḡa rae modi'uma. Rehano iniu'a Vine Zaḡoḡa agire ḡorenine, raha adao zu zazore moneo sau'aḡa'e mene rae modi'uma.

³³ Ire manoga'e maḡa manoga ini'uma zu ire sau'a'e maḡa sau'a ini'uma. Nagi ireḡa'e maḡa horonadu edere'ohe. ³⁴ Za'e Zarama mariga heuḡa! Za'e sau'a azaḡa u'ano, ḡoere manoga 'ahoga mene ra'ohe. Nagini'a zamao iri'ave radiu'eta'a'e hebeono'o buau'ohe. ³⁵ Vaze manoga'e zamaḡano manoga nu'onadu manoga furene'ohe, ebu sau'a vazega'e zamaḡano sau'a nu'onadu sau'a furene'ohe. ³⁶ E zi'ohe, Badi'a kota madaḡano vase nidu'a aneane'a huga o'o'a goe'aḡoe'a reirote'e bare rae fureni'uma. ³⁷ Mazaḡa za'e reirote'e goe'a idunaḡano, Badi'a'a za'e duduga ga ve'oḡa rae zi'uma."

Iona Haḡai Nu Badeḡa

(Mareko 8:11-12, Luka 11:24-26, 11:29-32)

³⁸ Ebu Mose goro goe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡani'a Iesu vaḡe aradu niro, raena'a, "Thore vazega, eme ḡa'a haḡai nu badeḡa haḡae'ete'e ḡianoga urate'ohe." ³⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Sau'a zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano eḡe'a mene haḡai'uma. E'a ihozi'uma'e peroveta vazega Iona haḡai nu

badeġa da'o. ⁴⁰ Iona'e mada uġidu zu ohere uġidu ġozzone boro isio radiro. E'e teige, eġe, Vaze Ubugani'a mada uġidu zu ohere uġidu raha zamaġano radi'uma. ⁴¹ Ibite madaġano Nineva azaġa'e Iona haramo abitadu sau'aono'o ġihure ġouriro. Izidi Iona vitinoga vazegħa'e eġe, rehano za'e eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Nineva azaġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma. ⁴² Ibite madaġano Siba haba'a kini roġaeġani'a haba faġanono'o kini Solomona ġoere abitoga veize onairo. Izidi Solomona vitinoga vazegħa'e eġe, rehano za eġe ġoere abitoga mene urate'ohe ebu mene ġihure'ohe. E'ano'o Badi'a kota madaġano Siba kini roġaeġani'a izidi ega zamao edanadu 'Za'e ve'oġa' rae zi'uma.

⁴³ Vine sau'a 'ahogani'a vase 'ahoga maza'ono'o buau'etene, ani haba boha'ano ragave'ohe ebu ahi'a ohonoga radu haba 'ahoga vaġe'ohe. Rehano mene horone'ohe. ⁴⁴ Ebu ani 'ahige ra'ohe, raena'a, 'E eġe'a vaġinate'e vazegħa vaġe bare onami'uma.' Ani baradu vase e'e horone'etene, vazegħa'e, neġa huga o'o'a, deheġa hune zu idaidane touga heuġa. ⁴⁵ Ebu vine sau'a e'e'a onamadu vine sau'a nidu'a fu'o 'aheu fare, a'e ufeta hune sau'a, zamaze'ohe, ebu vase e'e mazao diuġe radiu'ohe. 'Ougadu vase e'e ufeta hune sautu'ohe, ibite mene heuġa. De'eguġa'e izidi ega sau'a mazao furera'uma."

*Iesu Vi'a zu Negoġa
(Mareko 3:31-35, Luka 8:19-21)*

⁴⁶ Iesu'a 'ize vase ġuġuvaġa ġorezirote'e za-
maġano vi'a zu negoġa duġuru'a feuradu ani
teite ġoeroga veize enona edaro. ⁴⁷ Vaze
'ahogani'a Iesu nina'a, "Ġa vi'u zu negoġo
duġuru'e ġa teite ġoerihhi radu enona edau'ohe."†
⁴⁸ Ani'a naenaenina'a, "Iniu'e eġe nanu? Iniu'e
eġe nego duġuru?" ⁴⁹ Ebu ani'a ane tahi'atahi'a
surizadu raena'a, "Eġe nanu zu eġe negohe
duġuru'e 'ahi e'e. ⁵⁰ Iniu'a Badi'a eġe Mama
adureo urate'eta'a'e haġaine, eġe nego, eze, ebu
nanu rae ra'ohe."

13

Ezone Feune Ġorau'ete'e Vazeġa Hari Idaidaġa (Mareko 4:1-9, Luka 8:4-8)

¹ E'e madaġano Iesu'a neono'o iġunadu du'ura
genaġano ehoriro. ² Vaze ġuġuvaġani'a ani
babaġano nu'oraratene, ani 'ai ġasio tiradu za-
maġano ehoriro. Vaze ġuġuvaġa nidu'a'e du'ura
genaġano edaro. ³ Ebu ani'a hari idaidaġa
hina ġau ġehaġa ihoziro, raena'a, "Ego'i! Hihi
vazeġa 'ahogani'a mebaġano ezone ġora on-
amiro. ⁴ Feune ġuzuhirotene, nu'e ibio rurur-
raro, ebu nini'a onaadu au hauġiro. ⁵ Nu'e
hadi haba'ano rururaro. Rahaġa'e severaġa.
Ezogani'e ġarihe ġuhuriro, mazaġa rahaġa'e
mene baruġa. ⁶ Ebu mada'a hiarotene, ane
gigi'aġani'a ġuhuġa manadu roraro, mazaġa
taġa o'o'a. ⁷ Ezone nu'e ve renogano rururaro.
Ve renogani'a ġuhure bororanadu ezone ġuhuġa
simariniro. ⁸ U ezone nu'e raha manogano

† 12:47 Fare mirihirote'e nu'e v. 47 o'o'a.

rururanadu faine ġuhure bororaro. Ebu nu'e huga ġae 100, nu'e huga ġae 60 ebu nu'e huga ġae 30 hudaro. ⁹ Teġaġeta vazegħa'e faifaine egadu huga edero'i!"

Hari Idaidaġa Huga Ihoziro
(Mareko 4:10-20, Luka 8:9-15)

¹⁰ Ebu ane tahi'atahi'a'a ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ġa nouga'ahi hari idaidaġa hina ġoereze'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo 'u'uru tirota'a'e zae mazao fureneha, rehano vase 'ahoga'ahoga mazao mene fureneha. ¹² Faifaine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a edeġa boro zenadu zeġe edeġa'e ufeta borora'uma. U mene faine zamare igi'ete'e azaġa'e, Badi'a'a zeġe edeġa zuni mae vaġini'uma. ¹³ E'ano'o e'a hari idaidaġa hina ihoze'ohe, mazaġa,

'Ze'e horone'ohe rehano, mene hune horone'ohe.
Ze'e igi'ohe rehano, mene hune igi'ohe ga mene
hune edere'ohe.'

¹⁴ A'e peroveta vazegħa Isaia'a reirota'a'e hudaro, raena'a,

'Ze'e Badi'a'a nagini rae'eta'a'e igi'uma rehano,
mene hune ederi'uma.
Ze'e Badi'a'a nagini haġae'eta'a'e horoni'uma
rehano, mene hune horoni'uma.

¹⁵ Zamaze'e riġa u'ano, teġaze u'adu mene
igi'ohe, zu ubumaze kuranadu mene
ehamu'ohe.

Ze mene 'ouGINE, ubumaze'e Badi'a'a haḡae'ete'e
horoni'uma, teḡaze'e Badi'a ra'ete'e
igi'uma zu zamazeo Badi'a ederi'uma,
ebu hena ze Badi'a vaḡe aradu ani'a
ḡabozi'uma.'

¹⁶ Rehano za Badi'a manohugazeta, mazaḡa
nagini'a fureru'eta'a'e horone'ohe zu igi'ohe.

¹⁷ E'a hube hune zi'ohe. Peroveta azaḡa zu
duduḡa azaḡa ḡehaḡani'a, zae'a horone'eta'a'e
ḡianihi reinu, rehano mene horoniro. Ebu zae'a
igi'eta'a'e igihi reinu, rehano mene igiro.

¹⁸ Ezone feune ḡorau'ete'e hariḡa idaidaḡa
huga 'ahi ego'i. ¹⁹ Ezone ibio rururarota'a'e
'ahiguḡa: Badi'a'a ibitozini'ete'e hariḡa vaze'a
egadu huga'e mene edere'ete'e u'ano, Satani'a
aradu ani zamao ḡorarota'a'e mae vaḡine'ohe.

²⁰ Ezone hadi haba'ano rururarota'a'e 'ahiguḡa:
Vaze'a Badi'a ḡoere igi'etene matu'uzeta zogone
mae ḡihine'ohe. ²¹ Rehano ze Badi'a mazao
fie'ete'e ire taiga o'o'a heuḡa. Ze mene faḡa edau
gigaru'ohe. Ebu Badi'a ḡoere mae ḡihine'ete'e
u'ano, aduga ḡehaḡa hidi'etene, zogone uite'ohe.

²² Ezone ve renoga zamaḡano rururarota'a'e
'ahiguḡa: Vaze'a Badi'a ḡoere igi'ohe. Rehano
raha ḡauḡa zamare adudu'ohe zu obone'ete'e
toheḡa ufeta zamare'ohe. A'e Badi'a ḡoere uadu
ze mene ini'ohe. ²³ Ezone raha manogaḡano ruru-
rarota'a'e 'ahiguḡa: Badi'a ḡoere igi'ohe zu e'e
huga'e edere'ohe. Ebu hudau'ena'a, ḡorarota'a'e
vitine'ohe, ḡae 100, ḡae 60 ga ḡae 30 ini'ohe.

Ve Hari Idaidağa

²⁴ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a Ibitozini'eta'a'e vase 'ahogani'a ani mebao ezone manoga ġorarote'e heuğa. ²⁵ Rehano vase nidu'a baze'ete'e zamağano, ane agire vazegani'a aradu vuidi bo'ağano ve ġoraro ebu vağiniro. ²⁶ Vuidi'a ġuhuradu mağa hağairotene ve zuni ġuhuriro. ²⁷ E'ano'o meba vazega tuğure azağani'a aradu niro, raena'a, 'Vaze boro, ġa'a ġae mebao vuidi ezone manoga ġoraro. Rehano ve e'e noumano'o?' ²⁸ Ani'a naenaeni, raena'a, 'Agire vazega 'ahogani'a 'ougiro.' Tuğure azağani'a ġadinina'a, 'Ġa'e eme onamadu ve e'e ġoroga uratehehe?' ²⁹ Ani'a naenaezina'a, 'Mene, za'a ve ġurine vuidi zuni ġuri'uma gaogi. ³⁰ Modo'i ebu zege tibano ġuhuri'uma oname hirive'ete'e madağa. Hirive'ete'e madağano ege'a hirive'ete'e azağa zi'uma, raena'a, 'Ve geno ibite ġoro'i, ebu tibano utadu hofu'i. Hena vuidi'e tibano nu'onadu ege suabao zouno'i."

Kuava Mağa zu Isiti Hari Idaidağa**(Mareko 4:30-32, Luka 13:18-21)*

³¹ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e Kuava* mağa tiba vase 'ahogani'a madu nebağano ġorarote'e heuğa. ³² Ani'e mağa nidu'a bo'ağano kome'a fase, rehano ġuhurine meba ġauğa nidu'a bo'ağano ufeta bororanadu ire boro ra'ohe. Ebu butu nini'a rafi are ezagano kamadu neze ogora'uma."

* **13:30** Girikio, fufu mağa

³³ Ani'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'a'e isiti heuğa. Roğae 'ahogani'a isiti tahiğa madu uvahuğa ġehağa teite mirune tibune'ohe ebu hena uvahu nidu'a'e ubaru'ohe.”

Hari Idaidağa Hina Ġoeriro
(Mareko 4:33-34)

³⁴ Iesu'a hari idaidağa hina ġoere 'ahi nidu'a vaze ġuġuvağa ziro. Ani'e hari idaidağa hina da'o vaze mazao ġoeriro. ³⁵ A'e, peroveta vazegani'a Badi'a ġoere reirote'e'a hudaro, raena'a,

“E'e hari idaidağa hina zi'uma.

Raha 'adi hağairote'e madağanono'o 'u'uru tirota'a'e eġe'a furera'uma.”

Ve Hari Idaidağa Huga Ihoziro

³⁶ Ebu ani'a vaze ġuġuvağa muhizadu ne zamağa diuġiro. Ane tahi'atahi'a'a hegote diuġadu niro, raena'a, “Mebao ġorarote'e ve hari idaidağa huga ihofo'i.” ³⁷ Ani'a naenaezina'a, “Ezone manoga ġorarote'e vazega'e eġe, Vaze Ubuga. ³⁸ Meba'e raha 'adi. Ezone manoga'e Badi'a'a ibitozini'ete'e azağa, u ve'e Satani hegote'ete'e azağa. ³⁹ Agire vazegani'a ve ġorarota'a'e Diabolo. Hirive'ete'e madağa'e mada ġonağa, ebu hirive'ete'e azağa'e tuġure viga.

⁴⁰ Mada ġonağa'e ve ġoradu ire rogao hufi haoze'ete'e teigi'uma. ⁴¹ Eġe, Vaze Ubuġani'a, eġe tuġure viga tuġuzi'uma ebu ze'a, Badi'a'a

ibitozini'ete'e azağa'ono'o, vase ibi sau'ao tutuze'ete'e azağa nidu'a zu hağai sau'a azağa nidu'a rovoze nu'ozi'uma. ⁴² Zeğe nidu'a'e ire roga gigi'ağano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ģononeze atiti'uma. ⁴³ Ebu duduga azağa'e Moze'a ibitozini'ete'e zamağano mada teige hia'uma. Teğageta vazega'e egadu faine edero'i!

Ġau Manomano U'uruga Hari Idaidağa

⁴⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e mebao ġau manomano u'uruga heuğa. Vaze 'ahogani'a horonirotene bare u'uranadu matu'uğeta ne onamiro. Ebu ane ġau nidu'a seronadu meba e'e hoitiro.

⁴⁵ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hadi manomano vağe'ete'e vazega heuğa. Hadi e'e moni boro zu iraga manoğa u'ano, hoitihiradu ragave vağiro. ⁴⁶ Ani'a hadi manomano e'e horonirotene, ne onamadu ane ġau nidu'a seroniro ebu hadi e'e hoitiro.

Re'eva Hari Idaidağa

⁴⁷ Bare hena, Badi'a'a ibitozini'eta'a'e re'eva heuğa. Davarao einadu ģozone nunu nidu'a oğaro. ⁴⁸ Re'eva'e iriva'irotene, vase'a mae hesao rehaniro. Ebu ze'a ehoradu ģozone manoğa'e inahe tunahuo mae ufiro ebu sau'asau'a'e mae modiro. ⁴⁹ Mada ģonaga'e 'ahiguğa re'uma. Tuğure vigania'onaadu duduga azağa maza'ono'o sau'a azağa mae rovozi'uma. ⁵⁰ Ebu ze'a ire roga gigi'ağano mae feuzadu e'ea nia'uma zu ģononeze atiti'uma."

⁵¹ Ebu Iesu'a ġadiziro, raena'a, "Ze'a ege ģoere nidu'a huga'e ederahe?" Ze'a naenaenina'a,

“O'e.” ⁵² Ani'a ziro, raena'a, “Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa nidu'a'e Badi'a'a ibitozini'ete'e moneo ederifone, ze'e godogo neğa ġiane'ete'e azağa ġihi'ağaġihi'ağa heuğa reifo. Ze'e godogo zamaġano ġau manomano amahiğa zu ġau manomano iziga ederadu vase ihoze'ohe.†”

Nazareta Azaġani'a Iesu Hezahoharo
(Mareko 6:1-6, Luka 4:16-30)

⁵³ Iesu'a hari idaidağa e'e hauġirotene e'eano'o vaġiniro. ⁵⁴ Ebu ane haba, Nazareta neğa onamadu zeġe nu'onu'o neġano ihoze ġadahiro. Ze ani ġoere egadu zaguzagaro, raena'a, “Vaze adi'e nouma'ono'o zamarone manoga zu haġaiğa gigi'a inarağa 'ahi meiro? ⁵⁵ Ahi'e ne ogoru'ete'e vazeğa ubuga. Ani vi'a'e Maria, ani negoġanegoġa'e Iakobo, Iosefa, Simona zu Iuda. ⁵⁶ Ani ezeğa nidu'a'e ahao eme teite. Ani'a ġau nidu'a 'ahi nouma'ono'o meiro?” ⁵⁷ Ebu ze'a ani hezahoharo.

'Ougadu Iesu'a ziro, raena'a, “Haba nunu nidu'a zamaġano vase'a peroveta azağa gubaze'ohe, rehano peroveta azağa zeġe habao zu nezeno da'o vase'a mene gubaze'ohe.” ⁵⁸ Ebu ani'a e'e neġano haġai gigi'a ġehağa mene haġairo, mazağa ze'e ani mazao mene fiir.

14

Ioane Babatiso Rune
(Mareko 6:14-29, Luka 9:7-9)

† **13:52** A'e, ġau amahiğa'e ihore amahiġao idaniro zu ġau iziga'e ihore izigao idaniro.

¹ E'e madaḡano Galilea haba'a kiniḡa Heroda'a Iesu hariḡa igiro. ² Ebu ane gau azaḡa ziro, raena'a, "Iesu'e Ioane Babatiso gaogi. Ane'a runeono'o bare ḡabodeha! E'ano'o ane'a haḡai gigi'a inaraḡa hina gau'e'ohe."

³⁻⁴ Ibite Heroda'a negoḡa, niḡa Filipino, inuga meiro. Inuga niḡa'e Herodia. Ebu Ioane'a Heroda mazao barebare niro, raena'a, "Ḡae'a negoḡo inuga meirota'a'e Badi'a goro vari'eha." E'ano'o, Heroda'a Ioane obone tiro, ebu ḡu'a neḡano ohoniro. ⁵ Heroda'a Ioane matihi reiro, rehano ani'e vase ḡuḡuvaga rihoziro, mazaḡa ze'e Ioane'e peroveta vaseḡa rae mae ḡihiniro. ⁶ Heroda'a furerarote'e madaḡa meirotene, Herodia aboḡani'a vazevaze zamao zavonadu Heroda zama ufeta matu'oharo. ⁷ E'ano'o Heroda'a ani mazao ḡoitoriro, raena'a, "Ga nagini urate'eta'a'e eḡe'a ḡani'uma." ⁸ Ebu ani vi'a ḡoere egadu Heroda niro, raena'a, "Ioane Babatiso vadini siuvao ofadu izidi 'ada eno'i." ⁹ E'e igirotene, Heroda'e zamaḡa adudaro. Rehano ani'a e'ea vase zamao ḡoitorirote'e 'ahine, roḡae tahi'aḡani'a urate'ete'e ḡauḡa hano'i rae reiro. ¹⁰ E'ano'o ani'a uti vaseḡa tuḡunadu ḡu'a neḡano Ioane Babatiso 'unu vari'e ri'iro. ¹¹ Vadiga'e siuvao teadu odohe ariro, ebu roḡae tahi'aḡa hanadu ane'a vi'a haro. ¹² Ebu Ioane tahi'atahi'a'a onaadu ane ahiri mae guriro. E'e enogano ze'e Iesu vaḡe onamadu me'odoharo.

*Vaze 5,000 Ḡubuziro
(Mareko 6:30-44, Luka 9:10-17, Ioane 6:1-14)*

¹³ Iesu'a Ioane hariġa igirotene, ani e'e haba'a modadu ġasi hina vaze o'o'a haba'a sifu ruhau onamiro. Rehano vaze ġuġuvaġani'a e'e egadu nezeono'o odao Iesu hegote onamiro. ¹⁴ Iesu'a ġasi'ono'o buanadu vaze ġuġuvaġa horoziro. Ebu vetuġazeadu ugi azaġa faiziro.

¹⁵ Ġoravararotene, ane tahi'atahi'a'e ane vaġe onaadu niro, raena'a, "Ahi'e haba boha'a ebu mada 'ai zubureha. E'ano'o vaze ġuġuvaġa 'adi tuġuzo'i, ebu ze uhiġauhiġa neġa onamadu ogomuze hoiti'uma." ¹⁶ Rehano ani'a naenaez-ina'a, "Mene 'ougi'uma. Zae'a ogomu nu zeno'i." ¹⁷ Ze'a nina'a, "Eme mazao'e beredi fu'o zu ġozone 'aheu da'o." ¹⁸ Ani'a zina'a, "Eġe vaġe mae aro'i." ¹⁹ Ebu ani'a vaze ġuġuvaġa ve rana ehoroga radu ziro. Ani'a beredi fu'o zu ġozone 'aheu madu adure ite ġiane'ena'a, Badi'a mazao kuraro. Ebu vahege tahitahadu tahi'aġa ziniro ebu zeġe'a vaze ġahuge ziniro. ²⁰ 'Ougadu zeġe nidu'a ogau idararo. Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ogomu ġaha'aġaha'a'e nu'onadu tunahu 12 iri'avoniro. ²¹ E'ea ogarote'e azaġa bo'aġano ohoze isoiso nidu'a'e 5000, u roġaeroġae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro.

*Vu Rana Edau Onamiro
(Mareko 6:45-52, Ioane 6:15-21)*

²² E'e enogano Iesu'a tahi'aġa zogone ibite tuġuzena'a, ziro, raena'a, "Ġasio tiradu du'ura moneafa fare onamo'i." U Iesu 'ize vaze ġuġuvaġa tuġuziro. ²³ Tuġuze hauġadu ane da'o maġa itadu kuraro. Mada'a ġoravararotene e'ea ane da'o radiunu. ²⁴ E'e madaġano ġasi'e hesa'ono'o fararo. Ebu zavara boroboro onainu

'ahine, sa'u boro ragatadu ġasi ġihugihuniro.
²⁵ Iraranae reirotene, Iesu'e vu rana edau'ena'a, ane tahi'atahi'a vaġe ariro. ²⁶ Ane tahi'atahi'a'a Iesu vu rana edau onairote'e horonirotene, ri-hau rudau'ena'a, huau ġaniġanaro, raena'a, "A'e vine!" ²⁷ Rehano Iesu'a zogone ziro, raena'a, "Ago rihano'i! 'Adi eġe. Zamaze rinedo'i." ²⁸ Petero'a nina'a, "Zuhi'a Boro, a hube hune ġa ro'idene, e zuni vu rana ġae vaġe amoga veize huho'i." ²⁹ Iesu'a nina'a, "Aro'i." Ebu Petero'a ġasiono'o buanadu vu rana Iesu vaġe edau onamiro. ³⁰ Rehano ani'a zavara boro horonirotene, rihanadu vu zamaġa zubure ovoiro, ebu ġaniġaniniro, raena'a, "Zuhi'a Boro, e ġaboho'i!" ³¹ Iesu'a zogone evo'a 'einadu ani hutube ġihiniro, ebu nina'a, "Ġa, mene gigaru fie'ete'e vazēġa, nougadu 'ada'adeha?" ³² Anianine ġasio tirirotene, zavara 'ai dauġiro. ³³ Ebu ġasi rana azaġa'e Iesu niguniro, raena'a, "Hube hune ġa'e Badi'a ubuga."

*Ugi Azaġa Faiziro
(Mareko 6:53-56)*

³⁴ Zeġe'a du'ura faradu Genesareta haba'ano hebetiro. ³⁵ Haba e'e azaġani'a Iesu'a onairote'e ederadu ne uhiġauhiġa azaġa nidu'a veize ġoere tuġuriro. Ebu zeġe'a ugi azaġa nidu'a Iesu vaġe tutuze ariro. ³⁶ Ebu ugi azaġani'a ani dabuaġa 'ariġa tahiġano da'o tu'inoga veize ze uminiro. 'Ougadu tu'inirote'e azaġa nidu'a'e ugize'a manoriro.

15

Zama Dehenoi
(Mareko 7:1-23)

¹ Ebu Farisea azağa zu Mose goro gōe'a ihoze'ete'e azağa nu'a Ierusalem'a'ono'o Iesu vāge onaadu gādiniro, raena'a, ² “Ġa tahi'atahi'a'e izema oganogano 'evoreze mene vuzu'e'ohe. Nougadu ze'a eme vouğa goro gōe'a vari'e'ohe?”

³ Iesu'a naenaезiro, raena'a, “Za'e nougadu Badi'a goro gōe'a'e vari'adu vougaze goro gōe'a tihitihine'ohe? ⁴ Badi'a'a raena'a, 'Vi'u mogo gubazo'i', ebu 'Iniu'a ane vi'a moga rae sausauzo'idene, mau runo'i.' ⁵ Rehano iniu'a vi'a moga mazao raena'a, 'Fase, e zae danazoga mene idağa, mazağa danazi'uma ra'ete'e gāuğa 'ahi'e ege'a Badi'a ha'uma,' rae reine, zae'a ani idağa rae ra'ohe. ⁶ Vaze'a vize moze* mene gubane'ohe rehano, za'a ze duduğa rae ihone'ohe. E'e teige, zae'a vougaze goro gōe'a u'ano, Badi'a goro gōe'a rae mode'ohe. ⁷ Za, zama guhi azağa! Peroveta vazеğa Isaia'a zae moneo reirota'a'e duduğa ra'ohe, raena'a,

⁸ 'Vazevaze 'ahi'e hebe hina da'o Badi'a gubane'ohe,
rehano zamaze'e Badi'a mazaono'o fağa hune.

⁹ Ze'a Badi'a mazao kurau'eta'a'e huga o'o'a,

15:4 15:4 Exod 20:12; Deut 5:16 15:4 15:4 EXO 21.17; LEV 20.9 * 15:6 Girikio, moga

ebu ze'e vase'a tirote'e goro gōe'a
ihōze'ohe."

¹⁰ Iesu'a vase gūguvāga huze ane vāgiro
ebu ziro, raena'a, "Egadu edero'i. ¹¹ Hebeo
diūge'ete'e gāuḡa'e vase mene toratorane'ohe.
Rehano hebe'ono'o buau'ete'e gāuḡani'a vase
toratorane'ohe."

¹² Ebu Iesu tahi'atahi'a'a ane vāge onaadu
niro, raena'a, "Ga'e Farisea azaḡani'a gae gōere
egadu maḡunata'a'e edeḡahe?" ¹³ Iesu'a nae-
naezina'a, "Adureo eḡe Mama'a mene ḡorarote'e
gāuḡa nidu'a taiga'ono'o ḡuri modi'uma. ¹⁴ Ze
mode tauḡo'i! Ze'e vase ibitozini'ohe, rehano
ubuma kuruga azaḡa heuḡa. Kuruga vazeḡani'a
kuruḡa vazeḡa ibitohaune, anianine ho'ona bo-
hire ovoi'uma."

¹⁵ Petero'a nina'a, "Au'ete'e gāuḡa'e vase
mene toratorane'ete'e hari idaidaḡa huga
ihōfo'i." ¹⁶ Iesu'a zina'a, "E'a ihozata'a'e
'ize mene edeḡahe? ¹⁷ Za'e edeḡa, ogomu'e
vase hebe'ono'o diūge isi zamaḡa ovoadu
vesu ahiri'ono'o buau'ohe. ¹⁸ Rehano
hebe'ono'o buaue'ta'a'e zamaono'o buanadu
vase toratoraze'ohe. ¹⁹ Vaze zamaono'o
buaue'ta'a'e zamarone sau'a, gorugoru, hahu'a
daro'ete'e, ubuma ḡezo, ḡonore, kotao ḡurire
gōere'ete'e zu vase rae sausaue'ete'e ra'ohe.
²⁰ De'eguḡani'a vase toratorane'ohe. Rehano
'evore mene vuzuadu ogomu au'ete'e'a vase
mene torane'ohe."

*Kanana Roḡaeḡani'a Iesu Mazao Firo
(Mareko 7:24-30)*

²¹ Iesu'a Galilea haba'a modadu Turo zu Sidono haba'a onamiro. ²² E'e haba'ano Kanana† roḡaeḡa 'ahogani'a ani vāḡe aradu ḡihau huniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, Davida mariga, eḡe vetuḡaho'i! Vine sau'ani'a eḡe abohe rana radu ani ufeta sausaune'ohe.” ²³ Rehano Iesu'a ḡoere 'ahoga mene naenaeniro. Ebu ani tahi'atahi'a'a aradu umihiro, raena'a, “Ani tuḡune vaḡino'i, mazaḡa eme hegote'ena'a, barebare huau ḡunuḡunufe'ohe.” ²⁴ 'Ougadu Iesu'a roḡae e'e niro, raena'a, “E ḡa mene dana'i'uma. E'e Isaraela azaḡa, dauḡirote'e mamoeḡa veize da'o tuḡuhiro.” ²⁵ Rehano roḡaeḡani'a aradu ani zamao ḡuḡuriro ebu raena'a, “Zuhi'a Boro, danaho'i!” ²⁶ Iesu'a naenaenina'a, “Tahi'a ogomu madu ḡuni hanoga'e mene idaḡa.”† ²⁷ Roḡaeḡa'e nina'a, “A hube, Zuhi'a Boro, rehano ḡuni zuni ane zuhi'a ogomu mumuḡa fata'ono'o buau'eta'a'e au'ohe.” ²⁸ Iesu'a naenaenina'a, “Roḡae, ḡa'e eḡe mazao fie'eta'a'e boro! Ḡa'a urate'eta'a'e hidi'uma.” E'e madaḡano ani aboḡa 'ai manoriro.

Vaze Ḡehaḡa Faiziro

²⁹ Iesu'a haba e'e modadu Galilea du'uraḡa uni onamiro. Ebu maḡa itadu e'ea ehoriro. ³⁰ 'Ougadu vaze ḡuḡuvaḡani'a mene edau'ete'e azaḡa, ubuma kuru azaḡa, oda sau'a azaḡa, mumutafa azaḡa zu uḡi azaḡa nunu ḡehaḡa

† 15:22 A'e mene Iuda haba'a ‡ 15:26 Iuda azaḡa'e Iuda mene azaḡa mazao ḡuni rae huziro.

tutuze ane vaḡe ariro. Ebu ze'e ane oda babagano bazuze teadu ani'a faiziro. ³¹ Vaze ḡuḡuvaḡani'a mumutafa azaḡa'e ḡoere'ete'e, oda sau'a azaḡa'a manorate'e, mene edau'ete'e azaḡa'e ragave'ete'e zu ubuma kuru azaḡa'e ehamane'ete'e horozitene, zaguzagaro. Ebu ze'e Isaraela azaḡa Badi'aḡa matu'oharo.

*Vaze 4000 ḡubuziro
(Mareko 8:1-10)*

³² Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a huzadu ziro, raena'a, "E'e 'ahi duḡuru vetuḡazi'ohe, mazaḡa ze 'ahao mada uḡidu eḡe teite radiu'ohe zu ogomuze o'o'a. E'e ze vinini tare nezeo tuḡuzoga mene urate'ohe, mazaḡa ibio hi-gau bauri'uma." ³³ Tahi'aḡani'a nina'a, "Haba boha'ano 'ada, noumao ogomu ḡehaḡa horonadu vaze ḡuḡuvaḡa 'ahi ḡubuzi'uma?" ³⁴ Iesu'a ḡadizena'a, "Za mazao beredi'e nugu?" Ze'a naenaenina'a, "Beredi'e fu'o 'aheu fare zu ḡozone kome'a tahiḡa." ³⁵ Ebu ani'a vaze ḡuḡuvaḡa rahao ehoroga radu ziro. ³⁶ 'Ougadu beredi fu'o 'aheu fare zu ḡozone madu Badi'a mazao kuraro. Ebu vahegadu vaze ḡuḡuvaḡa zenoga veize tahi'aḡa ziniro. Ebu tahi'aḡani'a ḡahugiro. ³⁷ Zeḡe nidu'a au idararo. Ebu ogomu ḡaha'aḡaha'a mae ofadu tunahu fu'o 'aheu fare iriva'oniro. ³⁸ Ogarote'e azaḡa bo'aḡano ohoze da'o nidu'a'e 4000, u roḡae zu tahi'a kome'akome'a'e mene me'odiro. ³⁹ Ani vaze ḡuḡuvaḡa tuḡuzirote'e ḡarugano, ḡasi'o ehoradu Magadana haba'a onamiro.

16

Haḡai Nu Badeḡa Uratiro

(Mareko 8:11-13, Luka 12:54-56)

¹ Farisea zu Sadukea azaḡani'a Iesu tuhune nuroga radu ane vaḡe onairo ebu uminiro, raena'a, “Badi'a mazaonono'o haḡai nu badeḡa ihofo'i.” ² Ani'a naenaeziro, raena'a, “Za'e, 'Gorava mada'a kanaru zuburine, ohogore mada'a manori'uma,' rae ra'ohe.” ³ Ebu 'Oherebau adure'a ḡutanoga horonine irugu'a ru'a'uma,' rae ra'ohe. Za'e adure iraḡa horonine nagini'a furera'uma rae edere'ohe. U izidi madaḡano nagini'a fureru'eta'a'e huga'e mene edere'ohe. ⁴ Sau'a azaḡa zu Badi'a mazao mene hune fie'ete'e azaḡa'e haḡai nu badeḡa da'o urate'ohe, rehano mene zini'uma. E'a zini'uma'e peroveta vazegā Iona haḡai nu badeḡa da'o.” Ebu ani'a zeḡe mazaono'o vaḡinadu onamiro.

Farisea zu Sadukea Azaḡa Isiti

(Mareko 8:14-21)

⁵ Iesu tahi'atahi'a'e du'ura moneafa farirotene beredi odohoga aḡutaro. ⁶ Iesu'a ziro, raena'a, “Tohutoho'i, Farisea zu Sadukea azaḡa isiti faine ḡiano'i.” ⁷ 'Ougadu ze zeḡe'a bare ḡo'aniro, raena'a, “Eme'a beredi mene odoheha 'ahine, ani 'ouge ra'ohe.” ⁸ Iesu'a ze nagini ḡo'anirote'e ederirotenene, ziro, raena'a, “Zae Badi'a mazao fie'eta'a'e kome'a! Nougadu beredi nu mene odohate'e ḡo'ane'ohe?” ⁹ Za ize mene edeḡahe? Eḡe'a beredi fu'o hina vase 5000 ḡubuzadu ḡaha'aḡaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹⁰ Zuni

beredi fu'o 'aheu fare hina vase 4000 ġubuzadu ġaha'aġaha'a'e tunahu nugu nu'onirota'a'e mene zamare'ehehe? ¹¹ E'a beredi moneo mene ra'eta'a'e nougadu za'e mene edere'ohe? E bare zi'ohe, Farisea zu Sadukea azaġa isiti faine ġiano'i!" ¹² 'Ougadu ze'e ederiro, ani'e beredi isitiġa moneo mene reiro, rehano Farisea zu Sadukea azaġani'a ġuriro ihoreġa ġianoga veize reiro.

*Petero'a Iesu'e Keriso Reiro
(Mareko 8:27-30, Luka 9:18-21)*

¹³ Iesu'a Kaisaria Filipi haba'a onairotene, ane tahi'atahi'a ġadiziro, raena'a, "Vaze'a eġe, Vaze Ubuga, iniu rae ra'ohe?" ¹⁴ Ze'a naenaenina'a, "Nu'e Ioane bapatizo, nu'e Elia ra'ohe. Nu'e Ieremia ga amahi peroveta vazegā 'ahoga ra'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ġadizena'a, "Za'a ra'etene e'e iniu?" ¹⁶ Simona Petero'a naenaenina'a, "Ga'e Keriso, ġabone Badi'aġa Ubuga." ¹⁷ Iesu'a naenaenina'a, "Iona ubuga Simona, matu'o'i, mazaġa vase'a ġa mazao e'e meme iho'eha, rehano adureo eġe Mama'a ġa iho'eha. ¹⁸ Ebu e ġa'ohe. Ġa'e Petero, huga'e vatava. Eġe'a vatava e'e rana ekalesia, eġe mazao fie'ete'e azaġa, ohozi'uma, ebu rune gigi'a'e mene ġuizi'uma. ¹⁹ Badi'a'a ibitozini'ete'e ibihetaġa vava'oga veize kiġa eġe'a ġani'uma. E'ano'o ġa'e nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu ġa'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma." ²⁰ Ebu Iesu'a ġoere riġa ziro, raena'a, "E'e Keriso rae vase ago zo'i!"

*Iesu Runeḡa Moneo Ihoziro
(Mareko 8:31-9:1, Luka 9:22-27)*

²¹ E'e madaḡanonono'o, Iesu'a ane rune moneo ane tahi'atahi'a ḡadahe ihoziro, raena'a, "Eḡe'a Ierusalem a onamehuni'uma, ebu vase boroboro, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa mazaono'o aduga ḡehaḡa hidi'uma. Ze'a uḡuhi'uma, rehano e'a mada uḡiduḡa zamaḡano bare ḡabode iḡuni'uma."

²² Ebu Petero'a Iesu ane genaḡano zamahu onamadu roniro, raena'a, "Mene, Zuhi'a Boro, Badi'a'a ḡae mazao 'ouge mene fureni'uma!"

²³ Rehano ani'a tehadu Petero niro, raena'a, "Satan, eḡe mazaono'o vaḡino'i! Ḡa'a eḡe'a uitoga veize ḡoere'ohe, mazaḡa ḡa'e Badi'a ibio mene zamare'ohe, rehano vase ibio zamare'ohe."

²⁴ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "Iniu'a eḡe ḡaruna hegotihi are ro'idene, ane ura haḡaiḡa nidu'a modadu ane satauro odohe'ena'a, eḡe hegoti'i!" ²⁵ Iniu'a ane ḡabone obone giganine, ani ḡabone tuḡutuḡu mene hidi'uma. Rehano iniu'a ane ḡabone eḡe 'uano modine, ḡabone tuḡutuḡu hidi'uma. ²⁶ Vaze 'ahogani'a haba nidu'a madu ḡaboneḡa mae vaḡinine, nagi manōḡa hidi'uma? Ḡau 'ahoga hina zu ḡabone tuḡutuḡu mouga mene idaḡa.

²⁷ Eḡe, Vaze Ubuga'e eḡe Mama aḡaḡa zamaḡano tuḡure viga teite onai'uma, ebu vase'a nagini haḡairote'e idunaḡano aneane naeḡa zini'uma.

²⁸ E hube hune zi'ohe, izidi zae bo'aḡano vase nunu'a izema rudanogano, eḡe, Vaze Ubugani'a aradu vase ibitozini'ete'e horoni'uma.

17

Iesu Iraḡani'a Nufiro (Mareko 9:2-13, Luka 9:28-36)

¹ Mada fu'o tiba fare ḡaruḡano Iesu'a Petero, Iakobo zu Iakobo negoḡa Ioane zamazadu zeḡe da'o maḡa boro itiro. ² E'ea ani iraḡani'a ze ubumao nufiro. Iraḡani'a mada teige agararo ebu dabuaḡani'a agaḡa teige uraro. ³ E'e madaḡano ze ubumao Mose zu Elia'a fur-eranadu Iesu teite ḡoeriro. ⁴ Petero'a Iesu niro, raena'a, "Zuhia Boro, eme 'ahao raudi'eta'a'e monoḡa! Ḡa'a uratine e taruha uḡidu ogora'uma, tiba'e ḡae veize, tiba'e Mose veize ebu tiba'e Elia veize." ⁵ Ani ḡoere raudi'enogano ḡoze vazavazahogani'a ovadu ze ogoziro, ebu ḡoze zamaḡanono'o ago 'ahoga igiro, raena'a, "Ahi'e eḡe zamarone, ubudehe. E ani mazao matue rudau'ohe. Ani ḡoere egohano'i." ⁶ Iesu tahi'atahi'a'a ago e'e igirotene, rihau rudanadu rahao higau ḡuḡuriro. ⁷ Rehano Iesu'a aradu oboziro, ebu raena'a, "Iḡuno'i. Ago rihano'i." ⁸ Ze'a dude ehamarotene, vase nu mene horoziro, rehano Iesu da'o horoniro.

⁹ Ze maḡanono'o ovairote'e madaḡano Iesu'a ziro, raena'a, "Za'a horonata'a'e vase mazao ago rae furen'o'i, onamo eḡe, Vaze Ubugani'a runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma." ¹⁰ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a ḡadiniro, raena'a, "Nougadu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a, 'Elia'e ibite onai'uma,' rae ra'ohe?" ¹¹ Iesu'a naenaез-ina'a, "A'e hube. Elia'e ḡau nidu'a ruhiboga veize ibite onai'uma. ¹² Ebu e zi'ohe, Elia 'ai amahi

onairo. Rehano vaze'a mene ederadu ani mazao zeḡe'a uratirote'e haḡaiḡa haḡairo. E'e teige, eḡe, Vaze Ubuga zuni zeḡe mazaono'o aduga hidi'uma.” ¹³ 'Ougadu ane tahi'atahi'a'a Iesu'a Ioane Babatiso'e Elia idane'ena'a, ḡoerate'e ed-eriro.

*Tahi'a Kome'a Vine Sau'aḡeta Manoniro
(Mareko 9:14-29, Luka 9:37-43a)*

¹⁴ Ze'a maḡa'ono'o vaze ḡuḡuvaḡa vaḡe ovairotene vaze 'ahogani'a Iesu vaḡe aradu ane zamao tue ḡuḡuriro, ebu raena'a, ¹⁵ “Zuhia Boro, eḡe ubude vetuḡano'i! Ani'e ketokete'ohe ebu ahiri'e gigi'a boro ma'ohe. Ani'a mada ḡehaḡa ire roga rana ga vu rana higau'ohe. ¹⁶ E'a ani tutune ḡae tahi'atahi'a vaḡe areha, rehano ze'a ani manonoga mene idaraneha.” ¹⁷ Iesu'a naenaenziro, raena'a, “Za'e Badi'a mazao mene fi'e'ete'e zu ve'oḡa haḡae'ete'e azaḡa! E za teite no'e faḡa radi'uma? E no'e faḡa zae mazao zamahe gigau oboni'umahe?” Ebu tahi'a e'e moga nina'a, “Ubugo odohe eḡe vaḡe aro'i.” ¹⁸ Ebu Iesu'a vine sau'a ronadu ane mazaono'o buaro. E'e madaḡano tahi'a e'e zogone manoriro.

¹⁹ Ebu ani tahi'atahi'a'a zeḡe da'o Iesu vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, “Eme'a nouḡadu vine sau'a hegone bunoga mene idaraneha?” ²⁰ Ani'a ziro, raena'a, “Mazaḡa zae fie'eta'a'e tahiḡa fase. E hube hune zi'ohe, za'a eḡe mazao fie'eta'a'e fufu maḡa kome'a tiba heuḡa radu za maḡa 'ahi mazao nina'a, "Ahaono'o vaḡinadu omo

onamo'i,' rae reine, ani'a 'ouge haḡai'uma. Za'e eḡe mazao fiine, ḡau nidu'a haḡaoga'e idaḡa.”*

*Runēga zu Bare Iḡuni'uma Hariḡa Reiro
(Mareko 9:31-32, Luka 9:44-45)*

²² Ze'a Galilea haba'ano nu'orarotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Eḡe, Vaze Ubuga'e agirehe 'evoreo ri'ih'i'uma. ²³ Ze'a uḡuhi'uma, ebu mada uḡiduḡano e'a bare iḡuni'uma.” 'Ougadu Iesu tahi'atahi'a'e zamaze are rudaro.

Kuru Neḡa Takesiḡa

²⁴ Ze'a Kaperanauma neḡa boro feurirote'e enogano, kuru neḡa takesi azaḡani'a Petero vaḡe aradu niro, raena'a, “Ḡa miriho vazēga'e kuru neḡa takesi† mene haḡae'ehehe?” ²⁵ Ani'a raena'a, “O'e, eḡe ihore vazēga'e takesi haḡae'ohe.”

Petero'a ne diuḡirotene, Iesu'a ibite ḡadiniro, raena'a, “Petero†, ḡa nouge rae zamare'ohe? Haba kiniḡa'e iniu mazao takesi ufe'ohe, ani haba azaḡa mazao ga avo'a azaḡa mazao?” ²⁶ Ani'a naenaenina'a, “Avo'a azaḡa mazao ufe'ohe.” Ebu Iesu'a nina'a, “O'e, ane haba azaḡa'e takesi mene haḡae'ohe. ²⁷ Rehano eme mene maḡunozifine takesi haḡai'uma. Ḡa'e du'ura ovoadu kimai feuno'i. Ebu ḡozone tiba kimaino'idene, hebe'a mae nahano'i, ebu siliva

* **17:20** Fare mirihirote'e nu'e v. 21 madu raena'a, “Kuraune zu zaḡozagīne da'o vine sau'a 'ahiguḡa'e hegone bune'ohe.

† **17:24** Girikio, takesi moniḡa'e Derakima 'aheu. Derakima tiba'e mada tiba gau naeḡa heuḡa. † **17:25** Girikio, Simona

moniġa tiba[§] horoni'uma. E'e madu emetane veize zeno'i."

18

Iniu'e Ġihi'a Hune

(Mareko 9:33-37, 42-48, Luka 9:46-48; 15:3-7; 17:1-2)

¹ E'e madaġano Iesu tahi'atahi'a'a Iesu vaġe onaadu ġadiniro, raena'a, "Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano iniu'e ġihi'a hune?"

² Iesu'a tahi'a kome'a 'ahoga hune onaadu zeġe bo'aġano mae ohoniro, ³ ebu raena'a, "E hube hune zi'ohe, za'a ġihuradu tahi'a kome'a 'ahi mene teigine, Badi'a'a za mene ibitozini'uma.

⁴ Iniu'a, tahi'a kome'a teige, ane'a bare mae ovoine, Badi'a'a ibitozini'ete'e zamaġano ani'e ġihi'a hune rae ra'ohe. ⁵ Ebu eġe mazao fie'ete'e u'ano tahi'a kome'a 'ahiguġa mae ġihinine, ani'e eġe mae ġihihe'ohe. ⁶ Iniu'a, tahi'a kome'a 'ahiguġa eġe mazao fie'eta'a'e bo'aġano, tahi'a 'ahoga'e haġai sau'ano tutune ve'onine, ani'e hadi boro bagaġa 'unuġano autadu davara guniġano mae feunine'e ufeta manoga.

⁷ Raha 'adi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidiuma, mazaġa vase ibi ve'oġano tutuze'ete'e'e ġauġa u'ano, sau'a haġae'ohe. De'eguġa'e fureru'ohe rehano, vase haġai sau'ano tutuze'ete'e'e azaġa'e, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. ⁸ 'Evoreġo ga odaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, vari'e modo'i. 'Evore tibaġota ga odaġo tibaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e

§ 17:27 Girikio, siliva moniġa tiba'e Derakima ġazaġa heuġa.

ufeta manoġa. U 'evoreġo 'aheu ga odaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga. ⁹ Ubumaġo'a tutu'e ve'o'o'idene, gude modo'i. Ubumaġo naeġaġota da'o ġabone tuġutuġu hidoga'e ufeta manoġa. U ubumaġo 'aheuġota ire roga mene hauġe'ete'e zamaġano mae feu'ine ufeta aduga.

Mamoe Dauġirote'e Hari Idaidaġa
(Luka 15:3-7)

¹⁰ Tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zuni gubano'i. Mazaġa, e zi'ohe, zeġe taufe'ete'e tuġure viga'e eġe Mama adureo teite iġaiġa radiu'ohe.*

¹² Za'e nouge zamare'ohe? Vaze 'ahoga mazao mamoeġa 100, rehano tibani'a dauġine, ani nougi'uma? Ani'e mamoeġa 99 maġa haba'ano modadu dauġoga mamoeġa vaġe ragavi'uma.

¹³ E hube hune zi'ohe, ani'a mamoe tiba e'e vaġe meine, mamoe 99 mene dauġoġa ġauġa'e vitize matu'e ruda'uma. ¹⁴ E'e teige, zae Moze adureo tahi'a kome'a 'ahiguġa tiba zu dauġoga'e mene urate'ohe.

Nabuġo Sau'a Mae Dudune'ete'e Ibiġa
(Luka 17:3)

¹⁵ Ekalesia nabuġo'a ġae mazao sau'a haġao'idene ane vaġe onamadu ġanine da'o bo'aġano sau'aġa ihono'i. Ani'a egoġanadu sau'aono'o ġihurine, ġa 'ai nabudiġota bare tiburaneha. ¹⁶ U ani'a mene egoġano'idene, vase tiba ga 'aheu zamazadu bare onamo'i, mazaġa

* **18:10** Fare mirihirote'e nu'e v. 11 raena'a, "Eġe, Vaze Ubuga'e dauġirote'e azaġa ġabozoga veize onairo."

ġanine nagini ra'ete'e vase 'aheu ga uġidu zu ederi'uma. ¹⁷ Ani'a ze zu mene egozinine, ekalesia zamaġano rae fureno'i. Ani'a ekalesia zuni mene egozeno'idene, ani'e Badi'a aġu'a vazeġa ga takesi vazeġa sau'a teige'ohe rae zamaro'i.

¹⁸ E hube hune zi'ohe, za'a nagini rahao gararine, Badi'a adureo zuni garari'uma, ebu za'a nagini rahao ahetine, Badi'a adureo zuni aheti'uma. ¹⁹ E bare hube hune zi'ohe, rahao 'ada ġanine zamaze tiba hina nagini umidine, eġe Mama adureo zae veize haġaozini'uma. ²⁰ Mazaġa eġe niġano 'aheu ga uġidu'a nu'oraune, e'e zeġe bo'aġano radiu'ohe.

Mene Rae Mode'ete'e Tuġure Vazeġa Hari Idaidaġa

²¹ Ebu Petero'a Iesu vaġe aradu ġadiniro, raena'a, "Zuhia Boro, eġe nabudi'a eġe mazao sau'a haġaine, ġae nuġu e ani sau'a rae modi'uma? Ġae fu'o 'aheu fare ga?" ²² Iesu'a naenaeniro, raena'a, "E ġa'ohe, mene ġae fu'o 'aheu fare, rehano barebare rae modo'i!†

²³ E'ano'o Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari idaidaġa 'ahi heuġa. Kini 'ahogani'a ane mazaono'o moni meirote'e tuġure azaġa huzadu ani moni bare meihi rae reiro. ²⁴ Ani'a 'ouge haġairotene, moni borofe† meirote'e vazeġa 'ahoga ani vaġe tutune ariro. ²⁵ Ani'e moni baronoga mene idaġa 'ahine, kini'a riġa ġoreniro, raena'a, 'Ġae inuġo, ubuġo zu ġae

† **18:22** Girikio, Ġae 490 † **18:24** Girikio, 10,000 Taleniti, a'e muri 16 gau naeġa heuġa

mazao ġau nidu'a seronadu eġe moni barono'il'
²⁶ 'Ougadu tuġure vazegani'a ani zamao obena
 hina tuġiro, ebu raena'a, 'Geno mada eno'i, ebu
 e moni nidu'a baroni'uma.' ²⁷ 'Ouge reirotene,
 zuhi'aġani'a vetuġaniro ebu moniġa ahiġa radu
 ani tuġuniro.

²⁸ E'e ġarugano tuġure vazegani'a ani maza-
 ono'o moni nuŖ meirote'e tuġure vazegā 'ahoga,
 ani teite tiburu gau'ete'e, vaġe onamiro. Ani'a
 ani matanadu oġorabiġa harinoharo. Ebu
 raena'a, 'Eġe moni barono'il' ²⁹ 'Ougadu ane
 vaze tuġure vazegā'e obena hina tuġaro, ebu
 uminina'a, 'Geno mada eno'i, ebu ġae moni ba-
 roni'uma!' ³⁰ Rehano ani hezahiro ebu onamadu
 ane vazegā 'ai ġu'a neġano mae ohoniro, onamo
 ani moni e'e baroni'uma.

³¹ Tuġure azaġa nunu'a nagini'a furerarote'e
 horonirotene, ze maġune rudanadu zeġe zuhi'a
 vaġe onamiro. Ebu hariġa nidu'a ani mazao
 ihoniro. ³² 'Ougadu zuhi'aġani'a tuġure vazegā
 ibi'a ibite hunadu niro, raena'a, 'Ġa'e tuġure
 vazegā sau'a! Ġa'a umihadu ġa eġe maza-
 ono'o meirote'e moniġa nidu'a ahiġa reiro.
³³ Eġe'a ġae vetuġaġadate'e teige, ġae'a zuni
 ġae vaze tuġure vazegā vetu'aġanifo!' ³⁴ Zama
 ġuġi'ano zuhi'aġani'a ani aduga hanoga veize
 ġu'ano ohoniro, onamo ane moni nidu'a barone
 haugi'uma.

³⁵ E'e teige, za'a zae nego nabudi zamaze
 nidu'a hina zeġe sau'a mene rae modine, eġe
 Mama adureo zuni zae mazao 'ouge haġai'uma."

19

Roḡae Mode'ete'e Moneo (Mareko 10:1-12)

¹ Iesu'a e'e ḡoe'a hauḡirotene Galilea haba'a modadu Ioridana vuḡa moneafa Iudea haba'a onamiro. ² Vaze ḡuḡuvaḡani'a ani hegotiro ebu ani'a uḡi azaḡa faiziro.

³ Ebu Farisea azaḡa nu'a Iesu tuhune nurifine ani vaḡe aradu ḡadiniro, raena'a, "Goro za-maḡano, ohoze 'ahogani'a haḡai nunu u'ano inuḡa mode'ete'e idaḡahehe?" ⁴ Ani'a naenaeziro, raena'a, "Za Buka Zaḡoḡa mene me'odirohehe? Ḡadaheḡano Badi'a'a ḡau nidu'a haḡairotene ohoze zu roḡae haḡairo. ⁵ Ebu ani raena'a, 'E'ano'o ohoze'e vi'a moga modadu roḡae teite tibura'uma ebu anianine ahiri tiba re'uma.' ⁶ E'ano'o ze'e mene 'aheu rehano tiba, ebu Badi'a'a tibuzirota'a'e vaze'a mene rovonu'uma."

⁷ Ze'a ḡadinena'a, "'Ougine nouḡadu Mose goro ḡoe'a'e raena'a, 'Ohoze'e inuḡa modine fefa mirihadu roḡaeḡa hano'i ebu modo'i, rae ra'ohe?" ⁸ Iesu'a naenaezina'a, "Za teḡaze riḡa 'ahine, Mose'a roḡae modine'e idaḡa reiro. Rehano ḡadaheḡanono'o a'e mene Badi'a urate'ete'e haḡaeḡa ra'ohe. ⁹ E zi'ohe, inuḡa'e ubuma ḡezo haḡaiḡa mene haḡae'ete'e rehano, i'ani'a ani modadu roḡae 'ahoga teite hahurine, ani'e ubuma ḡezo haḡaiḡa haḡae'ohe."

¹⁰ Iesu tahi'atahi'a'a Iesu niro, raena'a, "'Ahiguḡani'a i'a inuḡa mazao fureraune, guruvorau radiu'eta'a'e ufeta manoḡa gaogi!"

¹¹ Iesu'a naenaezina'a, "Vaze nidu'a gōere 'ahi mae gihinoga'e mene idağa. Rehano Badi'a'a danaze'ete'e azağa da'o idağa. ¹² Vaze nu'e furerarote'e madağanono'o ahiri ugiğeta radu mene hahure'ohe. Nu'e vaze'a ahiri ariro. Nu'e Badi'a'a ibitozini'ete'e veize gauihi radu ze'e mene hahuriro. Iniu'a 'ahi gōe'a mae gihinoga idağa reine, ani'a mae gihini'uma."

*Tahi'a Kome'akome'a ebu Iesu
(Mareko 10:13-16, Luka 18:15-17)*

¹³ Vazevaze'a tahi'a kome'akome'a tutuze Iesu vağe onairo, mazağa ani'a ze rana 'evore teadu kuranoga uratiro. Rehano ane tahi'atahi'a'a tutuze arirote'e azağa roziro. ¹⁴ Iesu'a ziro, raena'a, "Tahi'a kome'akome'a ege vağe on-aeta'a'e ago gararo'i. Mazağa Badi'a'a tahi'a kome'akome'a teige'ete'e azağa ibitozini'ohe." ¹⁵ Ebu ani'a ze rana 'evore teadu kurarote'e garuğano, e'ea iğune onamiro.

*Ma'ora Vazeğa
(Mareko 10:17-31, Luka 18:18-30)*

¹⁶ Vaze 'ahogani'a Iesu vağe aradu gadiniro, raena'a, "Ihore vazega, e nagini manoğa hağaine gabone tuğutuğu hidi'uma?" ¹⁷ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Ga'e nougadu ege mazao nagini'e manoğa rae gadimu'ohe? Manoğa'e Badi'a, tibuhuga da'o. Ga'a gabone tuğutuğu hidihi ro'idene, Badi'a goro gōe'a hegoto'i." ¹⁸ Vaze e'e'a gadinena'a, "No'e goro gōe'a hegoti'uma?" Iesu'a naenaenina'a, "Vaze ago mano'i, ubuma ago gēzano'i, ago gonotano'i, kota zamağano gōere ve'oğa ago gōero'i, ¹⁹ vi'u

mogo gubazo'i ebu ḡa'a ḡae bare zamare'ete'e teige nabuḡo zamaro'i." ²⁰ Ene izigani'a niro, raena'a, "E goro ḡoe'a 'ahi nidu'a haḡae onae'ohe. Hena nagini haḡai'uma?" ²¹ Iesu'a nina'a, "Ḡa'e Badi'a ubumao manoḡa hune re'uma rae uratine, onamadu ḡauḡo nidu'a serono'i ebu e'e moniḡa zahara azaḡa zeno'i. 'Ougine ḡa adureo ḡau manomano me'uma. Ebu aradu eḡe hegoto'i." ²² Rehano ene izigani'e ma'ora ufeta boro vazega 'ahine, Iesu ḡoe'a igirotene, zamaḡani'a adudu borore'ena'a, iḡuniro.

²³ Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe, ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e riḡa bagaḡa. ²⁴ Bare zi'ohe, kamero'e niduru ho'oga diuḡoga'e riḡa. Rehano ma'ora vazega'e Badi'a'a ibitohau'ete'e vazega rouga'e ufeta riḡa." ²⁵ Ane tahi'aḡani'a'a e'e igirotene, zaguzagau rudaro ebu ḡadinina'a, "'Ougine iniu'a ḡabone hidi'uma?" ²⁶ Iesu'a ḡiazadu zina'a, "Vazevaze zeḡe'a bare ḡabone hidoga'e mene idaḡa, rehano Badi'a'a vase ḡabozi'uma. Mazaḡa ani'e ḡau nidu'a haḡaoga idaḡa."

²⁷ Ebu Petero'a niro, raena'a, "Eme ḡa hegotoga veize ḡau nidu'a modiro. 'Ougadu eme'e naeḡa nagini hidi'uma?" ²⁸ Iesu'a ziro, raena'a, "E hube hune zi'ohe. Raha 'ahi nidu'a'e bare izida'uma madaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a kini ehore haba'ano ehoradu raha nidu'a ibitoha'uma. Ebu zae, eḡe hogote'ete'e azaḡa zuni kini ehoro

haba'a 12 rana ehoradu Isaraela azağa, 12 urabo, kotazi'uma. ²⁹ Ebu iniu'a ege 'uano neğa, negoğa, ezeğa, vi'a, moga, eneğa ga haba'a modirota'a'e naeğa gae 100 me'uma zu gabone tuğutuğu hidi'uma. ³⁰ Rehano ibite'ete'e azağa geħağa'e gonagano re'uma, u gonaga azağa geħağa'e ibiti'uma.”

20

Vaini Meba Gau Azağa Hari Idaidağa

¹ Iesu'a hari idaidağa 'ahoga ziro, raena'a, “Badi'a'a ibitozini'eta'a'e hari 'ahi heuğa. Haba vazega 'ahogani'a ane vaini meba veize gau'ete'e azağa vağihi radu oherebau uzeuze onamiro. ² Ebu vase nu horozirotene ziro, raena'a, 'Ege meba onamadu gau'o'i. Mada tiba gauğa moniğa* zini'uma.' 'Ougadu ani ze mebağano tuğuziro. ³ Oherebau mada fu'o gazağa fare meirotene ani bare onamiro. Ebu maketi haba'ano mene gau'ete'e vase nu'a edau radoga horoziro. ⁴ Ani'a zina'a, 'Za zu ege vaini mebağa onamo'i, ebu gauğa moniğa idane zini'uma.' ⁵ Ebu ze ane meba onamiro. Ani'a madai zu mada uğidu goravağano bare onamadu 'ouge hağairo. ⁶ Mada fu'o goravağano ani onamirotene vase nu'e edau ragave'ete'e horozadu gadiziro, raena'a, 'Za nougadu mada niduga mene gaue'ena'a edau tauge'ohe?' ⁷ Ze'a nae-naenina'a, 'Mazağa vase 'ahogani'a eme gau 'ahoga mene refaha.' Ani'a zina'a, 'Za zuni ege vaini mebağa onamadu gau'o'i.' ”

* **20:2** Mada tiba gau moni'e Denari tiba.

⁸ Mada'a oвориrotene vaini mebaḡa vazeḡani'a meba taufe'ete'e vazeḡa niro, raena'a, 'Gau azaḡa huzadu ḡonaga vazeḡanono'o ibite vazeḡa gau moniḡa zeno'i.' ⁹ Mada fu'o ḡoravaḡano huzate'e azaḡa'e onairotene aneane mada tiba gau moniḡa meiro. ¹⁰ Ebu ibite gauirote'e azaḡani'a onairotene, ze moni ufeta boro me'uma rae zamariro. Rehano aneane mada tiba gau moniḡa idane meiro. ¹¹ Ze'a e'e moniḡa madu haba vazeḡa mazao maḡuniro, ebu tururu'ena'a, niro, raena'a, ¹² 'Vesu on-aate'e azaḡa'e mada tahiḡa da'o gau'eha. U eme'a mada gigi'a zamaḡano mada niduga gau boro haḡaeha. Rehano ḡa'e zeḡe moni'e emeḡe teite idane zeneha!' ¹³ Haba vazeḡani'a zeḡe bo'aḡano 'ahoga naenaeniro, raena'a, 'Eḡe vaze, e'e mene nae da'o badareha. Ḡa'e gauadu mada tiba gau moniḡa me'uma rae ḡaha. ¹⁴ E'ano'o moniḡo madu onamo'i. E'e vesu onate'e vazeḡa gau moni'e ḡae moni teite idane ḡanihi ra'ohe. ¹⁵ Eḡe'a eḡe moni hina nagini urate'ete'e haḡaine, ve'oḡahe? Eḡe'a vaze mazao ufeta manoḡa radu ḡa'e ahi-ahihe'ehehe?" ¹⁶ Ebu Iesu'a ziro, raena'a, "E'ano'o ḡonaḡa azaḡa'e ibiti'uma zu ibite'ete'e azaḡa'e ḡonagano re'uma."

*Iesu'a Ane Rune Bare Reiro
(Mareko 10:32-34, Luka 18:31-34)*

¹⁷ Iesu'a Ierusalem a itirote'e zamaḡano, ane tahi'a ¹² da'o huzadu ibio ziro, raena'a, ¹⁸ "Ḡiano'i, eme'e Ierusalem a ite'ohe. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'e, dibu'o vazeḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a obohe

teadu uḡuhihi re'uma. ¹⁹ Ebu Badi'a aḡu'a azaḡa 'evoreo ri'ihadu zeḡe'a ḡirihohi'uma, masihi'uma zu sataurohi'uma. Rehano mada uḡiduḡano eḡe'a bare iḡuni'uma.”

*Iakobo zu Ioane Vize'a Iesu Uminiro
(Mareko 10:35-45)*

²⁰ Zebede ubuga, Iakobo zu Ioane, vize'a zeḡe zamazadu Iesu vaḡe ariro, ebu obena hina tuḡadu uminiro. ²¹ Iesu'e ḡadiniro,

raena'a, “Ḡa'e nigini urate'ohe?” Ani'a naenaen-ina'a, “Ḡa'a ibitozini'ete'e madaḡa mo'idene, eḡe ubude 'aheu ohozadu ḡihi'aḡa iḡu'a zeno'i.”

²² Iesu'a niro, raena'a, “Za'e nagini umihe'eta'a'e aḡu'a. Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e aduga hidi'ete'e bioḡa. Zae zuni e'e gagi'umahehe?” Zeḡe'a naenaenina'a, “O'e.”

²³ Iesu'a ziro, raena'a, “Eḡe'a gagi'uma bioḡa'e, zae zuni gagi'uma. Rehano ḡihi'aḡa iḡu'a me'uma azaḡa'e eḡe'a meme ohozi'uma. U eḡe Mama'a ohozi'uma reirote'e azaḡani'a da'o ani'a ruhibirote'e iḡu'a me'uma.”

²⁴ Iesu tahi'a gaubanana'a e'e igirotene, Iakobo zuni Ioane mazao maḡuniro. ²⁵ Rehano Iesu'a huze nu'ozadu ziro, raena'a, “Za edeḡa, Badi'a aḡu'a azaḡa haba'ano, zuhi'aḡazuhi'aḡani'a e'e haba'a azaḡa ibitozini'ohe, ebu zeḡe ḡihi'aḡa iḡuri azaḡani'a inaraze hina haba'a azaḡa rana edau'ohe. ²⁶ Rehano za'e ago 'ouge haḡao'i.

Zae bo'aḡano iniu'e ḡihi'a reihi reine, ani'e zae u'uḡano gau'ete'e vazēḡa rae re'uma. ²⁷ Ebu iniu'e zae bo'aḡano ibitone vazēḡa reihi reine, ani'e zae tuḡure vazēḡa rae re'uma. ²⁸ Za'e eḡe teige haḡao'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubugani'a

vaze'e eḡe tuḡure azaḡa re'uma radu mene ariro, rehano e'e vase tuḡure vazeḡa re'uma radu ariro. Ebu vase ḡehaḡa sau'a u'ano, eḡe ḡabone hina Badi'a dibu'o hanoga veize ariro."

Ubuma Kuru Azaḡa Faiziro

(Mareko 10:46-52, Luka 18:35-43)

²⁹ Iesu ani tahi'atahi'a teite Ieriko neḡa borono'o iḡunirotene, vase ḡuḡuvaḡani'a ani heḡotiro. ³⁰ Ebu ubuma kuru azaḡa 'aheu'e ibi ḡenaḡano ehore radiunu. Ze Iesu'a vi-tau oname'ete'e egadu huario, raena'a, "Zuhi'a Boro, Davida mariḡa, eme vetuḡafo'i!" ³¹ Vase ḡuḡuvaḡani'a horozadu roziro, raena'a, "Hezoa!" Rehano ze'e ufeta ḡihau huario. "Zuhi'a Boro, Davida mariḡa, eme vetuḡafo'i!" ³² Ebu Iesu'a edanadu huziro, raena'a, "Eḡe'a zae veize nagini haḡai'uma?" ³³ Ze'a naenaenina'a, "Zuhi'a Boro, eme ehamatihi!" ³⁴ Ebu Iesu'a vetuḡazeadu ubumaze oboniro. Obozirotene zogone ubumaze'a ra'aro ebu ani heḡotiro.

21

Ierusalem Diuḡiro

(Mareko 11:1-11, Luka 19:28-38, Ioane 12:12-19)

¹ Iesu'a ane tahi'atahi'a teite Ierusalem han-itadu Oliva maḡano Benefage neḡano feuriro. Ebu tahi'aḡa 'aheu tuḡuze'ena'a, ziro, ² raena'a, "Zama mone neḡa onamo'i. E'e neḡa diuḡine, doniki 'ahoga 'ute touga ubuḡeta horoz'i'uma. Horozo'idene, fuhi'adu eḡe vaḡe odohe aro'i. ³ Iniu vase'a ḡoere nu zoi'dene, 'Zuhi'a Boro'a

urate'ohe,' rae no'i. 'Ougine ani zogone
tuḡuzi'uma.”

⁴ A'e peroveta vazegani'a Badi'a ḡoere
reirota'a'e hudaro, raena'a,

⁵ “Ierusalem azaḡa* mazao 'ahige zoi, 'Ḡiano'i!
Zae Kini'e zae vaḡe are'ohe.

Ani'e vaḡu'a ebu doniki rana ehoreha. Doniki
ubuga rana ehoradu are'ohe.”

⁶ Ebu tahi'aḡa 'aheu'a onamadu Iesu'a nagini
zirote'e haḡairo. ⁷ Ze doniki ubuḡeta odohe ane
vaḡe onamadu dabuaze doniki ubuga ḡarunio
zahariro, ebu Iesu ani rana tiri. ⁸ Vaze
ḡehaḡani'a zeḡe dabua ibio hirau tiro, u vase
nu'e ire ezaga vari'e madu ibi rana hiraro. ⁹ Iesu
zamao onamirote'e azaḡa zu ḡaruna hegotirote'e
azaḡani'a huario, raena'a,

“Davida mariḡa niguno'i!†

Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazegā
matu'ohatihi!'

Badi'a hitanao niguno'i!”

¹⁰ Ebu Iesu'a Ierusalem diuḡirotene, ne azaḡa
nidu'a harae'ena'a ḡadimutitiro, raena'a, “'Adi
iniu?” ¹¹ Ebu vase ḡuḡuvaḡani'a naenaezina'a,
“'Adi'e Iesu, peroveta vazegā. Galilea haba'a
Nazareta neḡa vazegā.”

* **21:5** Girikio, Zioni aboḡa **21:5** 21:5 Zec 9:9 † **21:9** Girikio,
Hosana **21:9** 21:9 Salamo 118:26

Kuru Neḡa Deheniro

(Mareko 11:15-19, Luka 19:45-48, Ioane 2:13-22)

¹² Ebu Iesu'a kuru neḡa haba'ano diuḡiro. Diuḡadu dibu'o veize ḡahunone hoite'ete'e zu serone'ete'e azaḡa uhize ḡururuziro. Moni senise zini'ete'e[†] azaḡa fata zu Tubugo niniḡa serone'ete'e azaḡa ehoḡo haba'a mae ḡihuniro.

¹³ Ebu ani zina'a, "Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a, 'Badi'a ne'e vaze'a kurau'ete'e neḡa re'uma.' Rehano za'a kuru neḡa'e ḡonore azaḡa haba'a teige haḡae'ohe!"

¹⁴ Ubuma kuru azaḡa ebu oda sau'a azaḡani'a ani vaḡe kuru neḡa aradu ani'a faiziro. ¹⁵ Ebu dibu'o vazeḡa ḡihi'agihi'aḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡani'a ani haḡai ḡigi'a haḡairote'e horoniḡo. Ebu tahi'a kome'akome'a kuru neḡa haba'ano huau'ena'a, "Davida mariḡa niḡuno'i," rae reirote'e iḡiro. 'Ougadu ze maḡune rudaro. ¹⁶ Ebu Iesu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa tahi'a kome'akome'ani'a nagiḡi ra'eta'a'e iḡi'ohe? Ze gararo'i!" Ani'a naenaezina'a, "E iḡi'ohe. Rehano za'e Buka Zaḡoḡa mene hune me'odirohe? A'e raena'a, 'Badi'a'a tahi'a kome'akome'a zu ḡuraḡaḡuraḡani'a ani niḡunoga ihoziro." ¹⁷ E'e enoḡano ani ze muhizadu Betani neḡa onamiro ebu ohere e'ea baziḡo.

Figi Ireḡa Roraro

(Mareko 11:12-14, 11:20-24)

¹⁸ Irarirotene oherebau uzeuze Iesu'a Ierusalemā bare onamirote'e zamaḡano ani

[†] **21:12** Kuru neḡa takesi veize **21:16** 21:16 Salamo 8:2

vininiro. ¹⁹ Ebu figi iregā ibi ġenaġano horonadu huga vaġe onamiro. Rehano ire huga o'o'a zu rouga da'o horoniro. Ani'a ire e'e niro, raena'a, "Ġa mene bare huda'uma!" Ebu ire e'e'a zogone roraro.

²⁰ Ane tahi'aġani'a e'e horonirotene, ze zaguzaganadu ġadiniro, raena'a, "Nougenouge figi ireġani'a ġarihe roraneha?" ²¹ Iesu'a naenaezina'a, "E hube hune zi'ohe, za Badi'a mazao fine zu mene 'ada'adine, e'a figi ire mazao haġa'ate'e zae'a zuni haġai'uma. Ebu maġa nina'a, 'Ġihitadu davara zamaġano buano'i,' rae reine, ani'e zae ġoere igi'uma. ²² Za'a fie'ena'a, nagini kuruo umine'ete'e ġauġa'e hidi'uma."

*Iesu Gigi'aġa Moneo Ġadiniro
(Mareko 11:27-33, Luka 20:1-8)*

²³ E'e ġarugano, Iesu'a kuru neġa diuġadu vaze ihozirotene, dibu'o vazegā ġihi'aġaġihi'aġa zu vaze boroboro'a ani vaġe onairo. Ebu ze Iesu ġadiniro, raena, "Ġa no'e gigi'aġa hina 'ahiguġa haġae'ohe? Iniu'a 'ahi gigi'aġa ġaniro?" ²⁴ Iesu'a naenaeziro, raena'a, "Eġe zuni ġadimu 'ahoga zinihi. Za'a naenaehine, e zuni no'e gigi'aġa hina 'ahi ġauġa haġae'ete'e ihozi'uma. ²⁵ Ioane'a bapatizo haġainuta'a'e Badi'a mazaono'o ga vaze mazaono'o?" Ze zeġe'a bare ġoaniro, raena'a, "Badi'a mazaono'o reine, 'Za nougadu Ioane ġoere mene mae ġihinido?' rae ifi'uma. ²⁶ Rehano vaze'ono'o reine, vaze ġuġuvaġani'a eme mazao maġuni'uma rihone'ohe, mazaġa zeġe nidu'a Ioane'e hube hune peroveta vazegā rae mae ġihine'ohe." ²⁷ E'ano'o ze naenaenina'a,

“Eme aḡu'a.” Ebu Iesu'a zina'a, “Eḡe zuni no'e gigi'a hina 'ahiguḡa haḡaete'e mene ihozi'uma.”

Ubuga 'Aheu Hari Idaidaḡa

²⁸ Ebu Iesu'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro mazao hari idaidaḡa 'ahoga ziro, raena'a, “Za hari idaidaḡa 'ahi abitadu huga zamaro'i. Vaze 'ahogani'a ubuga 'aheu teite radiunu. Ani ene ibi'a vaḡe onamadu niro, raena'a, 'Ubude, ḡa izidi vaini mebaḡano gaui onamo'i.” ²⁹ Ebu ubugani'a naenaenina'a, 'E mene onami'uma.' Rehano ani vesu'u zamaḡa ḡihunadu onamiro. ³⁰ Ebu mogani'a ubuga veḡa vaḡe onamadu ene ibi'a nirote'e ḡoe'a niro. Ene veḡani'a naenaenina'a, 'O'e, onami'uma.' Rehano ani mene onamiro. ³¹ Za'a zamare'etene, ubuga 'aheu bo'aḡano iniu'a moga ura haḡairo?” Ze'a naenaenina'a, “Ene ibi'a.”

Ebu Iesu'a hari huga'e ihoziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e Badi'a'a ibite ibitozini'uma. Zeḡe'a zae vitizi'uma. ³² Ioane Babatiso'e ibi duduga ihozoga radu zae vaḡe onairo, rehano za mene mae ḡihiniro. U takesi azaḡa zu moni veize ahirize serone'ete'e azaḡa'e ani ḡoere mae ḡihiniro. Za ze'a haḡairota'a'e horoniro rehano, zae sau'anono'o mene ḡihuradu ani mene mae ḡihiniro.”

Hihi Azaḡa Sau'a Hari Idaidaḡa
(Mareko 12:1-12, Luka 20:9-19)

³³ Iesu'a bare ziro, raena'a, “Hari idaidaḡa 'ahoga ego'i. Vaze 'ahogani'a vaini mebaḡa ḡoraro, ebu hadi ḡabiriḡa meraro. Ani'a vaini

vuğa gige'ete'e ġauğa haġairo zu ehamu'ete'e taruhağa hitanao hadi hina haġairo. Ebu hihi azağa nu 'evoreo teadu hirive'ete'e madaġano huga nu'e ani'a me'uma rae reiro. Ebu ani'e haba 'ahoga onamadu mada fağa ragaviro.

³⁴ Hirive'ete'e madağa hanitirotene, vaini mağa nu mougā radu ani tuġureğa azağa'e hihi azağa e'e vaġe tuġuze onamiro. ³⁵ Rehano ze'a tuġure azağa obone teadu tiba'e bouniro, 'ahoga'e maro ebu 'ahoga'e hadi hina mau bohiniro. ³⁶ Hena ani'a tuġureğa azağa ibi'a vitine ufeta ġehağa ze vaġe bare tuġuzi. Ebu ze'a tuġure azağa e'e mazao haġai tiba e'e bare haġairo.

³⁷ Ġonaġano, ani'a ubuga ze vaġe tuġuniro ebu raena'a, 'Ze'e eġe ubude u'u ġubani'uma gaogi.'

³⁸ Rehano hihi azaġani'a ubuga horonirotene, zeġe'a neneġaniro, raena'a, 'Ani'e vaini mebağa 'adi me'uma vazeğa. Aro matihi, ebu vaini mebağa 'adi emeġe'a me'uma!' ³⁹ E'ano'o ze'a ani obone teadu vaini mebaġanono'o ani uhine bunadu mau runiro.” ⁴⁰ Ebu Iesu'a dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'ağa zu vaze boroboro ġadize'ena'a, “'Ougadu vaini mebağa vazeğa'e hihi azağa e'e vaġe onaine, ze mazao nagini haġai'uma?”

⁴¹ Ze naenaenina'a, “Ani'a hihi azağa e'e mau ruzi'uma. Ebu vaini mebağa'e hihi azağa 'ahoga nu zini'uma, ebu hirive'ete'e madaġano zeġe'a ani huga nu ha'uma.”

⁴² Iesu'a ziro, raena'a, “Za'e Buka Zaġoġa mene me'odirohe? A'e raena'a,

'Vaze'a hadi hina ne ogorarotene, ze'a mene

uratadu mae modirote'e hadiḡa'e, gaūḡa
boro hadiḡa raha.

'Adi'e Zuhi'a Boro'a haḡairote'e haḡaiḡa.
Emeḡe'a ḡiane'etene, manoḡa tauḡi.'

⁴³ E'ano'o eḡe'a zi'ohe, Badi'a'a zae Isaraela
azaḡa mene ibitozini'uma ebu Badi'a'a ane ura
haḡae'ete'e haba'a 'ahoga azaḡa ibitozini'uma.

⁴⁴ Iniu'a hadi e'e rana higaune, ani vahegu
tahitahi'uma, zu hadi e'e'a iniu rana higaune,
ani'e se'eti'uma."

⁴⁵ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡihi'aḡa zu Farisea
azaḡani'a Iesu hari idaidaḡa igirotene, Iesu'a
zeḡe moneo reirota'a'e ederiro. ⁴⁶ E'ano'o ze'e
ani obone tihi reiro. Rehano vase ḡuḡuvaḡani'a
ze mazao maḡuni'uma radu rihoziro, mazaḡa ze
ani'e peroveta vazega rae mae ḡihiniro.

22

Mui Boro Hari idaidaḡa (Luka 14:15-24)

¹ Iesu'a hari idaidaḡa 'ahoga hina bare
ḡoreziro, raena'a, ² "Badi'a'a ibitozini'eta'a'e
kini 'ahoga heuḡa. Ani'a ubuga veize hahu
muḡa haḡairo. ³ Ebu huzirote'e azaḡa mui
augoga veize tuḡure azaḡa zeḡe vaḡe tuḡuzi-
ro. Rehano ze'e onaoga hezahiro.

⁴ Ebu ani'a tuḡure azaḡa nu 'ahoga bare
tuḡuzi-ro, raena'a, 'Eḡe'a huzate'e azaḡa 'ahige
zo'i. "Zae veize eḡe'a mui ruhibeha. Boro-
makau zu mani iḡaḡa maneha ebu ḡau nidu'a

'ai ruhibeha. Hahu muiḡa u'a aro'i!" ⁵ Rehano ze teḡa riraro. 'Ahoga'e mebaḡa onamiro, ebu 'ahoga'e moni vaḡi onamiro. ⁶ Nu'e tuḡure azaḡa oboze teadu rae sausauro ebu zimi ruziro. ⁷ Kini'a e'e igirotene, ani maḡune rudaro. Ebu uti azaḡa tuḡuzadu gorugoru azaḡa e'e zimi hauḡiro zu neze zuni hufi haoniro.

⁸ Ebu ane tuḡure azaḡa huzadu ziro, raena'a, 'E hahu muiḡa 'ai ruhibe idaneha, rehano e'a huzirote'e azaḡa'e onaoga mene idaḡa. ⁹ E'ano'o ibi boro onamadu horozite'e azaḡa nidu'a mui aroga veize huzo'i!" ¹⁰ Ebu ane tuḡure azaḡani'a ibi boro onamadu hidirote'e azaḡa nidu'a, manoga zu sau'a azaḡa nu'oziro. Ebu tutuze onamadu mui neḡa nu'oru iriva'oniro.

¹¹ Ebu kini'a i'udi azaḡa diuḡe ḡiazitotene, vase 'ahogani'a hahu mui dabuaḡa mene vidanoga horoniro. ¹² Ani ḡadiniro, raena'a, 'Eḡe vase, ḡa'e hahu dabuaḡa mene vidaneha. Nougenuge 'adi diuḡi areha?" Rehano ani ḡoere 'ahoga mene reiro. ¹³ Ebu kiniḡani'a ane gau azaḡa zina'a, "Evo'a zu odaḡa batuno'i, ebu enone uzaboḡano duine feuno'i! Ane e'ea nia'uma zu ḡononeḡa atiti'uma." ¹⁴ Ḡonagano Iesu'a ziro, raena'a, "Badi'a'a vase ḡehaḡa huze'ohe, rehano ani'a ibitozini'ete'e azaḡa veize ohotirota'a'e tahiḡa da'o."

*Takesi Moniḡa Roma Kiniḡa Hau'ete'e
(Mareko 12:13-17, Luka 20:20-26)*

¹⁵ Ebu Farisea azaḡani'a onamadu Iesu'a ḡoere ve'oḡa 'ahoga rouga veize nougenouge so'onihi radu tiburu neneḡaniro. ¹⁶ Ebu ze'a zeḡe

tahi'atahi'a zu kini Heroda mone azağa'e Iesu mazao tuğuziro. Ze ani vağe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazega, eme edega ga'e huga da'o goere'ohe zu Badi'a'a urate'ete'e ibiga hugano da'o ihoze'ohe. Ebu vase boro zu kome'a idaidazadu vase u'ano zamağo mene hagane'ohe. ¹⁷ E'ano'o eme efo'i. Ga'e nouge rae zamare'ohe? Roma kiniga takesi moniga haune, idaga ga mene?"

¹⁸ Rehano Iesu'e zege zama sau'a'e ederadu ziro, raena'a, "Za'e, zama guhi azağa! Nougadu e so'ohihi rae tuhuhe'ohe? ¹⁹ Takesi moniga nugo ihoho'i." Ze Roma moniga* tiba mae harotene, ²⁰ ani'a gadiziro, raena'a, "Iniu viga zu iniu niga'e e'e rana mirihoga?" ²¹ Ze raena'a, "A'e Roma kiniga viga zu niga." Ebu ani'a zina'a, "Tena Roma kiniga gau'e Roma kiniga hano'i, u Badi'a gau'e Badi'a hano'i." ²² Ze'a ani goere e'e igirotene ze zaguzagaro ebu muhinadu oname gouriro.

*Runeono'o Igune'ete'e Gadimuğa
(Mareko 12:18-27, Luka 20:27-40)*

²³ E'e madağano Sadukea azağa nu'a Iesu vağe onairo. Sadukea duğuru'e vase'a runeono'o mene bare iguni'uma rae reiro. Ebu ze Iesu gadiniro, raena'a, ²⁴ "Ihore vazega, Mose'a goro goe'a 'ahige mirihiro. 'Ohoze 'ahogani'a rudanadu ani inuga'e ubuga o'o'a reine, ohoze negoğani'a gozobağa teite hahuradu negoğa rudarote'e niga mouga veize ene furenoha'uma†.

* **22:19** Giriki, Denari † **22:24** Duet 25:5-6

²⁵ Hari 'ahi zamaro'i. Negoğa nidu'a fu'o 'aheu fare'a radiunu. Ibi'ani'a hahuriro ebu ubuga o'o'ano rudaro. E'ano'o negoğa 'aheugani'a ġozobağa teite hahuriro. ²⁶ Rehano ani zuni ubuga o'o'ano rudaro. Ebu negoğa uġiduğa zu onamo fu'o 'aheu fareğa mazao haġai idaġani'a fureraro. ²⁷ Ġonaġano ġozoba zuni rudaro. ²⁸ 'Ougadu runeono'o bare iġuni'uma madaġano roġae a'e iniu inuga re'uma? Mazağa ohoze nidu'a fu'o 'aheu fare ani teite hahuriro.”

²⁹ Iesu'a naenaeziro, raena'a, “Za'a zamare'eta'a'e ve'oğa, mazağa Buka Zaġoğa ga Badi'a gigi'a'e aġu'a. ³⁰ Runeono'o bare iġuni'uma madaġano, vaze'e mene hahuri'uma, rehano ze'e tuġure viga adureo heuğa re'uma. ³¹ Runeono'o bare iġune'ete'e moneo, Badi'a'a reirota'a'e za mene me'odirohehe? Ani'a 'ahige reiro, raena'a, ³² 'E'e Aberahamo Badi'a, Isako Badi'a zu Iakobo Badi'a.[†] Ze amahi rudaro, rehano ze vine'e ġabode'ete'e u'ano, Badi'a'e zeġe Badi'a rae reiro. Badi'a'e mene rune azağa Badi'a, rehano ġabone azağa Badi'a.” ³³ Vaze ġuġuvağa ani'a ihozirote'e ġoe'a igirotene, zaguzagaro.

Goro Ġoe'a Ġihi'ağa Hune

(Mareko 12:28-34, Luka 10:25-28)

³⁴ Ebu Farisea azaġani'a Iesu'a Sadukea azağa ġadimu naenaenadu hebeze hunirote'e hariğa igirotene, ze nu'oraro. ³⁵ Zeġe bo'aġano Mose goro ihoze'ete'e vazeğa 'ahogani'a Iesu tuhune nurihi radu ġadiniro, raena'a, ³⁶ “Thore vazeğa,

[†] **22:32** Exod 3:6

Mose goro ḡoe'a nidu'a zamaḡano no'e goro ḡoe'a'e ḡihi'aḡa hune?"

³⁷ Iesu'a naenaeni, raena'a, "Goro ḡoe'a ḡihi'aḡa hune'e 'ahi'e'e. 'Ḡae Badi'a Zuhi'a Boro, zamaḡo nidu'a hina, vineḡo nidu'a hina zu zamaroneḡo nidu'a hina zamaro'i." ³⁸ A'e goro ibi'a zu ḡihi'aḡa hune ra'ohe. ³⁹ Ebu goro ḡihi'aḡan hune 'ahoga'e 'ahiguḡa. 'Ḡae'a ḡae bare zamare'ete'e teige, ḡae nabugo zamaro'i." ⁴⁰ Mose goro ḡoe'a nidu'a ebu peroveta azaḡani'a ihozirote'e ḡoe'a nidu'a'e goro 'aheu e'e rana edau haḡairo."

Keriso'e Iniu Mariga?

(Mareko 12:35-37, Luka 20:41-44)

⁴¹ Farisea azaḡani'a nu'orarote'e zamaḡano, Iesu'a ḡadiziro, raena'a, ⁴² "Za'a Keriso'e nouge rae zamare'ohe? Ani'e iniu mariga?" Ze naenaenina'a, "Davida mariga." ⁴³ Iesu'a ḡadizena'a, "'Ougadu Davida'e nougadu Vine Zaḡoḡani'a ibitohanadu Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae hunehehe? Davida 'ahige reiro, raena'a,

⁴⁴ 'Badi'a'a eḡe Zuhi'a Keriso niro, raena'a, "Eḡe eda'e moneo ehoro'i, onamo eḡe'a agireḡo nidu'a madu odaḡo 'u'uḡano ti'uma."

⁴⁵ Davida'a Keriso mazao 'Zuhi'a Boro,' rae huniro. E'ano'o Keriso'e mene Davida mariga

ra'ohē.” ⁴⁶ Ebu vaze tibani'a zuni Iesu mene nae-naeni ġorenīro. E'e enoganono'o vaze 'ahogani'a Iesu inare ġadimu'ete'e mene bare haġairo.

23

Vaze Ibitozī'ete'e Azaġa Roziro

(Mareko 12:38-40, Luka 11:37-52, 20:45-47)

¹ Ebu Iesu'a vaze ġuġuvaġa zu ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² “Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa'e Mose goro ġoe'a vaze ihoze'ete'e iġu'ano ehore'ohē. ³ E'ano'o ze'a nagini rae'ete'e egozenadu haġao'i. Rehano zeġe haġai'e ago hegoto'i, mazaġa ze'e zae ihoze'ete'e idunaġano mene haġae'ohē. ⁴ Ze ihore'e riga hune, e'ano'o vaze'a hegotoga mene idaġa. Ze'e vaze da'o aduga boro zini'ohē, rehano ze 'evore hudu'a tiba hina zu mene hune danaze'ohē.

⁵ Ze'a, vaze'a horozoga veize, ġau nidu'a haġae'ohē. Badi'a ġoere fefaġa ufe'ete'e umaġa ufeta rafane haġaadu amusize rana tatuhe ute'ohē zu dabuaze faġafe'ohē. ⁶ Mui zamaġano ehorō haba'a manōġano zu nu'onu'o neġa zamaġano vaze boroboro'a ehore'ete'e haba'ano ehorihī ra'ohē. ⁷ Vazevaze'a ne hunio hidine, 'Ihore Vazeġa,'* rae gubaze zouga urate'ohē.

⁸ Rehano vaze 'ahogani'a zae mazao 'Ihore Vazeġa' rae huzo'idene gararozo'i, mazaġa eġe da'o zae ihore vazeġa zu zae nidu'a'e idaġa da'o nego zu eze tiba heuġa. ⁹ Ebu rahao 'ada vaze 'ahoga 'Mama,' rae ago huno'i, mazaġa adureo Badi'a da'o'e zae Moze. ¹⁰ Ebu vaze 'ahogani'a

* 23:7 Ġirikio, Rabi

zae mazao 'Ibitohau'ete'e Vazeḡa' rae huzo'idene garazo'i, mazaḡa eḡe, Keriso da'o ibitoze vazeḡa.

¹¹ Zae bo'aḡano vaze ḡihi'a reine, zae tuḡure azaḡa rae re'uma. ¹² Iniu'a bare niḡa mae itine, Badi'a'a niḡa mae ovoi'uma, u iniu'a bare niḡa mae ovoine, Badi'a'a niḡa mae ḡihini'uma.

¹³⁻¹⁴ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma, mazaḡa za'e Badi'a'a ibitozenoga urate'ete'e azaḡa ibize 'ue'ohe. Zae'a bare mene urate'ohe ebu urate'ete'e azaḡa zuni garare'ohe.†

¹⁵ Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Vaze tiba zamaḡa ḡihunadu zae ihore hegotoga veize za davara zu haba rana ragave oname'ohe. Ebu vaze tiba ma'etene, ani ihonadu zae teige haḡai sau'ano hegote'ohe. Ebu zae teige, ani'a ire roga tuḡutuḡu diuḡadu aduga'e zae vitize ḡae 'aheu hide ibitohau'ohe.

¹⁶ Za'e ubuma kuru azaḡa heuḡa, rehano ubuma kuru azaḡa ibitozini'ohe. Fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma. Za'a raena'a, 'Iniu'a kuru neḡa niḡano ḡoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ḣoitore a'e mene haḡaine zuni idaḡa. Rehano iniu'a kuru neḡa zamaḡano golo hina ḡoitore'e riḡa,

† **23:13-14** Fare mirihrote'e nu'e v. 14 e'e, raena'a, "Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa! Fase vetuḡaḡa, Badi'a aduga hidi'uma, mazaḡa za'e ḡozoba ḡau gonotanadu mene mazagaroze'ohe. Ebu vaze ḡehaḡa zamao faḡa kurau'ena'a, za'e dubu vazeḡa manoga rae ḡurire'ohe. E'e u'ano, aduga boro hidi'uma." (Mareko 12:40 zu Luka 20:47)

e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁷ Za'e ubuma kuruga kauriġa azaġa! Za golo'e kuru neġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano kuru neġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa golo'e kuru neġa zamaġano ti'ete'e u'ano golo e'e zaġoġa rae ra'ohe. ¹⁸ Ebu za'e raena'a, 'Iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e huga o'o'a. Ġoitore e'e mene haġaine zuni idaġa. Rehano iniu'a dibu'o fataġano ġahunoneġa hina ġoitorine riġa, e'ano'o ani'a ane ġoitore tihitihini'uma.' ¹⁹ Za'e hube hune ubuma kuru azaġa! Za ġahunone'e dibu'o fataġa vitine ufeta ġihi'a rae ra'ohe. Rehano dibu'o fataġa'e ufeta ġihi'a, mazaġa ġahunone'e dibu'o fataġa rana ti'ete'e u'ano ġahunoneġa e'e zaġoġa rae ra'ohe. ²⁰ E'ano'o iniu'a dibu'o fataġa niġano ġoitore'eta'a'e dibu'o fataġa ebu e'e ranao ġau nidu'a hina ġoitore'ohe ra'ohe. ²¹ Ebu iniu'a kuru neġano ġoitore'eta'a'e kuru neġa niġano ebu de'ea radiu'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe. ²² Zu iniu'a adure niġano ġoitore'eta'a'e, Badi'a ehorro haba'a hina zu e'e rana ehore'eta'a'e, Badi'aġa niġano ġoitore'ohe ra'ohe.

²³ Mose goro ġoe'a ihoze'ete'e azaġa zu Farisea azaġa, za'e zama guhi azaġa, fase vetuġaġa, aduga hidi'uma. Mazaġa za'e tirara mebaġano eġa ga murari teige kome'a fase veize gaubanana tiba Badi'a hau'ohe. Rehano Mose goro ġoe'ano ġau ufeta boro'e igi mode'ohe. A'e haġai duduġa haġae'ete'e, vase vetuġazi'ete'e zu mene ġurine'ena'a, zama nidu'a hina haġae'ete'e ra'ohe. Za ġau boro 'adi'e haġao'i, ebu kome'akome'a zuni haġao'i.

24 Za'e ubuma kuruḡa azaḡa heuḡa ebu ubuma kuruḡa azaḡa ibitozini'ohe! Za'e vu zamaḡano ofene horone'etene beu'e modadu gage'ohe, rehano kamelo'e une tauḡe'ohe.†

25 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e bioze zu siuvaze enoga da'o vuzu'e dehene'ete'e azaḡa, mazaḡa zamaze'e toraḡa zu ununu'a iri'ave'ohe. 26 Ubuma kuruḡa Farisea azaḡa! Bio zu siuva zamaḡa geno vuzu'e dehenoi, 'ougine enoga zu dehera'uma.

27 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e rune iduḡa uruḡa hina feninoga heuḡa. Rune iduḡa enoga ḡianine manoga tauḡi, rehano zamaḡa'e rune azaḡa isine zu torare nidu'a iri'ave'ohe. 28 E'e teige, vase'a zae ḡiaze'etene, duduḡa azaḡa rae zamare'ohe, rehano zamaze'e zama guhi zu haḡai sau'ani'a iri'ave'ohe.

29 Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu Farisea azaḡa, za'e zama guhi azaḡa, fase vetuḡaḡa, aduga hidi'uma! Za'e vouḡaze'a ibite zimirote'e peroveta azaḡa ebu haḡai duduḡa azaḡa, zeḡe rune iduḡa neḡa ogoru'ohe ebu rohorohone'ohe.

30 Ebu za raena'a, 'Eme vouḡafe madaḡano radifone, peroveta azaḡa goruzihi radu zeḡe teite mene tiburafo.'

31 Za'a 'ouge ra'eta'a'e, za'e zae bare peroveta azaḡa goruzirote'e azaḡa mariḡa rae ra'ohe. 32 Vouḡaze'a peroveta azaḡa

† 23:24 Ofene zu Kamelo'e Badi'a'a ago ano'i rae reirote'e ḡauḡa. Zeḡe'a manoga hidoga veize Badi'a goro ḡoe'a mene hegote'ohe.

goruzirote'e teige, zae zuni 'ouge haḡao'i! ³³ Za'e mohe! Zarama ubugaubuga! Ire rogao mae feuzine feranoga'e mene idaḡa.

³⁴ E'ano'o eḡe'a peroveta azaḡa, huhuzaḡa azaḡa zu Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zae vaḡe tuḡuzi'uma. Rehano nu'e za'a goruzi'uma zu nu'e sataurozi'uma, ebu nu'e zae nu'onu'o neḡano masizi'uma zu haba 'ahoganono'o haba 'ahoga ze hegotadu sausaui'uma. ³⁵ Vouḡaze'a duduga azaḡa nidu'a goruzirote. A'e ibite Adamu ubuga, duduga vazeḡa Abela mau runirote'e e'eano'o onao ḡonaḡano Berekia ubuga Zakaria maro. Zakaria'e dibu'o fataḡa zu Badi'a ne zaḡoḡa hune bo'aḡano mau runirote. 'Ougadu e'e naeḡa nidu'a'e za'a me'uma. ³⁶ E hube hune zi'ohe, e'e aduga nidu'a'e izidi egani'a me'uma.

Ierusalem Aduḡa Hidi'uma
(Luka 13:34-35)

³⁷ O, Ierusalem azaḡa, Ierusalem azaḡa! Zae'a peroveta azaḡa zimiro zu Badi'a'a tuḡuzirote'e azaḡa hadi hina zimi ruzirote. Kokoroku roḡaeḡani'a isaḡa zamaḡano ubuga gugube'ete'e teige, e mada ḡehaḡa zae nu'ozihi reiro, rehano za'e mene uratirote. ³⁸ E'ano'o ḡiano'i, neze fahau radi'uma! ³⁹ Ebu za'e eḡe mene bare horohi'uma onamo zae'a raena'a, 'Zuhi'a Boro niḡano onae'ete'e vazeḡa mae ḡihino'i!"

24

Kuru Neġa Fahe Hauġi'uma rae Reiro

(Mareko 13:1-2, Luka 21:5-6)

¹ Iesu'a kuru neġanono'o iġune buau on-amirotene, ane tahi'atahi'a ani vaġe onaadu kuru neġa iraġa nunu manomano ihoniro.

² Rehano ani'a ziro, raena'a, “Za ġau 'adi nidu'a horone'ehehe? E'e hube hune zi'ohe, hadi 'ahogani'a hadi 'ahoga ranao mene radi'uma madaġa onai'uma. Agire azaġani'a e'e nidu'a fahe ruruni'uma!”

Mada Ġonaġano Haġai Nu Badeġa

(Mareko 13:3-13, Luka 21:7-19)

³ Iesu'a Olive maġano ehorirotene, ane tahi'atahi'a zeġe da'o ani vaġe sifu onamadu ġadiniro, raena'a, “Ġa efo'i, kuru neġa mazao 'ahi ġauġa'e nani'a furera'uma? Mada ġonaġano zu ġa'a bare onai'uma madaġano, nagi haġai nu badeġani'a furera'uma?”

⁴ Ani'a naenaenziro, raena'a, “Vaze'a zae mene tutuze ve'ozoga veize ġiano'i. ⁵ Vaze ġehaġani'a eġe nio aradu, 'E'e Keriso' rae re'uma. Ebu

ze'a vazevaze tutuze ve'ozi'uma. ⁶ Za'e uti hariġa zu uti ġoe'a nunu ra'ete'e igi'uma, rehano ago rihano'i. 'Ahiguġa'e ibite furera'uma, rehano mada ġonaga'e zogone mene ari'uma.

⁷ Haba'a 'ahogani'a haba'a 'ahoga teite utiti'uma, zu gavamani 'ahogani'a gavamani 'ahoga teite utiti'uma. Haba nunu zamaġano zaga'a hia'uma zu haba'a hagarete'e'a furera'uma. ⁸ E'e nidu'a'e aduga ġadaheġa rae re'uma, rehano aduga nu ize furera'uma.

⁹ Ebu vase'a za oboze teadu sausaenzi'uma, zu zimi ruzi'uma. Ege u'ano haba azağa nidu'ani'a he'ehe'ezi'uma. ¹⁰ E'e madağano vase geħağani'a ege mazao fie'ete'e'a daugi'uma, revotiti'uma zu he'ehe'etiti'uma. ¹¹ Ğuriro peroveta azağa geħağa zuni iğunadu vase geħağa so'ozu'uma. ¹² Vaze sau'ani'a ufeta bororu'ete'e u'ano, vase geħağani'a zege nabudize mene zamari'uma. ¹³ Rehano iniu'a zamağa obone gigane onamo ĝonaga meine, ani'e ĝabone tuğutuğu hidi'uma. ¹⁴ Ebu Badi'a'a ibitozini'ete'e hari manoga'e raha 'adi nidu'a zamağano bororanadu haba'ahaba'a azağa nidu'a igi'uma. E'e enogano mada ĝonagani'a onai'uma.

Ierusalem Ruini'uma
(Mareko 13:14-23, Luka 21:20-24)

¹⁵ Ibite peroveta vazega, Daniela'a ĝau nidu'a ruine'ete'e vazega sau'a 'ahoga moneo goeriro. Vaze e'e'a haba zağoga sausaune'ete'e za'a horoni'uma madağani'a ari'uma. (Buka Zağoga me'ode'ete'e vazega, goere huga 'adi faine edero'i.) ¹⁶ E'e madağano Iudea haba'ano radiu'ete'e azağa'e mağa ferau ito'i. ¹⁷ Iniu'a ne enona radiu'ete'e vazega'e ĝauğa mouga veize neğa zamağa ago diuğoi. ¹⁸ Meba zamağano hihe'ete'e vazega zuni dabua mouga veize ago bare onamo'i.

¹⁹ E'e madağano ahi'eta rogaeğa zu nune hina ene gurağa ĝubuze'ete'e rogaeğa, ze'e fase vetuğağa, feranoga mene idağa u'ano,

aduga hidi'uma. ²⁰ Irugu madaḡano* ga Bana Madaḡano mene feranoga veize kurano'i, ²¹ mazaḡa e'e madaḡano vaze nidu'a aduga boro hidi'uma. Badi'a'a ḡadaheḡano ḡau nidu'a haḡairote'e'ono'o onao izidi, aduga 'ahiguḡa mene fureraro. Vehu'u zuni mene bare furera'uma. ²² Zuhi'a Boro'a e'e madaḡa mene futufine, vaze tiba zuni mene ḡabode radi'uma. Rehano ane'a mae ohotirote'e azaḡa u'ano, e'e madaḡa futufi'uma.

²³ Ebu vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e 'ahi e'e!' ga 'Omo 'e'e!' rae zo'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁴ Mazaḡa ḡuriro kerisoḡa zu ḡuriro peroveta azaḡani'a fureranadu haḡai nu badeḡa boro bagaḡa zu zaguzaga'uma haḡaiḡa haḡae'ena'a, vaze so'ozi'uma. Ze'a, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa zuni tutuze so'ozoga idaḡa reine, 'ougi'uma. ²⁵ Zamare rado'i! E'e madaḡani'a izema furarogano, eḡe'a zae ibite ihozeha. ²⁶ E'ano'o vaze 'ahogani'a zina'a, 'Ġiano'i, Keriso'e haba boha'ano,' ro'idene, ḡianihi radu ago onamo'i, ga 'Ġiano'i, ani'e ne zamaḡano,' ro'idene, e'e ḡoe'a ago mae ḡihino'i. ²⁷ E, Vaze Ubugani'a bare onaine, vaze nidu'a hune'a horohi'uma. A'e, viri'a vazahadu mada'a ite'ete'e mone'ono'o ovoe'ete'e moneo aganadu vaze nidu'a horone'ete'e heuḡa. ²⁸ Nagini'a rudanate'e haba'ano gaoza'a nu'ora'uma.

*Vaze Ubugani'a Ovai'uma
(Mareko 13:24-27, Luka 21:25-28)*

* **24:20** Girikio, Nahune madaḡa, Isaraela haba'ano nahune madaḡa'e nahune boro zu irugu boro radu vaze'a ragavoga'e riḡa

29 Ebu aduga madaḡani'a hauḡine, zogone 'aha'a furera'uma:

'Mada'a uzabora'uma ebu bato'e mene agara'uma.

Buzuva'e adureono'o rururu bua'uma, ebu inaraḡa adureo haghagani'uma.'

30 Ebu haḡai nu badeḡani'a adureo fureranadu eḡe, Vaze Ubugani'a ovae'ete'e ihozi'uma. E'e horozine, raha 'ahao haba'ahaba'a azaḡa nidu'a niau ḡouri'uma. Ebu eḡe, Vaze Ubugani'a adureo ḡoze zamaḡano gigi'a zu agaḡa manoga madu ovai'uma ebu vazevaze'a e'e horoni'uma. 31 Ebu hena, sura'i boro ḡihau hudadu eḡe'a eḡe tuḡure viga tuḡuzi'uma. Ebu zeḡe'a haba nidu'a, haba ḡonaganono'o haba ḡonagano, Badi'a'a ohotirote'e azaḡa nu'ozi'uma.

Figi Ireḡa Hari Idaidaḡa
(Mareko 13:28-31, Luka 21:29-33)

32 Figi ireḡa mazao nagini'a fureru'ete'e ḡianadu edero'i. Ezagani'a butiru itadu rouḡani'a udufa'oga horonetene irugu madaḡa haniteha rae edere'ohe. 33 E'e teige, e'a rate'e 'ahiguḡani'a fureranoga horono'idene, eḡe, Vaze Ubugani'a bare ovaite'e haniteha rae edero'i. 34 E hube hune zi'ohe, izidi ega'e mene hauḡi'uma onamo 'ahiguḡa nidu'ani'a furera'uma. 35 Adure zu raha'e hauḡi'uma, rehano eḡe ḡoere'e mene hauḡi'uma.

*Ruhibe Rado'i**(Mareko 13:32-37, Luka 12:39-44, 1:26-30)*

³⁶ Rehano nani'a 'ahiguḡani'a furera'uma'e emeḡe nidu'a aḡu'a. Adureo tuḡure viga ebu eḡe, Badi'a Ubuga zuni† aḡu'a. U eḡe Mama da'o edeḡa. ³⁷ Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onai'uma madaḡano'e Noa madaḡa teigi'uma.

³⁸ Zobo boro'a izema zubuzoga madaḡano vaze-vaze'a radiunute'e radoneḡano ogaunu, gaginu zu hahurinu onamo Noa'a ḡasi boro diuḡiro. ³⁹ Rehano ze'a nagini'a furera'uma mene ederiro, onamo zobo boro'a zubuzadu hunuhune ḡouriro. Eḡe, Vaze Ubugani'a bare onaine, e'e madaḡa teigi'uma. ⁴⁰ E'e madaḡano vaze 'aheu'e mebao gaue radiu'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma. ⁴¹ Roḡae 'aheu'e uvahu mirune radi'u'ete'e zamaḡano, 'ahoga'e zamaha'uma, u 'ahoga'e mode iḡuni'uma

⁴² E'ano'o fairu ḡiano'i, mazaḡa za aḡu'a no'e madaḡano zae Zuhi'a Boro'a onai'uma. ⁴³ Za'e 'adi zamaro'i. Ne vazeḡani'a ḡonore vazeḡa'e no'e madaḡano ani ne onai'uma rae ederine, ani'e neḡa faine taufi'uma ebu ḡonore vazeḡa'e diuḡoga mene idara'uma. ⁴⁴ E'ano'o zae zuni ruhibe rado'i, mazaḡa eḡe, Vaze Ubuga'e za'a mene edere'ete'e madaḡano bare onai'uma.

⁴⁵ Tuḡure vazeḡa 'ahoga'e huhuzaḡa zu zama tibano gauine, zuhi'aḡa'e ani teite matu'i'uma. Ebu vaze a'e tuḡure azaḡa ḡihi'aḡa mae ohonadu 'ahige re'uma, raena'a, 'Tuḡure azaḡa

† 24:36 Fare mirihoga nu'e, "Badi'a Ubuga zuni" mene ra'ohe.

nidu'a taufo'i. Ogomuze zuni mada idunane zeno'i.' 'Ougadu ani'e haba 'ahoga onami'uma. ⁴⁶ Tuğure vazēga'e 'ouge gauine, zuhi'ağani'a bare feuradu horoni'uma ebu ani matuadu manohuga ha'uma. ⁴⁷ E hube hune zi'ohe, ani'e zuhi'ağani'a ane tohe nidu'a taufe'ete'e vazēgano ohoni'uma. ⁴⁸ Rehano tuğure vazēga'e sau'a reine, ane'a bare raena'a, 'Ege zuhi'a'e vehu'u fağanobu'u onai'uma,' rae zamari'uma. ⁴⁹ Ebu tuğurega azağa nidu'a bouzi'uma zu gagone azağa teite ufeta ogau gage sauta'uma. ⁵⁰ Ebu zuhi'ağa'e, ane'a mene edere'ete'e zu mene zamare'ete'e madağano bare onaadu, ⁵¹ ahiriğa udi tahitahi'uma ebu zama guhi azağani'a radiu'ete'e haba'ano ohoni'uma. E'ea, ani nia'uma zu gonone atiti'uma."

25

Nogoba Ġaubanana Hari Idaidaga

¹ Iesu'a bare ziro, raena'a, "E'e madağano Badi'a'a ibitozini'eta'a'e nogoba ġaubanana teigi'uma. Ze ihureze meiro ebu hahu ohoze iziga hidihi radu mui haba'a onamiro. ² Zege bo'ağano fu'o'e hahizağa ebu fu'o'e huhuzağa. ³ Hahizağa azağa'e ihureze odohiro, rehano ihure vuğa'e mene meiro. ⁴ U huhuzağa azağa'e ihurezeta ihure vuğa biozeo abe odohiro. ⁵ Ebu hahu ohoze izigani'a mene ġarihe arirotene, ze ubumaze anozadu bazubazu uhiro.

⁶ Ohere nemanema ze ago 'ahoğa igiro, raena'a, 'Hahu ohoze izigani'a feureha! Buanadu mae zouno'i!" ⁷ 'Ougirotene nogoba nidu'a

evatadu ihureze ruhibiro. ⁸ Ebu hahizağa azağani'a huhuzağa azağa umiziro, raena'a, 'Za ihure vuğa nuğō eme rifo'i, mazağa eme ihure'e vidau'ohe.' ⁹ Ze naenaezina'a, 'Mene, 'ahi'e za zu emeğē nidu'a veize mene idağa. Ihure vuğa serone'ete'e vazēğa vāge onamadu zae veize hoito'i.'

¹⁰ Rehano ze ihureze vuğa hoitoğa u'a on-amirote'e enogano, hahu ohoze izgani'a feuriro. Ebu ihureze zu ihureze vuğa ruhibirote'e azağani'a ani teite mui haba'a diuğiro ebu ibihetağa'e hararo. ¹¹ Vesu'u hahizağa nogobağani'a feuradu raena'a, 'Zuhi'a Boro! Zuhi'a Boro! Ibiheta vavaofo'i!' ¹² Rehano ani zina'a, 'E hube hune zi'ohe, e za ağu'a.'

¹³ E'ano'o tohutohe rado'i, mazağa eğē'a bare onai'uma madağa'e za'e ağu'a.

*Tuğure Azağa Uğidu Hari Idaidağa
(Luka 19:11-27)*

¹⁴ Badi'a'a ibitozini'eta'a'e haba fağa ragave'ete'e vazēğa 'ahoga hariğa heuğa. Ani'a iğunirotene, tuğureğa azağa huzadu ani ġau taufoğa veize ġauğa ziniro. ¹⁵ Zeğē tibatiba inaraze idunağano, 'ahoga'e moni silivağa fuse* fu'o, 'ahoga'e fuse 'aheu ebu 'ahoga'e fuse tiba ziniro. Ebu ani'a haba fağa ragaviro.

¹⁶ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazēğa'e zogone onamadu e'e moniğa hina gauadu moni silivağa fuseğa fu'o ragate hidiro. ¹⁷ Moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazēğa zuni 'ouge hağaadu moni silivağa fuseğa 'aheu ragate

* **25:15** Girikio, talanta. Talanta tiba'e silivağa 34kg heuğa.

hidiro. ¹⁸ Rehano moni silivağa fuseğa tiba meirote'e vazega'e onamadu rahao idu hu'iro ebu zuhi'ağa moni e'ea ġure tiro.

¹⁹ Mada fağa ġarugano tuġure azağa zuhi'a'a bariro. Ebu ze ani moni hina nougenouge gauirote'e ederifine huziro. ²⁰ Moni silivağa fuseğa fu'o meirote'e vazegani'a moni fuseğa fu'o bare ragate hidirota'a'e odohe aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa fu'o iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse fu'o raġate hideha.' ²¹ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a ġau tahiġa veize zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a ġau ġehaġa taufe'ete'e vazegano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²² Ebu moni silivağa fuseğa 'aheu meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'a moni silivağa fuseğa 'aheu iniro. Ebu eġe'a moni e'e hina gauadu bare fuse 'aheu raġate hideha.' ²³ Zuhi'aġani'a nina'a, 'Manoġa tauġi, ġa'e tuġure vazega manoġa ebu zamaġo nidu'a hina faine gaueha. Ġa'a moni tahiġa hina zamaġo nidu'a faine gauate'e u'ano, eġe'a moni boro taufe'ete'e vazagano oho'i'uma. Aro'i, eġe teite matu'ihil'

²⁴ Ebu moni siliva fuseğa tiba meirote'e vazegani'a aradu niro, raena'a, 'Zuhi'a, ġa'e vase riġa. E ederiro vase'a ġorarote'e ġauġa ġa'a hirive'ohe ebu vase'a taufirote'e ġauġa ġa'a ma'ohe. ²⁵ E'ano'o ġa moni'a dauġi'uma rae rihonadu rahao ġure tiro. Ġae moni 'ahi

bare mo'i.' ²⁶ Zuhi'aḡani'a naenaeniro, raena'a, 'Ġa'e tuḡure vazegā sau'a ebu tubuḡa! Vaze'a ḡorarote'e ḡauḡa zu vaze'a taufirote'e ḡauḡa eḡe'a ma'ohe rae zamarirohe? ²⁷ 'Ougiritene ḡa nougadu moni ti'ete'e neḡano eḡe moni mene tiro? 'Ougifone e bare aradu moni e'e ragate meifo.'

²⁸ Hena zuhi'aḡani'a niro, raena'a, 'Moni sili-vaḡa fuseḡa tiba ani mazaono'o bare madu ḡau banana meirote'e vazegā hano'i. ²⁹ Iniu'a nagini hidirote'e faine odohe gauine, ani borofe hidi'uma. Rehano iniu'a nagini hidirote'e mene faine odohe gauine, ani mazao nagini kome'a zuni meini'uma. ³⁰ Ebu tuḡure vazegā sau'a 'ahi enona uzabo zamaḡano mae feuno'i. De'ea ani nia'uma ebu ḡonoḡa atiti'uma."

Mamoe zu Gouti

³¹ Ebu Iesu'a raena'a, "Eḡe, Vaze Ubugani'a agaḡa inaraḡaḡeta tuḡure viga nidu'a teite onai'uma madaḡano, e'a kini ehoru haba'ano ehoradu vaze ibitozini'uma. ³² Haba azaḡa nidu'a eḡe zamao nu'ozadu vaze rovozi'uma. A'e mamoe taufe'ete'e vazegani'a mamoe gouti'ono'o rovoze'ete'e teigi'uma. ³³ Ebu iniu vaze mamoe heuḡa'e eḡe eda'e moneo zu iniu vaze gouti heuḡa'e eḡe kauri moneo ohozi'uma.

³⁴ Ebu eḡe, kinize'a eda'e mone azaḡa zi'uma raena'a, 'Zae, eḡe Mama'a manohuga zini'ete'e azaḡa, aro'i, ebu eḡe'a ibitohau'ete'e zamaḡano rado'i. A'e Badi'a'a raha 'ahi haḡairote'e madaḡanono'o ruhiniro. ³⁵ Mazaḡa e vinihinutene, za'a ogomu inido, e irinehe

mo'ohinutene, vu inido ebu e i'udo vazēga reinutene, zae neo huhe zoughido. ³⁶ Dabuahe o'o'a reinutene, dabua inido, ugihinutene ēge taufido ebu ġu'a neġano radiunutene, ġiahiro.'

³⁷ Ebu duduġa azaġani'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, eme nani'a ġa'e vini'oga horoadu ogomu ġanido? Nani'a eme ġa'e irigo mo'o'oga horonadu vu ġanido? ³⁸ Nani'a eme ġa'e i'udo vazēga reirote'e horonadu neo huġade zou'ido? Nani'a eme dabuaġo 'o'o'a reirote'e horonadu dabua ġanido? ³⁹ Nani'a eme ġa ugi'irote'e ga ġu'a neġano radirote'e horonadu ġa ġia'i amido?' ⁴⁰ Ebu ēge, kinize'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, ēge negohe ga ezehe 'ahi bo'aġano ġonaġa vazēga 'ahoga veize 'ouge haġaidota'a'e, ēge veize haġaido ra'ohe.'

⁴¹ Ebu ēge, kinize'a vaetadu kauri mone azaġa zi'uma, raena'a, 'Zae, Badi'a'a maġunozini'ete'e azaġa, ēge mazaono'o vaġino'i, ebu Satani zu ane tuġure viga veize ruhinirote'e radiu tuġutuġu ire rogaġa zamaġa diuġo'i. ⁴² Mazaġa e vinihinutene, za'a ogomu men inido, e irinehe mo'ohinutene, vu mene inido. ⁴³ E i'udo vazēga reinutene, neo mene huhe zoughido, dabuhe o'o'a reinutene, dabua mene inido, ebu ugihinutene zu ġu'a neġano radiunutene, mene taufido.'

⁴⁴ 'Ougaġu ze'a naenaeni'uma, raena'a, 'Zuhi'a Boro, nani'a eme ġa'e vini'irote'e ga irigo mo'o'irote'e ga i'udo vazēga reirote'e ga dabuaġo 'o'o'a reirote'e ga ugi'irote'e ga ġu'ano radirote'e horo'adu mene dana'ido?' ⁴⁵ Ege'a naenaenzi'uma, raena'a, 'E hube hune zi'ohe, 'ahi

azağa bo'ağano ġonağa vazega 'ahoga veize mene hağairota'a'e, ege veize mene hağairote'e ra'ohe.' ⁴⁶ Ebu kauri mone azağa'e vaġine ġouradu aduga tuġutuġu hidi'uma, u duduğa azağa'e ġabone tuġutuġu hidi'uma."

26

Iesu Ma'uma Ibiğa Vaġiro

(Mareko 14:1-2, Luka 22:1-2, Ioane 11:45-53)

¹ Iesu'a ġoere e'e nidu'a rae hauġirotene, ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, ² "Zae edeġa, mada 'aheu enogano Iġine Mode'ete'e Muiğa'e me'uma ebu ege, Vaze Ubuga'e sataurohihi radu vase'a obohe ti'uma."

³ E'e madaġano dibu'o azağa ġihi'aġaġihi'ağa zu vase boroboro'a dibu'o azağa ġihi'ağa, niğa Kaiafa, ane neo nu'oraro. ⁴ Ebu Iesu sifu obone teadu manoga veize ibiğa ġo'ane vaġiro. ⁵ Rehano ze raena'a, "Iġine Mode'ete'e Muiğa madaġano'e mene idağa. 'Ougine vase ġuġuvaġani'a utitofi'uma."

Roġae 'Ahogani'a dehoru Iesu rana Beu'iro

(Mareko 14:3-9, Ioane 12:1-8)

⁶ Iesu'e Betania neġano, ibite lefera'a meirote'e vazega, Simona neo radiro. ⁷ Ani ogomu fatağa zamao tave ehore'ena'a, ogaue'ete'e zamaġano, roġae 'ahogani'a dehoru hohoga manoga naeğa boro'e bioğa kome'a manohuga iriva'onadu mae onairo. Ebu Iesu vadinio beu'iro. ⁸ Iesu tahi'atahi'a'a 'e'e horonirotene, ze maġuniro, raena'a, "Nougadu

dehoro 'ahi'e hauḡe tauḡe'ohe? ⁹ A'e moni boro hina seronadu zahara azaḡa zinifo!"

¹⁰ Iesu'a tahi'aḡa nagini reirote'e ederadu ziro, raena'a, "Za nougadu roḡae 'adi aduga hau'ohe? Ani'e eḡe veize manoḡa hune haḡaeha. ¹¹ Zahara azaḡa'e mada nidu'a zae bo'aḡano radi'uma, u e'e mada nidu'a zae teite mene radi'uma. ¹² Ani'a dehoro hohoḡa manoḡa eḡe ahiri rana beu'ata'a'e, eḡe rune veize ruhineha. ¹³ E hube hune zi'ohe. Raha nidu'a zamaḡano no'e haba'ano Badi'a hari manoḡa haramine, ani'a haḡata'a'e me'odadu ani zamari'uma."

Iuda'a Iesu Revoha'uma Reiro

(Mareko 14:10-11, Luka 22:3-6)

¹⁴ E'e enogano Iesu tahi'aḡa ¹² zamaḡano tahi'a 'ahoga, niḡa Iuda Isakariota'e dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa vaḡe onamiro, ¹⁵ ebu ḡadiziro, raena'a, "Iesu zae 'evoreo ri'inine, moni nugu ini'uma?" 'Ougirotene ze moni silivaḡa ³⁰ me'odadu haro. ¹⁶ E'e madaḡanonono'o ani Iesu zeḡe evorao ri'inoga veize ibiḡa vaḡiro.

Iḡine Mode'ete'e Muḡa

(Mareko 14:12-26, Luka 22:7-23, Ioane 13:21-30, 1Co 11:23-25)

¹⁷ Isiti O'o'a Berediḡa Muḡa* madaḡa ibi'a'e Iḡine Mode'ete'e Muḡa rae reiro. Iesu tahi'atahi'a ane vaḡe onaadu ḡadiniro, raena'a, "Ḡa ura'e eme Iḡine Mode'ete'e Muḡa ogo-muḡa'e nouma ruhibe ti'uma?" ¹⁸ Ani'a nae-naeziro, raena'a, "Ierusalem diuḡe onamadu

* **26:17** Isiti O'o'a Berediḡa Muḡa'e mada fu'o 'aheu fare zamaḡano haḡae'ohe.

vaze 'ahoga vaḡo'i ebu no'i, 'Ihore vazeḡani'a 'ahige ra'ohe: Eḡe mada 'ai haniteha. E tahi'aheta ḡa neo Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ogo-muḡa au tibura'uma.” ¹⁹ Ebu Iesu tahi'atahi'a'e Iesu'a zirote'e haḡaiḡa haḡaadu Iḡine Mode'ete'e Muiḡa ruhibiro.

²⁰ Ḡorava uḡano reirotene, Iesu ani tahi'aḡa 12 teite ogau tiburaro. ²¹ Ebu ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a ziro, raena'a, “E hube hune zi'ohe, zae bo'aḡano vaze 'ahogani'a eḡe revoni'uma.” ²² Ebu ze zamaze adudanadu ḡaruga ḡarugano Iesu ḡadiniro, raena'a, “Zuhi'a Boro, eḡehehe?” ²³ Ane'a naenaezina'a, “Izidi eḡe teite idaḡa siuvao tare au'ete'e vazeḡani'a revoni'uma. ²⁴ Ibite Buka Zaḡoḡano mirihirote'e ḡoe'a idunaḡano, eḡe, Vaze Ubugani'a hube ruda'uma. Rehano revoni'uma vazeḡani'e, fase vetu'aḡa, aduga hidi'uma. Ani'e mene furerafone manoḡa reifo.” ²⁵ Ebu ani revoha'uma vazeḡa, Iuda'a nina'a, “Ihore vazeḡa, eḡehehe?” Iesu'a naenaenina'a, “O'e, vazeḡa'e ḡae.”

²⁶ Ze ogau'ete'e zamaḡano, Iesu'a beredi madu kuraro, ebu vaheḡadu ane tahi'atahi'a ziniro. Ebu raena'a, “Adi'e eḡe ahiri. Madu ano'i.” ²⁷ Ebu ani'a vaini vuḡa bioḡa madu kuraro, ebu zini'ena'a ziro, raena'a, “Zae nidu'a, 'ahi gago'i. ²⁸ Mazaḡa bio 'adi zamaḡano'e eḡe ru. Eḡe'a vaze ḡehaḡa sau'aze rae modoga veize rudanadu ruhe'a be'uti'uma. A'e, Badi'a'a vaze teite ḡoitorirote'e ḡoe'a'e eḡe ru hina bare idane'ohe. ²⁹ E zi'ohe, vaini vuḡa 'ahi mene bare gagi'uma, izidi'ono'o onamo eḡe Mama'a

ibitohau'ete'e madaḡano zae teite vaini vuḡa iziga gagi'uma.” ³⁰ Ebu ze bada 'ahoga mae hauḡadu Olive maḡa onamiro.

Petero'a Iesu O'oni'uma Reiro
(Mareko 14:27-31, Luka 22:31-34, Ioane 13:36-38)

³¹ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a ziro, raena'a, “Izidi ohere zae nidu'a eḡe u'ano muhihe fera'uma. Mazaḡa Buka Zaḡoḡa zamaḡano 'ahige mirihiro, raena'a,

'Badi'a'a mamoe taufe'ete'e vazēḡa mau runi'uma. Ebu mamoe'e ferau ḡouri'uma.'

³² Rehano e'a runeono'o bare iḡunine, Galilea haba'a ibite onamadu e'ea zae hidi'uma.”

³³ Petero'a Iesu niro, raena'a, “Zeḡe nidu'a ferau muhi'i'uma rehano, e'e mene ferau muhi'i'uma!” ³⁴ Iesu'a naenaenina'a, “E hube hune ḡa'ohe, izidi ohere izema kokoroku'a uganogano, ḡa'e ḡae uḡidu eḡe o'ohi'uma.”

³⁵ Rehano Petero'a ḡoere ḡiharo, raena'a, “E mene o'o'i'uma. Ḡae teite rudaune zuni idaḡa!” Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a zu 'ouge reiro.

Getesemane Haba'ano Kuraro
(Mareko 14:32-42, Luka 22:39-46)

³⁶ Ebu Iesu ane tahi'atahi'a teite Getesemane haba'a onamiro. Onamirotene, Iesu'a ziro, raena'a, “Adao ehore rado'i, u e'e kuranoga veize omo onami'uma.” ³⁷ Ebu ani'e Petero zu Zebedeo ubuḡa 'aheu, Iakobo zu Ioane, tutuze onamiro. Ani zamaḡa ariro zu adudaro. ³⁸ Hena

ani zina'a, "E'e zamahe are rudau'ohe. 'Adao radadu eġe teite evate rado'i."

³⁹ Ebu ani tahiġa faġa onamadu rahao ġuġure'ena'a kuraro, raena'a, "Eġe Mama, idaġa ro'idene eġe mazaono'o bio 'adi mae vaġino'i. Rehano mene eġe ura, ġae ura da'o haġao'i."

⁴⁰ Ebu Iesu ane tahi'a uġidu vaġe bare onairotene, ze bazuna haniziro. Ani Petero niro, raena'a, "Za mada tahiġa zuni eġe teite mene evate radiuhehe? ⁴¹ Za'a haġai ve'oġa 'ahoga mene haġaifine, evate radiu'ena'a, kurano'i. Zamaze'e hube hune kuranoga urate'ohe, rehano ahirize'e inaraġa o'o'a."

⁴² Ebu Iesu'a bare onamadu ġae 'aheuġa kuraro, raena'a, "Eġe Mama, e bio 'ahi hube hune gagi'uma reine, ġae ura haġao'i." ⁴³ Ani bare onairotene, ze bazuna haniziro, mazaġa ubumaze'a anoziro.

⁴⁴ Ani ze muhizadu bare onamiro. Ebu ġae uġiduġa kurau'ena'a, ibite kurarote'e ġoe'a bare reiro. ⁴⁵ Ebu Iesu'a ane tahi'atahi'a vaġe bare onaadu ziro, raena'a, "Za ize baze'ehehe zu ahirize ohone'ehehe? Madaġa 'ai maha. Eġe, Vaze Ubuga'e, haġai sau'a azaġa 'evorao ri'ih'i'uma.

⁴⁶ Iġunadu onamihi. Ġiano'i! E revoni'ete'e vazegā 'ai feureha."

Iesu Obone Tiro

(Mareko 14:43-50, Luka 22:47-53, Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Iesu ani ize ġoere'ete'e zamaġano, ane tahi'a 12 bo'aġano 'ahoga, Iuda'a vase ġuġuvaġa teite feuriro. Vaze ġuġuvaġa e'e dibu'o azaġa ġihi'aġaġihi'aġa zu vase boroboro'a tuġuzadu

benisi zu somori boro mae ariro. ⁴⁸ Ebu Iesu revohaue'ete'e vazegani'a, ane'a haġai'uma gauġa ibite ihoziro, raena'a, "Eġe'a hidadu fura'ini'uma vazegani'e Iesu. Ani obone to'i."

⁴⁹ Ebu ani'a zogone Iesu vaġe onamadu niro, raena'a, "Ihore vazegā! Manoġahehe?" Ebu fura'iniro. ⁵⁰ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "Vazehe, ġa'a ahao nagini haġai'uma ġauġa haġao'i."

Ebu Iuda teite onairote'e azaġani'a onamadu Iesu obone tiro. ⁵¹ Rehano Iesu ġati vazegā 'ahogani'a benisiġa ahase bunadu dibu'o azaġa ġihi'aġa tuġure vazegā udiro, ebu teġaġa vari'e butiro. ⁵² 'Ougadu Iesu'a niro, raena'a, "Benisiġo bare iġu'ano to'i! Benisi hina vase matihi raete'e azaġa'e zeġe zuni benisi u'ano ruda'uma. ⁵³ Eġe'a Mamahe uminine, ane'a tuġure viga ġehaġa bagaġa ġarihe tuġuzadu emeġe biri'uma. A'e ġa aġu'ahehe? ⁵⁴ Rehano Buka Zaġoġano eġe mazao 'ahiguġani'a furer'a'uma reirote'e ġoe'a'e izidi hudanoga veize, eġe'a mene 'ouge umini'uma."

⁵⁵ Ebu Iesu'a vase ġuġuvaġa ziro, raena'a, "Za'e ġonore vazegā obone ti'ete'e teiġe, benisi ebu somori boro madu eġe obohe touga veize arahehe? Mada nidu'a e'e kuru neġa haba'ano ihore radiunu. E'e madaġano za'e mene obohe tiro. ⁵⁶ Rehano peroveta azaġani'a mirihirote'e ġoe'ani'a hudafine, 'ahiguġani'a fureraneha." Ebu ane tahi'atahi'a nidu'a'e muhine feraro.

*Kotao Edaro
(Mareko 14:53-65, Luka 22:54-55, 22:63-71,
Ioane 18:13-14, 18:19-24)*

⁵⁷ Ebu Iesu obonetirote'e azaḡani'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa, niḡa Kaiafasi ne tutune on-amiro. Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vaze boroboro'e irina de'ea nu'oraro. ⁵⁸ E'e madaḡano, Petero'e faḡanono'o Iesu hegotadu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano feuriro. Ne diuḡadu kuru neḡa taufe'ete'e azaḡa teite ehore'ena'a, nagini'a furera'uma veize ḡiane radiro.

⁵⁹ Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu nuo'nu'o boro auḡe'ete'e azaḡa'e Iesu manoga veize ḡuriro ḡoe'aḡoe'a vaze mazao vaḡiro. ⁶⁰ Vaze ḡehaḡani'a ḡuriro ḡoe'a ani mazao reiro, rehano ḡau ve'oḡa 'ahoga mene horoniro. Ḡonagano vaze 'aheu'a iḡune edaro. ⁶¹ Ebu raena'a "Vaze 'ada'a 'ahige reiro. 'E'a Badi'a kuru neḡa ruinadu mada uḡidu zamaḡano bare ogo-raune idaḡa." ⁶² 'Ouge reirotene dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a iḡune edanadu Iesu niro, raena'a, "Ḡa ze ḡoere mene naenaeni'umahe? Ze'a ḡa'e ve'oḡa rae ḡoere'ohe. Ḡa ze mazao ḡoere nu re'umahe?" ⁶³ Rehano Iesu'e sifu radiro. Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a niro, raena'a, "Ra-diu'ete'e Badi'a'aḡa niḡano ḡadimu'ohe. Badi'a zamao huga ro'i. Ḡa'e Keriso, Badi'a Ubuga ga mene? Efo'i." ⁶⁴ Iesu'a naenaeniro, raena'a, "O'e, ḡa'a e'e Keriso rae eheha. Rehano e zi'ohe, zama moneo eḡe, Vaze Ubuga'e Gigi'a Boro Badi'aḡa eda'e moneo ehoradu ibitozenoga zu adure ḡozeḡa zamaḡano ovaoga horoni'uma."

⁶⁵ 'Ouge reirotene, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡani'a dabuaḡa zegadu ziro, raena'a, "Vaze 'adi'e Badi'a rae sausaune'ohe! Eme ani'e ve'oḡa rae ra'ete'e

vazeḡa mene bare vaḡi'uma. Izidi ani'a Badi'a rae sausaunata'e zae nidu'a egeha! ⁶⁶ Za ani mazao nagini haḡai'uma rae zamare'ohe?" Ze'a naenaeniro, raena'a, "Ani'e ve'oḡa. Runeo tuḡuni'uma." ⁶⁷ Ebu ze'a iraḡa 'ue so'abide vaniro zu evoreze hina bouniro. Vaze nu'a ubumaḡa dabua hina u'adu fa'one arahiro, ⁶⁸ ebu raena'a, "Hei, Keriso! Iniu'a fa'o'eha efo'i."

Petero'a Iesu O'oniro
(Mareko 14:66-72, Luka 22:56-62, Ioane 18:15-18, 18:25-27)

⁶⁹ Petero'a dibu'o azaḡa ḡihi'aḡa ne haba'ano ehore radirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a ane u'a onaadu niro, raena'a, "Ḡae zu Galilea vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷⁰ Rehano Petero'a zeḡe nidu'a zamao 'o'oniro, raena'a, "E ḡa nagini ra'eta'a'e e aḡu'a!" ⁷¹ Ebu ani'a haba ḡabiriḡa ibihetaḡa u'a onamirotene, tuḡure roḡaeḡa 'ahogani'a horonadu vaze ziro, raena'a, "Adi'e Nazareta vazeḡa Iesu teite radiudo." ⁷² Ebu ani bare riḡa 'o'oniro, raena'a, "E'e hube hune vaze a'e aḡu'a!" ⁷³ Mene mada faḡa enogano, e'ea edarote'e azaḡani'a Petero vaḡe onaadu niro, raena'a, "Hube ḡa zuni ane tahi'a 'ahoga, mazaḡa ḡae ago iraḡa'e Galiliea haba'a ago iraḡa." ⁷⁴ Ebu ani'a ḡihau te'ote'au ḡoeriro, raena'a, "E ḡuririne aduga hidi'uma! E vaze a'e aḡu'a!" Ani 'ouge reirotene, kokoroku'a ugaro. ⁷⁵ Ebu Petero'a Iesu ibite nirote'e ḡoe'a zamariro. Iesu'a raena'a, "Kokoroku'a 'izema uganogano, ḡa'a eḡe ḡae uḡidu 'o'ohi'uma." Ebu ani haba ḡabiriḡa mode buanadu niau rudaro.

27

Iesu'e Pilato Vaḡe Tutune Onamiro
(Mareko 15:1, Luka 23:1-2, Ioane 18:28-32)

¹ Oherebau uzeuze dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a nu'oranadu Iesu manoga veize ḡoaniro. ² Ebu ze ani autadu Roma vazega gavana, Pilato vaḡe tutune onamiro.

Iuda'a Ane Bare Bodaniro
(Apostolo 1:18-19)

³ Iesu revoharote'e vazega, Iuda'a Iesu ruda'uma reirote'e ḡoe'a igirotene, ani haḡairote'e u'ano zamaḡani'a adudaro. E'ano'o siliva moniḡa 30 madu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro bare ziniro. ⁴ Ebu raena'a, "E sau'a o'o'a vazega revohaneha 'ahine, sau'a haḡaeha." Rehano zeḡe'a raena'a, "A'e ḡa'a bare haḡaeha, mene emeḡe. Gae edeḡano haḡao'i." ⁵ 'Ougirotene, Iuda'a kuru neḡa zamaḡano moniḡa feuniro ebu onamadu ane bare bodane runiro.

⁶ Dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a moniḡa madu raena'a, "'Adi'e vaze manoga moniḡa 'ahine, kuru neḡa moniḡa teite tibune touga'e mene idaḡa." ⁷ Ze ḡo'anirote'e enogano, e'e moniḡa hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazega haba 'ahoga hoitiro, ebu raena'a, "'Ahao avo'a azaḡa guri'uma." ⁸ E'ano'o haba e'e, 'Ru Haba'a' rae hunadu izidi zuni de'uge rae hune'ohe. ⁹ A'e peroveta vazega, Ieremia'a ibite reirote'e ḡoe'ani'a hudaro, raena'a,

“Zeḡe'a siliva moniḡa 30 meiro.

A'e Isaraela azaḡani'a vase e'e naeḡa reiro.

¹⁰ Ebu Zuhi'a Boro'a ihirote'e teige, ze'a moniḡa e'e hina ḡoḡore haḡae'ete'e vazēḡa haba hoitiro.”

Iesu Pilato Zamao Kotaniro

(Mareko 15:2-15, Luka 23:3-5, 23:13-25, Ioane 18:33—19:16)

¹¹ Ebu Iesu'e Roma vazēḡa gavana, Pilato zamao edau radiro. Pilato'a Iesu ḡadiniro, raena'a, “Ḡa'e Iuda azaḡa kinihehe?” Iesu'a naenaenina'a, “O'e, ḡa hube ra'ohe.” ¹² Rehano dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vase boroboro'a ani mazao ve'oḡa rae riḡa ḡoerirotene ani mene naenaeziro. ¹³ Pilato'a hena ḡadiniro, raena'a, “Ze'a ḡa'e ve'oḡa ra'ete'e ḡoe'a ḡehaḡa hina ḡa agiroḡane'ete'e mene igi'ehehe?” ¹⁴ Rehano Iesu'a zeḡe ḡoere riḡa 'ahoga zu mene naenaenziro. E'ano'o Pilato'a zaguzagaro.

¹⁵ Iḡine Mode'ete'e Muiḡa madaḡano'e Roma azaḡa gavana'a Iuda azaḡani'a umide'ete'e idunaḡano ḡu'a neḡa vazēḡa 'ahoga tuḡune bunido. ¹⁶ E'e madaḡano ḡu'a neḡano vase 'ahoga, niḡa Barabasi'a radiunu. Ani'e niḡa boro. ¹⁷ Vaze ḡuḡuvaḡani'a nu'orarotene, Pilato'a ḡadiziro, raena'a, “Za ura'e iniu tuḡune buni'uma, Baraba ga Keriso rae'ete'e vazēḡa, Iesu?” ¹⁸ Mazaḡa Pilato'e, ze'a Iesu ahi'ahinirote'e u'ano, ane evorao Iesu ri'inirote'e edeḡa.

¹⁹ Ebu Pilato'a kota haba'ano ehorinute'e zamaḡano, inugani'a ani veize ḡoere tuḡuriro, raena'a, "Vaze e'e mazao ḡau 'ahoga ago haḡao'i. Ani'e sau'aḡa o'o'a. E'e ohogore ohere ani iḡunanadu zamahe'a adudaneha."

²⁰ Rehano Barabasi'e tuḡune bunadu Iesu'e manoga veize, dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu vaze boroboro'a vaze ḡuḡuvaḡa tuḡutuḡuzi-ro.

²¹ Pilato'a bare ḡadizi-ro, raena'a, "Vaze 'aheu zamaḡano, za ura'e e'a iniu tuḡune buni'uma?" Ze nina'a, "Barabasi!" ²² Ebu Pilato'a ḡadizena'a, "Hena Keriso rae'ete'e vazega, Iesu'e nougi'uma?" Zeḡe nidu'a raena'a, "Sataurono'i!"

²³ Pilato'a ḡadizena'a, "Nouga'ahi? Ani nagini sau'a haḡaeha?" Rehano zeḡe'a bare bare houna'e huau'ena'a, "Sataurono'i!"

²⁴ Pilato'e zeḡe'a ani ḡoere mene igi'uma rae ederiro. Ebu vaze ḡuḡuvaḡani'a ufeta maḡune haraete'e horonirotene, vaze ḡuḡuvaḡa ubumao vu tahiḡa madu 'evo'a vuzu'iro. Ebu zina'a, "E 'evorehe vuzu'eha, e'ano'o vaze aha'a rudaune eḡe sau'a'e o'o'a re'uma. Zae da'o e'e naeḡa mo'i." ²⁵ 'Ougadu vaze nidu'a nae-naenina'a, "Ani rudaune, e'e naeḡa'e emeḡe zu mariḡafe'a me'uma!" ²⁶ Ebu ani zeḡe veize Barabasi ḡu'anono'o mae buniro. Rehano Iesu'e uti azaḡa tuḡuzadu masine sausauni-ro ebu ani satauronoga veize zeḡe 'evora ri'iniro.

*Uti Azaḡani'a Iesu Ḡirihoharo
(Mareko 15:16-20, Ioane 19:2-3)*

²⁷ Gavana uti azaḡa nu'a Iesu'e gavana ne zamaḡa tutune onami-ro ebu uti azaḡa nidu'a huze

nu'oziro. ²⁸ Ebu ze dabuağa fuhi'ohanadu dabua kanağa duhuğa hune vidanoharo. ²⁹ Ebu hena ire ezaga meigameiga ġurunadu vadinigano redoharo zu Gubu somoriğa eda'e evo'ano obonoharo. Ebu obena hina ani mazao ġuġure'ena'a ġirihoraro, raena'a, “Nigunihi, Iuda azağa kini!” ³⁰ Ebu so'abidevaniro zu somori e'e bare madu vadigano mau radiro. ³¹ Ġirihohau hauġirotene, vidanoharote'e dabuağa fui'adu ane dabua bare vidoharo. Ebu satauronoga radu tutune onamiro.

Iesu Satauroniro
(*Mareko 15:21-32, Luka 23:26-43, Ioane 19:17-27*)

³² Uti azaġani'a Iesu tutune onamirote'e zamaġano, Kurene vazega 'ahoga, niğa Simona, ani'e ane habaono'o onae'enogano hidiro. Ze'a ani obone teadu Iesu satauro mae heratoharo. ³³ Ebu ze Gorogota rae hune'ete'e haba'a onamiro. Gorogota huga'e 'Vadini Isiga'. ³⁴ E'e haba'ano feurirotene, ze vaini vuğa ġau 'ahoga ġiġi'a багаğa teite mirunadu gagoharo. Rehano tuhune nuradu ani gagoga mene uratiro.

³⁵ Ze Iesu satauronirote'e ġarugano, kaġusi arahoğa arahadu zeġe bo'aġano dabuağa ġahugotitiro. ³⁶ Ebu e'ea ze ehoradu Iesu taufe radiro ³⁷ Iesu satauro hitagano, ani'a nagi haġai sau'a haġairote'e ihozifine, 'Adi'e Iesu, Iuda Azağa Kini' rae mirihiro. ³⁸ Ebu ġonore azağa 'aheu zuni ani teite idağa satauroziro. 'Ahoga'e ane eda'e moneo zu 'ahoga'e ane kauri moneo ikokoziro.

³⁹ Ebu uhiḡano vitau onamirote'e azaḡani'a, vadinize mirune'ena'a, Iesu rae sausauniro, raena'a, ⁴⁰ “Ḡa'e kuru neḡa fahadu mada uḡidu zamaḡano bare ohoni'uma reiro. Ḡa Badi'a Ubuga ro'idene satauro'ono'o buanadu ḡae bare ḡabo'o'i!” ⁴¹ Ebu dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa, Mose goro ḡoe'a ihoze'ete'e azaḡa zu vase boroboro'a zuni ḡirihoharo. ⁴² Ze raena'a, “Ani'a vase ḡabozinu, rehano ane'a ane bare mene ḡabone'ohe! Ani'e Iuda azaḡa kini ra'ohe. E'ano'o izidi hune sataurono'o bua ovaine eme ani mazao fi'uma! ⁴³ Ani'e Badi'a mazao fie'ohe. E'ano'o Badi'a'e uratine, izidi ani ḡabonifo, mazaḡa ani raena'a, 'E Badi'a Ubuga,' rae reiro.” ⁴⁴ Ebu ḡonore azaḡa 'aheu ani teite idaḡa sataurozirote'e'a zuni ani ḡirihoharo.

Iesu Rune

(Mareko 15:33-41, Luka 23:44-49, Ioane 19:28-30)

⁴⁵ Madai kirikiri meiotene, haba nidu'a uzabo'a 'uiro onamo ḡorava mone mada uḡidu. ⁴⁶ Ḡorava madaḡa uḡidu meiotene, Iesu'a ḡihau huario, raena, “Eli, Eli*, lama sabatani?” Goere e'e hugani'e, 'Eḡe Badi'a, eḡe Badi'a, ḡa nougaḡu ḡiahe modeha?’ ⁴⁷ De'ea edau radirote'e azaḡa nu'a ḡoere e'e egadu ze raena'a, “Ani peroveta vazeḡa Elia hune'ohe.” ⁴⁸ Ebu ze bo'aḡano 'ahogani'a duradu vu romane zoun'e'ete'e ḡauḡa meiro. Ebu vaini vuḡa ḡiḡi'a iri'avonadu Iesu'a gagoga veize Gubu somoriḡa rana teadu ite haro.

* **27:46** 'Ahoga'e, Eloi **27:46** 27:46 Salamo 22:1

⁴⁹ Rehano vase nu'a raena'a, “Ago, ġezo! Elia'a ovaadu ġaboni'uma ga mene ġianihi.”

⁵⁰ Ebu Iesu'a bare ġihau huanadu iriga ri'iro.

⁵¹ E'e madaġano kuru neġano zaġoġa hune haba'a ue'ete'e dabuaġani'a hitaganono'o 'u'uġa zigau 'a'adaro. Ebu raha'a hagariro zu vatava'a 'a'adu bohatu ġouriro. ⁵² Ebu rune iduġa 'a'adaro zu Badi'a moneo azaġa ġehaġa ahirize'a ġabode iġune ġouriro. ⁵³ Ebu ze rune iduġa haba'anono'o iġuniro. Iesu'a ġabode iġunirote'e enogano, ze Ierusalem a onamadu de'ea vase ġehaġa mazao fureraro.

⁵⁴ Roma uti azaġa ġihi'aġa zu ane uti azaġa Iesu taufe radirota'a'e raha'a hagarirote'e zu nagini'a de'ea furerarote'e horonirotene, ze ri-hau rudaro, ebu raena'a, “Hube hune vase adi'e Badi'a Ubuga!” ⁵⁵ De'ea roġae ġehaġa zuni faġanono'o ehamu radiro. Ze'e Iesu dananoga veize Galilea haba'anono'o ani hegotiro. ⁵⁶ Zeġe bo'aġano Magadala roġaeġa Maria ebu Iakobo zu Iosefa vize Maria ebu Zebedeo ubuga, Iakobo zu Ioane, zeġe vize'a radiro.

Iesu Guriro

(Mareko 15:42-47, Luka 23:50-56, Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Ġorava mone mada'a zuburirotene, ma'ora vazegħa niġa Iosefa'a ariro. Ani'e Arimatea haba'a vazegħa zu Iesu tahi'a 'ahoga. ⁵⁸ Ani Iesu ahiri guroga veize Filato umini onamiro. Uminirotene, Filato'a uti azaġa zeadu Iesu ahiri ani evora ri'iniro. ⁵⁹ Ebu Iosefa'a Iesu ahiri maadu dabua iziga uruġa hina umiro, ⁶⁰ ebu Iosefa ane rune iduġa iziga, vatava hu'irote'e

zamaḡano Iesu ahiri tiro. Ebu hadi boro hina ibihetaḡa kiune 'uadu mode onamiro. ⁶¹ U Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahoga'e idu moneḡano ehoradu murire radiro.

Uti Azaḡa Idu Haba'a Taufiro

⁶² Irarirotene, a'e Bana Madaḡa. Dibu'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa zu Farisea azaḡani'a Filato vaḡe onamiro. ⁶³ Ebu Filato niro, raena'a, "Vaze boro, ḡuriro vazeḡa a'a'e ani ize ḡaboga zamaḡano reirote'e ḡoe'a eme'a zamare radiu'ohe. Ani raena'a, 'E mada uḡiduḡano runeono'o bare ḡabode iḡuni'uma.' ⁶⁴ E'ano'o mada uḡidu zamaḡano uti azaḡani'a ani idu faine tufoga veize eme umi'e'ohe. Mene 'ouguine, ane tahi'atahi'a'a aradu ani ahiri ḡonota'uma, ebu vazevaze zina'a, 'Ani runeono'o bare iḡuneha,' rae re'uma. 'Ougine ze'a vaze ufeta so'ozi'uma. A'e ibite so'ozirota'a'e vitini'uma." ⁶⁵ Ebu Filato'a naenaenziro, raena'a, "Uti azaḡa nu madu idu faine taufe rado'i." ⁶⁶ 'Ougirotene ze uti azaḡa teite onamadu idu ibiheta hadiḡa faifaine hararo ebu vaze'a mene vava'ifine gudune 'ahoga tiro. Ebu uti azaḡani'a idu taufe radiro.

28

Runeono'o Bare Iḡuniro

(Mareko 16:1-8, Luka 24:1-12, Ioane 20:1-10)

¹ Bana Madaḡa ḡarugano, fura oherebau uzeuze, Magadala roḡaeḡa Maria zu Maria 'ahogani'a idu ḡianoga radu onamiro. ² E'e madaḡano tabara haba'a borofe hagariro. Ebu Zuhi'a Boro tuḡure vigani'a adure'ono'o

ovaadu idu hadiḡa kiune vaḡiniro ebu e'e rana ehoriro. ³ Ani iraḡa'e vazavazahe'ete'e teige ebu dabuaḡa'e ḡoze teige uraro. ⁴ Idu taufe'ete'e azaḡa'e ani rihanadu rereraro ebu rune azaḡa teigiro.

⁵ Ebu tuḡure vigani'a roḡae 'aheu ziro, raena'a, "Ago rihano'i. Eḡe edeḡa za'e satauronirote'e vazēḡa, Iesu vaḡe'ohe. ⁶ Ani'e ahao o'o'a, mazaḡa ani reirote'e teige, runeono'o iḡuneha. Aro'i ebu ani'a bazate'e haba'a ḡiano'i. ⁷ Ebu za ḡarihe onamadu ane tahi'atahi'a zo'i, raena'a, 'Ani'e runeono'o iḡuneha. Ebu ibite Galilea haba'a onamadu e'ea za'a ani horoni'uma.' Eḡe'a zeate'e faine ego'i."

⁸ E'ano'o roḡaeroḡae'a rihozeta zu matu'uzeta idu haba'anono'o ḡarihe iḡunadu Iesu tahi'atahi'a zouga veize zeḡe vaḡe dure onamiro. ⁹ E'e madaḡano Iesu'a tabara ze hidiro, ebu raena'a, "Za manoḡahehe?" 'Ouge reirotene ze ani uhiḡa ariro ebu odaḡa obonadu matu'oharo. ¹⁰ Ebu Iesu'a zina'a, "Ago rihano'i. Onamadu eḡe nego duḡuru zina'a, 'Galilea haba'a onamo'i,' rae zo'i. E'ea zeḡe'a eḡe hidi'uma."

Idu Taufirote'e Azaḡa Hariḡa

¹¹ Roḡaeroḡae'a onamirote'e zamaḡano, idu taufirote'e azaḡani'a ne onamiro ebu nagini'a furerarote'e hariḡa dibuo azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡa ihoziro. ¹² Dibuo'o azaḡa ḡihi'aḡaḡihi'aḡani'a vase boroboro teite nu'oranadu ḡoaniro ebu idu taufirote'e uti azaḡa moni boro ziniro. ¹³ Ebu zina'a, "Za'e 'ahiḡe rae roi, 'Ane tahi'atahi'a ohere aradu eme bazu'enona ani ahiri ḡonotu feraneha."

¹⁴ 'Ahi hariḡani'a Roma gavana vazegā mazao feurine, eme zae u'ano ani mazao ḡoeri'uma ebu za'a bazirote'e moneo aduga mene hidi'uma.”

¹⁵ E'ano'o idu taufirote'e uti azaḡani'a moni madu zeḡe'a zirote'e idunaḡano ḡoeriro. Ebu e'e hariḡa'e Iuda azaḡa zamaḡano bororaro zu izidi madaḡano zuni vase'a 'ouge ra'ohe.

Iesu'a Tahi'aḡa Ḡoereziro

(Mareko 16:14-18, Luka 24:36-49, Ioane 20:19-23, Apostolo 1:6-8)

¹⁶ Ebu Iesu tahi'a 11 Galilea haba'a onamadu ani'a reirote'e maḡano feuriro. ¹⁷ Feurirotene, ze ani horonadu ani mazao kuraro. Rehano nu zamaze'a tugahiro.

¹⁸ Ebu Iesu'a ze vaḡe aradu ziro, raena'a, “Gigi'aḡa adureo ebu rahao nidua'e eḡe eneha.

¹⁹ E'ano'o za'e onamadu haba'ahaba'a azaḡa nidu'a eḡe tahi'atahi'a rouga veize zamazo'i. Moga, Ubuga zu Vine Zaḡoḡa niḡano bapati-zozo'i, ²⁰ ebu eḡe'a ḡoerezirote'e ḡoe'a nidu'a zeḡe'a hegotoga veize ihozo'i. Ebu 'ahi zamaro'i: E iḡaiḡa zae teite radiu'ohe onamo mada ḡonaga re'uma.”

Uare Bible
Portions of the New Testament in the Uare language
of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Uare long Niugini

Copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Uare

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2017-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 30 Nov 2021

c398f744-e34b-525a-a9fe-d04e84ab7b13